

EINDSPEL IN HET INTERNATIONAAL DAMMEN

Joeri BARSKI

Joeri Barski

verdienstelijk trainer van de USSR

Eindspelen in het internationale dammen

Uitgeverij "Lichamelijke Opvoeding en Sport"

Moskou, 1970

INHOUDSOPGAVE

Hoofdstuk	Pagina
Inleiding	4
Leerzame eindspelen	6
Standaardeindspelen	51
Praktijkeindspelen	67
Studies	72
Oplossingen	78
Bijlage: Hoe men op het honderdveldenbord speelt	81

Inleiding

Wanneer ieder van de tegenstanders nog slechts zes of zeven stenen over heeft, komt de partij in het **eindspel** terecht.

Het zou een vergissing zijn te denken dat de strijd tegen die tijd al vrijwel voorbij is. Integendeel. Juist hier lukt het vaak om een positioneel voordeel om te zetten in materieel voordeel en vervolgens te verzilveren. Zelfs een remise in het eindspel betekent niet dat de strijd is geluwd: een remise bereiken is vaak moeilijker dan een partij winnen.

Soms hoort men: *"Waarom zou ik eindspelen bestuderen? Voordat ik daar terechtkom, heb ik de partij al gewonnen of verloren."* Maar een speler die het eindspel niet kent, staat daar vaak hulpeloos. Hoeveel overwinningen zijn er niet gemist en hoeveel remises niet verloren gegaan door gebrek aan kennis! "Ik had gewoon pech," klaagt de verliezer dan. In werkelijkheid is het niet pech, maar een gebrek aan theoretische kennis die nodig is om eindspelen correct te behandelen.

Een goede eindspelspeler hoeft zich niet alleen te richten op het winnen van eindspelen, maar moet ook weten hoe hij die kan bereiken. Het besef dat een bepaald eindspel gunstig of juist ongunstig is, beïnvloedt vaak de beslissingen die al veel eerder in de partij worden genomen. Wie het eindspel slecht kent, rekent soms op een overwinning waar die niet bestaat, of kiest een verkeerd plan in de overtuiging dat het resterende eindspel gewonnen is. Bovendien kan de vermoeidheid die zich in de loop van een lange partij opbouwt, juist in het eindspel haar tol eisen. Het gevolg is een fout. En wie in het eindspel een fout maakt, betaalt daar vaak onmiddellijk voor.

In de slotronde van een groot internationaal toernooi ontmoetten de leiders van de competitie, Baba Sy en Piet de Jong, elkaar. Een remise was voldoende voor Jong om als eerste te eindigen. De strijd verliep rustig: dam tegen gewone steen en drie gewone stenen tegen een dam. Het leek alsof de stelling eenvoudig was en voor iedereen duidelijk zichtbaar lag. Baba Sy deed echter een zet, waarna Jong niet reageerde, maar hem meteen feliciteerde met zijn toernooiwinst.

Pas later, toen de partij werd gepubliceerd, bleek dat de verdedigers een eenvoudige maar uiterst belangrijke mogelijkheid hadden gemist. De zet van Baba Sy liet geen winst toe, maar de Nederlandse speler gaf op in een remisepositie.

In het eindspel moet men niet alleen als een schaker rekenen, maar vooral de specifieke kenmerken van iedere stelling begrijpen en elke zet uiterst nauwkeurig beoordelen. Een damspeler moet leren zó te denken dat hij zich laat leiden door logica, niet fantasie (hoewel fantasie uiteraard ook in een dampartij niet overbodig is).

Het belangrijkste is een plan op te stellen, de gewenste opstelling van de stenen te visualiseren en daarna door nauwkeurige berekening van varianten dat plan te realiseren.

In het eindspel zijn er twee kenmerkende doelen:

1. een gewone schijf promoveren tot dam;
2. jagen op een vijandelijke dam.

Daarom komt vrijwel het hele arsenaal van strijdmiddelen in actie:

- bewegingsbeperking,
- bindingen,
- onverwachte combinatieslagen,
- offers,
- tempi-spel,
- doorbraken,
- enzovoort.

Tegelijkertijd verschilt het karakter van het gevecht in het eindspel wezenlijk van dat in eerdere fasen van de partij. Allereerst neemt het aantal actieve stukken op het bord af — vooral het aantal dammen, waarvan de rol uitzonderlijk groot is.

Bij het bestuderen van dit boek is het belangrijkste niet het uit het hoofd leren van stellingen, maar het beheersen van de behandelde methoden van spelen. Natuurlijk is het nuttig varianten te bestuderen, maar de hoofdzaak is het begrijpen van de ideeën die eraan ten grondslag liggen. Daarom heb ik geprobeerd in de eerste plaats de typische tactische en positionele kenmerken van de verschillende soorten eindspelen te verklaren. Alle eindspelen op het honderdveldenbord kunnen doelmatig in vier groepen worden verdeeld:

1. Oefeneindspelen

Posities die speciaal zijn samengesteld om een bepaald interessant idee of motief te demonstreren.

2. Standaard eindspelen

Veel voorkomende eindspeltypen die grondig vanuit de theorie zijn onderzocht.

3. Praktische eindspelen

Posities die rechtstreeks uit partijen zijn ontstaan.

4. Studies

Posities die zijn samengesteld volgens bijzondere eisen die aan creatieve eindspelcomposities worden gesteld.

In het eerste hoofdstuk worden de oefeneindspelen behandeld. Om de besproken thema's vollediger te belichten, worden soms afzonderlijke studies en partijvoorbeelden toegevoegd.

Tenzij uitdrukkelijk anders wordt vermeld, geldt bij bijzondere aanwijzingen dat **wit aan zet is**.

De in het boek gebruikte symbolen:

- **x** = wit wint;
- **=** = remise;
- **d** = dam;
- **pr.** = gewone schijf.

Aan het einde van het boek vindt de lezer een overzicht van de speciale regels en notatie die in het internationale dammen worden gebruikt.

Oefeneindspelen

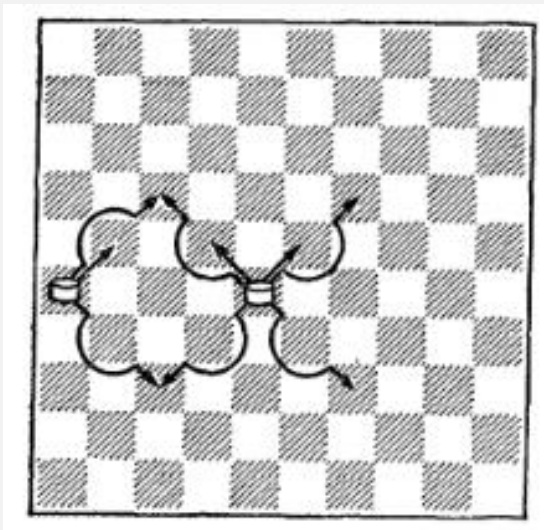
Onder de posities in dit hoofdstuk bevinden zich uitsluitend eindspelen met gewone schijven. Daarbij blijkt vaak dat men in plaats van een korte winstzet ook een andere zet kan doen, of zelfs hetzelfde doel langs verschillende wegen kan bereiken.

Juist daarom zijn oefeneindspelen bijzonder waardevol: hun doel is niet zozeer artistieke schoonheid als wel het demonstrenen van technieken en strijdmethoden.

Strijd met gewone schijven

Over de waarde van velden en schijven

Op het eerste gezicht lijken alle velden gelijkwaardig. Daarom zou men kunnen denken dat ook de waarde van alle schijven gelijk is. Dat is echter niet het geval.

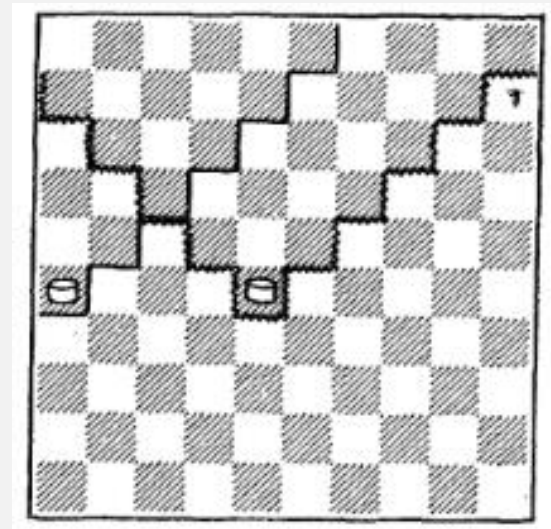
Voor ons staan twee schijven:

- een vleugelschijf op **26**
- een centrumschijf op **28**

De vleugelschijf heeft slechts één stille zet mogelijk: **26–21**

terwijl de schijf op **28** kan kiezen uit twee stille zetten: **28–22** en **28–23**.

De centrumschijf beschikt dus over tweemaal zoveel bewegingsvrijheid als de vleugelschijf.

Maar dat is nog niet alles.

Wanneer men kijkt naar het aantal velden dat bereikbaar zou kunnen zijn, blijkt dat:

- de schijf op **26** slechts **11 velden** kan bereiken;
- de schijf op **28** aanzienlijk meer mogelijkheden heeft.

Schijf 26 beschikt over de velden:

21, 16, 17, 11, 12, 6, 7, 8, 1, 2, 3.

En de steen op **28**?

De voor haar onbereikbare velden zijn slechts de velden die in de illustratie zijn aangegeven.

Dit bevestigt dat een steen die zich dichter bij het centrum bevindt, sterker is dan een steen op een randveld zoals 26.

We hebben bewust twee stenen vergeleken die zich op dezelfde horizontale rij bevinden, zodat alleen hun afstand tot de damlijn verschilt.

Hieruit volgt dat de kracht van een steen niet gelijk is aan die van elke andere steen.

De waarde van een steen hangt af van de plaats die zij op het bord inneemt.

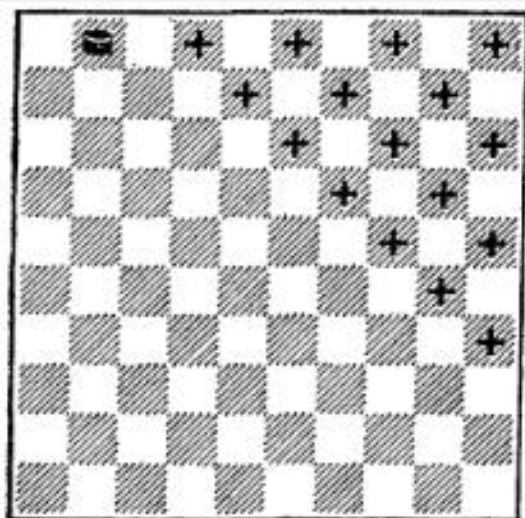
Een verstandig speler moet daarom niet alleen letten op de bezetting van velden, maar ook op de kwaliteit van die velden.

Toch is dammen niet zo eenvoudig. Zelfs de waarde van één en hetzelfde veld is niet altijd gelijk en kan groter of kleiner zijn. Dat hangt af van:

- de fase van de partij (opening, middenspel of eindspel),
- de opstelling van de eigen en vijandelijke stenen,
- wie aan zet is,
- en andere omstandigheden.

We hebben al de waarde van centrum- en vleugelstenen vergeleken.

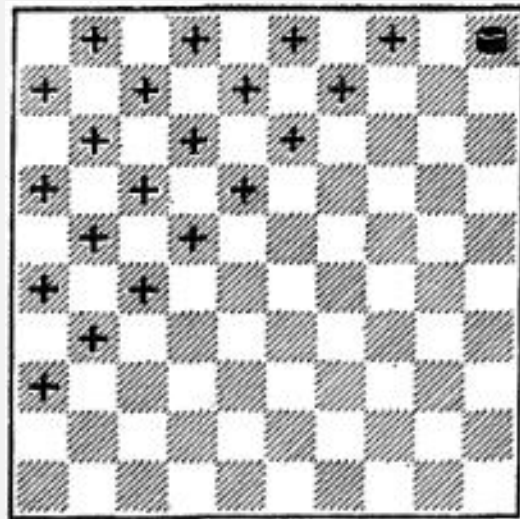
Laten we nu de waarde van de velden van de damlijn onderzoeken, en daarmee de kracht van de stenen die zich daarop bevinden.

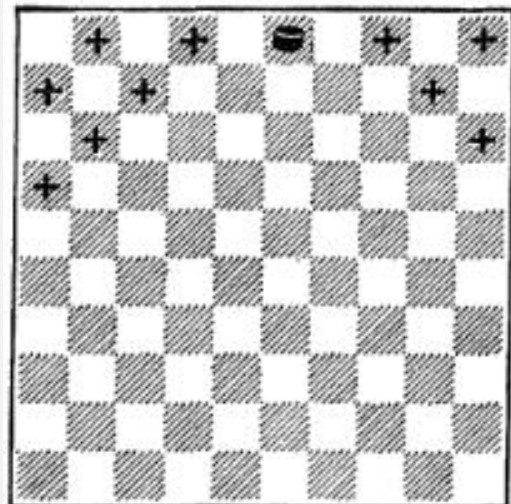
Neem de stelling in het diagram.

Voor de steen op **1** (indien zij niet wordt geslagen) zijn slechts **16 velden** onbereikbaar; dus kan zij uiteindelijk terechtkomen op:

2, 8, 13, 19, 24, 30, 35, 3, 9, 14, 20, 25, 4, 10, 15, 5.

Voor de steen op **5** zijn daarentegen **twintig velden** onbereikbaar.

En voor de steen op **3** zijn slechts **tien velden** onbereikbaar.

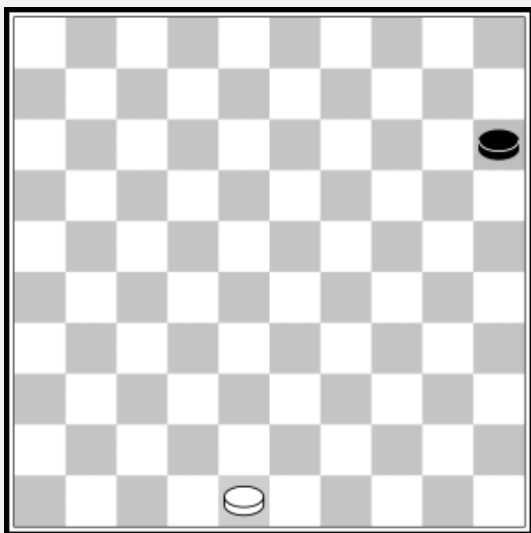
Het is gemakkelijk uit te rekenen dat voor de schijf op **2** elf velden onbereikbaar zijn, en voor de schijf op **4** dertien velden. In de praktijk moeten de schijven op **1, 2, 3, 4** en **5** meestal verdedigende taken vervullen: zij moeten pogingen van de tegenstander om door te breken naar dam afslaan.

Voor de schijf op **5** zijn de meeste velden onbereikbaar (vier velden meer dan voor de andere schijven), waardoor zij in het algemeen minder geschikt is voor dergelijke taken dan de schijven op **4** en **2**, en vooral minder dan de schijf op **3**.

Anderzijds kan een schijf, wanneer dat nodig is, gemakkelijk van flank wisselen om een doorbraak op de andere vleugel tegen te houden.

De schijf op **3** kan bijvoorbeeld een tegenstander tegenhouden die via veld **31** naar dam wil. Ook kan zij een schijf onderscheppen die vanaf veld **25** oprukt. Een schijf die op de damlijn staat, kan dus meerdere functies vervullen.

Laten we nog enkele voorbeelden bekijken die de ongelijke waarde van velden bevestigen.

In de positie van het diagram wint wit: **1.48-43 15-20 2.43-39** en op elke zwarte zet volgt: **3. 39-34** (en winst).

Maar wat gebeurt er wanneer zwart aan zet is?

1... 15-20

Nu kan de witte schijf naar de zwarte schijf toe bewegen, maar hij verliest:

2.48-43 20-24 3.43-39? 24-29x

De reden is dat voor de schijf op **48** minder velden onbereikbaar zijn dan voor de schijf op **49**. Daardoor is de schijf op **48** mobieler, terwijl de schijf op **49** juist de taak vervult de schijf op **15** af te stoppen. Een ontmoeting met de tegenstander kan hier niet worden vermeden.

Nu wordt ook duidelijk waarom veld **48** waardevoller is dan veld **15**.

Wanneer de witte schijf de zwarte schijf ontmoet en wit aan zet is, dan is zo'n ontmoeting ongunstig voor zwart. Daarom probeert zwart die situatie te vermijden.

Hieruit volgt dat de schijf op **48** niet alleen sterker is omdat zij een centrumschijf is, maar ook omdat zij vrijwel elk deel van het bord kan bereiken, terwijl de schijf op **15** een vleugelschijf blijft.

Verplaats in het vorige diagram de schijf van veld **15** naar het centrumveld **18** en beoordeel de positie opnieuw.

Dan blijkt onmiddellijk dat zwart nu bij zijn zet een ontmoeting tussen de witte en zwarte schijf kan afdwingen:

1...12-18! 2.48-43 18-23 3. 43-39 23-29x en wit verliest.

Er zijn nog andere factoren die een veld waardevoller maken dan een ander.

Bijvoorbeeld de nabijheid van de damlijn van de tegenstander.

Als men de zwarte schijf van veld naar veld **9** verplaatst en de witte schijf naar **26**, hoewel zwart een centrumschijf heeft en wit een vleugelschijf, wint wit, omdat zijn schijf sneller naar dam kan doorbreken. **1.26-21 09-13 2.21-17** (de witte schijf bereikt de zevende rij)**13-18 3.17-11 18-22 4.11-07 22-28 5.07-02 28-33 6.02-30 33-38 7.30-48x**

(wit promoveert en wint)

In eindspelen met slechts twee gewone schijven kan men voor het gemak de volgende regel formuleren:

Als een schijf de zevende rij bereikt en niet onmiddellijk kan worden geslagen, terwijl de andere schijf zich nog niet op die rij bevindt, dan wint de partij voor de speler die de zevende rij heeft bereikt.

Nr. 1 (Barski)

Wit: gewone schijven op **26, 30**

Zwart: gewone schijf op **12**

Beide witte schijven bevinden zich op gelijke afstand van de damlijn. Welke moet men het eerst naar voren spelen? Misschien maakt het geen verschil?

Nee. Alleen de zet met schijf 26 leidt tot winst: **1.26-21 12-18 2.30-24**

Een directe doorbraak naar dam zou slechts remise opleveren, omdat zodra de zwarte schijf als eerste de zevende rij bereikt, een glijdende promotie tot dam mogelijk wordt. Nu kan wit, ongeacht het antwoord van zwart, door een offer de zwarte schijf terugdrijven en zelf als eerste de zevende rij bereiken. Bijvoorbeeld:

2...18-23 3.24-19 23-14 4.21-17x

Op **2... 18-22** volgt een vergelijkbare variant: **3.21-17** Maar waarom wint **1. 30-24?** niet? Omdat na: **1... 12-17!** wit niet meer in staat is de zwarte schijf terug te dringen.

Nr. 2 (Pelle, Nederland)

Wit: gewone schijven **37, 50**

Zwart: gewone schijven **26, 40**

1. 37-32 26-31

De oprukkende witte schijf bereikt de zevende rij en vervult daarmee de eerste winstvoorwaarde.

Maar redding is nog steeds mogelijk:

2.32-28? 31-37 3.28-22 37-42 4.22-18 42-48 en zwart dreigt: **40-44**

Daarom moet wit de bedreiging eerst neutraliseren:

2.50-45!! 40-44 3.45-40

en nu: **3... 32-28** met remise, omdat zwart geen doorbraak meer heeft.

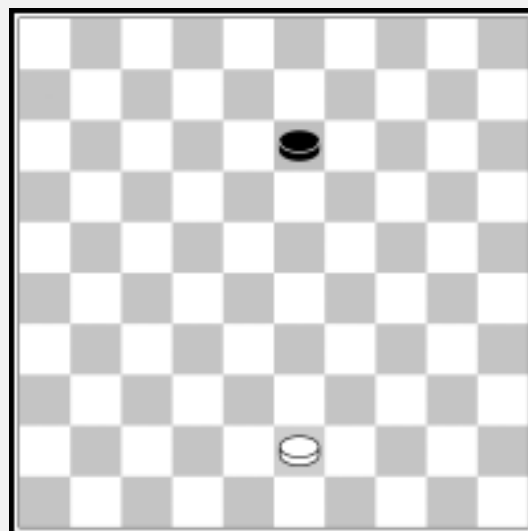
Waarom moesten wit eerst 37-32 spelen en pas daarna het manoeuvre 50-45-40 uitvoeren?

(Dit wordt als denkopgave aan de lezer voorgelegd.)

Wat is oppositie?

De plaatsing van een witte en een zwarte schijf op dezelfde verticale lijn noemt men **oppositie**.

Oppositie kan **direct** zijn (bijvoorbeeld wit op 27 en zwart op 17) of **op afstand** (bijvoorbeeld wit op 44 en zwart op 14).

Wanneer wit bijvoorbeeld aan zet is en door zijn zet zo'n positie creëert, zegt men:

Wit heeft de oppositie ingenomen.

Het is duidelijk dat degene die de **nabije oppositie** inneemt onmiddellijk wint, omdat de tegenstander gedwongen wordt zijn schijf prijs te geven.

Belangrijk om te weten:

Wie de **verre oppositie** bezit, kan de nabije oppositie afdwingen.

Met zijn laatste zet (**8-13**) heeft zwart de verre oppositie ingenomen. Welke zet wit ook doet, zwart kan daarna de nabije oppositie verkrijgen.

Bijvoorbeeld:

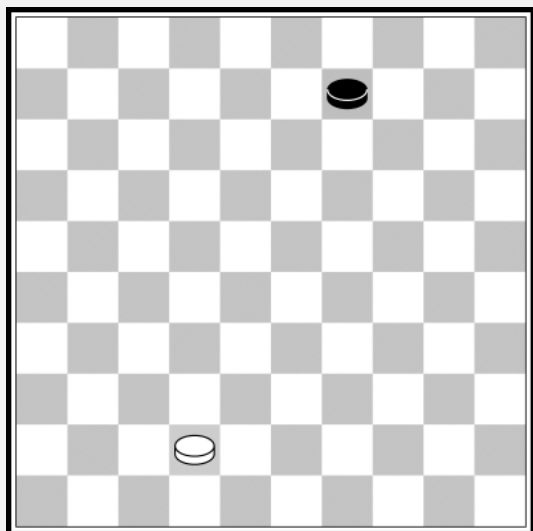
1.43-38 (probeert de oppositie te behouden) **13-18** en **2.38-32 18-22x**

Of **1.43-32 13-18** en **2.37-33 18-23x**

Hieruit volgt:

In eindspelen met twee gewone schijven wint de speler die de nabije of verre oppositie bezit.

Uit deze regel volgt tevens dat de kracht van een schijf niet alleen afhangt van de waarde van het veld waarop zij staat, maar ook van wie aan zet is.

In de diagrampositie bezetten de schijven symmetrische en dus gelijkwaardige velden. Toch blijkt de witte schijf aan zet sterker te zijn:

1.42-38 09-14 (op 1...09-13 volgt onmiddellijk bezetting van de oppositie 2.38-33x) **2.38-33 14-20 3.33-29 20-25 4. 29-24x** Wit wint.

Maar als zwart aan zet is, blijkt de witte schijf zwak te staan:

1...09-13 2.42-37 (indien 2.42-38, dan volgt: 2...13-18, waarna wit de oppositie verliest) **2...13-18 3.37-31 18-22 4.31-26 22-27x** Zwart wint.

Men moet dus niet denken dat de kracht van een schijf uitsluitend wordt bepaald door haar mobiliteit.

Ook de **positie van de zet** (wie aan zet is) speelt een rol. Zet bijvoorbeeld een witte schijf op **49** en een zwarte op **8**.

De witte schijf blijkt dan sterker dan de zwarte, hoewel zij zich op een vleugelveld bevindt en de zwarte schijf een centrumpositie heeft. De reden is dat vanuit de uitgangspositie zowel wit als zwart zelfstandig naar dam kunnen doorlopen, maar wit dat één zet eerder kan.

Regel van de oppositie

Wanneer zich tussen twee tegenover elkaar staande schijven een **even aantal verticale lijnen** bevindt, dan wordt de oppositie ingenomen door de speler die aan zet is.

Voorbeeld:

- witte schijf op **49**
- zwarte schijf op **1**

Hoeveel verticale lijnen liggen ertussen? Het aantal is **vier**. Volgens de regel verkrijgt dus de speler die aan zet is de oppositie.

Daarom zullen de schijven elkaar ontmoeten en moet wit proberen de oppositie aan zwart op te dringen.

Bijvoorbeeld:

1.49-43! 01-07 2.43-38 07-12 3.38-32 en wit heeft de oppositie ingenomen.

Als zwart op de tweede zet verder speelt met: **2...07-11** dan volgt: **3.38-32 11-16 4.32-27x**

Wit heeft opnieuw de oppositie veroverd en wint.

Maar als in dezelfde stelling zwart aan zet is, dan moet wit juist een ontmoeting met de zwarte schijf vermijden.

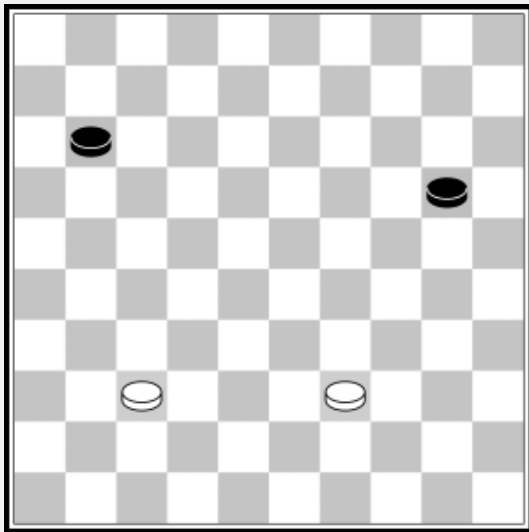
Daarvoor is het voldoende naar veld **30** uit te wijken.

Let op een belangrijke uitzondering: wanneer de witte schijf op **50** staat en de zwarte op **40**, werkt de oppositie-regel niet.

Beide spelers promoveren dan immers tot dam, ongeacht wie aan zet is.

We hebben voorbeelden bekeken waarin iedere speler slechts één schijf had.

Daar speelt oppositie vaak een belangrijke, zij het niet altijd beslissende, rol. Bij een groter aantal schijven wordt de situatie ingewikkelder. Laten we nu voorbeelden bekijken waarin niet afzonderlijke schijven, maar groepen schijven door oppositie worden beïnvloed. In dergelijke gevallen vormt de onderlinge afstand tussen de schijven vaak een belangrijk element.

In de diagramstelling staan de witte schijven verder uit elkaar dan die van zwart.

Daarom werkt het spel op oppositie hier in hun nadeel.

De uitkomst verloopt als volgt:

a) Wit aan zet

De opposities vallen in het voordeel van wit uit, en zwart moet reageren:

1.37-32 11-17 2.32-27 20-24 3. 39-34x

Wit wint.

b) Zwart aan zet

Hoewel de opposities nu in het voordeel van zwart uitvallen, kan hij daarvan geen gebruik maken.

De witte schijven slagen erin zich te verenigen en door samen te werken een doorbraak te forceren.

Verplaats nu de zwarte steen van **20** naar **19** en laat verder alles ongewijzigd.

Op het eerste gezicht lijkt de oppositie behouden te blijven. In werkelijkheid is dat niet zo, omdat wit er nu in slaagt zijn stenen dichter bij elkaar te brengen en een doorbraak met een van beide te forceren.

1...11-17 2.37-32 17-22 3.39-33 19-23 4.32-28 23-32 5.33-29 = remise.

Opgave

Zet de volgende positie op:

- Wit: gewone schijven **31, 34**
- Zwart: gewone schijven **6, 14**

Zwart aan zet.

Het is niet moeilijk uit te rekenen dat de opposities hier in het voordeel van zwart uitvallen. Toch levert dat geen winst op.

Bijvoorbeeld:

1...06-11 2.31-27 11-17 3.34-29 14-19 4.27-22 17-28 5.29-23 en als wit de oppositie heeft, volgt remise.

Maar verschuif nu alle schijven één diagonaal naar rechts:

- Wit: **37, 40**
- Zwart: **11, 20**

Stel opnieuw dat zwart aan zet is.

Ook hier lijken de opposities in zijn voordeel uit te vallen, maar ditmaal leidt dat tot winst.

1...11-17 2.37-32 17-22 3.40-34 20-24 4.34-29 24-33 5.32-28 22-27 6.28-39 27-32 en de zwarte schijf promoveert.

Wit verliest.

De verschillende uitkomsten van deze twee ogenschijnlijk vrijwel identieke voorbeelden worden uitsluitend veroorzaakt doordat de afstand tot de damlijn is veranderd.

Uit deze voorbeelden blijkt dat het bezit van de oppositie op zichzelf nog geen beslissend voordeel vormt. Of de oppositie werkelijk winst oplevert, kan alleen door een concrete berekening van de stelling worden vastgesteld.

Ruil en tempo

Als wit probeert naar dam door te breken door de zwarte schijf op 29 aan te vallen, dan volgt:

1.44-40 05-10 2.39-34 29-33 3.34-30 33-38 4.30-24 10-14 5.40-34 38-42 6. 42-47 met winst voor zwart.

Of:

1.44-40 05-10 2.39-34 29-33 3.40-35 33-38 4.34-29 38-42 5.29-23 42-48 6.23-18 48-26 7.18-14 10-14 8.35-30 14-19 9.26-37x Ook hier wint zwart.

De reden is dat zwart de oppositie bezit. **1.44-40 05-10 2.40-35 10-14 3.35-30 14-19 4.30-25 19-24x** Opnieuw verliest wit, omdat de oppositie in het voordeel van zwart werkt.

Hoe kan wit zich redden?

Het blijkt dat wit niet naar dam moet streven, maar moet spelen:

1.44-40 05-10 2.40-35 10-14 3.39-34! 29-40 4.35-44 Nu is de oppositie in het voordeel van wit en wint hij. Waarom?

Omdat er een **ruil** heeft plaatsgevonden. Vóór de ruil werkte de oppositie voor zwart; na de ruil werkt zij voor wit. Hieruit volgt een belangrijk principe:

Ruil kan de oppositie van de ene speler naar de andere doen overgaan. Dit is een zeer belangrijk inzicht.

Daaruit volgt de eenvoudige regel:

Als de oppositie in het voordeel van de tegenstander werkt, zoek dan naar een ruilmogelijkheid.

Nr. 3

Wit: gewone schijven **24, 26, 50**

Zwart: gewone schijven **4, 6, 10**

Laten we proberen met wit te winnen:

1.50-44 10-14 2.44-39 04-09 3.39-33 09-13 4.33-28 13-18 5.26-21 06-11

De berekening toont dat dit plan niet goed is: zwart behoudt de oppositie en wint.

Laten we een andere poging bekijken:

1.50-44 10-14 2.44-39 04-09 3.39-34 09-13 4.34-30 Bij deze voortzetting

krijgt zwart opnieuw een gewonnen positie. De conclusie:

Wit moet naar een ruil streven.

Dan kan het bezit van de oppositie naar wit overgaan en winst brengen. Een gewone ruil kan wit echter niet forceren, want zwart hoeft daar niet aan mee te werken.

1.24-19! Nu dreigt: **19-13** waardoor zwart gedwongen wordt:

- óf zelf een ruil aan te gaan via **1...10-14**,
- óf te antwoorden met **1...04-09**.

In beide gevallen kan wit de ruil afdwingen. Na:

1...10-14 2.19x10 10x15 3.50-44 is de oppositie naar wit overgegaan en wint wit. Laten we ook de variant bekijken:

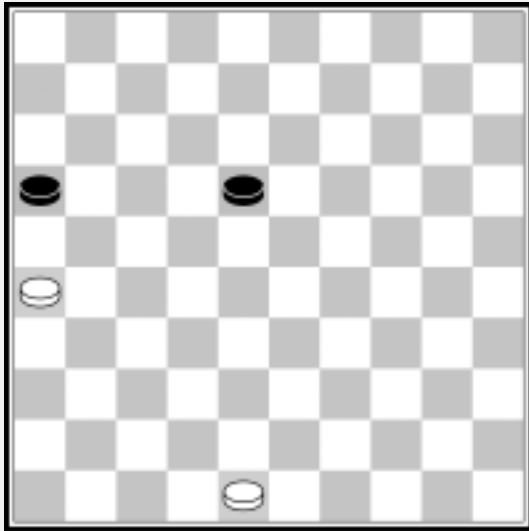
1...04-09 2.50-44 10-15 3.44-39 06-11 4.26-21 09-14 (na **4...15-20 5.19-14** wint wit eenvoudig door naar dam door te lopen) **5.19x10 15x04** Ook hier is de oppositie naar wit overgegaan.

6.39-33 04-09 7.33-29 09-13 8. 29-23

en wit wint, omdat zwart niet meer kan worden gered noch na **8...11-17**, noch na **8...13-18**, omdat wit dan opnieuw de oppositie verkrijgt.

Er bestaat echter een soort ruil die de oppositie **niet beïnvloedt**.

Dat is de zogenaamde **glijdende ruil**

Als wit de eenvoudige voortzetting kiest:

1.48-43 18-23 2.43-39 23-29x dan wint zwart dankzij de oppositie.

Maar wat gebeurt er als wit een ruil forceert? **1.48-42 18-22 2.42-37 22-27**

3.26-21 De ruil is afgedwongen.

Maar wie bezit nu de oppositie?

3...27-31 4.37x26 De oppositie blijft in handen van zwart en wit verliest opnieuw. De reden is dat dit een **glijdende ruil** was.

Waarom verandert de oppositie hier niet?

Bij een gewone ruil gaat het bezit van de oppositie vaak over naar de andere speler. Bij een glijdende ruil gebeurt dat niet.

Nr. 4

Wit: gewone schijven **43, 48**

Zwart: gewone schijven **16, 33**

Laten we eerst een variant zonder ruil bekijken. **1.48-42 16-21 2.42-37 21-27x**

Zwart wint, omdat de oppositie in zijn voordeel blijft. Maar stel dat we de schijven op **43** en **33** verwijderen en opnieuw spelen:

1.48-42 16-21 Nu hebben we als het ware een positie met één wit en één zwart stuk verwijderd. Als de ene speler een dubbele zet uitvoert en de andere slechts een gewone zet, verandert de zetvolgorde en daarmee ook het bezit van de oppositie. In dergelijke gevallen zegt men:

Wit heeft het tempo gewonnen.

Onder **tempo** verstaat men hier een eenheid van damtijd.

Wat gebeurt er bij een glijdende ruil?

Keer terug naar diagram 12 en voer de volgende zetten uit:

1.48-42 18-22 2.42-37 22-27 3.26-21 27-31 Nu volgt de ruil: **4. 37x26**

Welke verandering heeft deze glijdende ruil veroorzaakt?

We hebben een paar tegenover elkaar staande schijven (**21** en **31**) van het bord verwijderd. Daarbij maakte wit een dubbele zet (**37x26**) en antwoordde zwart met een gewone zet (**16x27**).

Maar omdat de dubbele zet gepaard ging met een slag, werd er geen tempo gewonnen en bleef de oppositie bij dezelfde speler.

Methoden om oppositie te bestrijden

Nr. 5

Wit: gewone schijf **33**

Zwart: gewone schijf **4**

Wie wint in deze positie?

Wie wint als **zwart aan zet** is? **Wit.**

En als **wit aan zet** is? Opnieuw **wit.**

In het eerste geval werkt het spel via de oppositie:

1...04-10 (of 04-09) 2.33-29 10-15 (of 09-14) 3. 29-24x

In het tweede geval werkt de regel van de zevende rij:

1.33-28 04-09 2.28-22 09-13 3. 22-17x

Deze twee voorbeelden tonen aan hoe men met behulp van een ruil de oppositie kan verkrijgen.

Nr. 6

Wit: gewone schijven **31, 32, 40**

Zwart: gewone schijven **5, 17, 22**

Speelt zwart: **1...17-21** dan kan wit niet winnen vanwege: **1.31-26** en de oppositie komt in handen van zwart.

Is deze voortzetting werkelijk gunstig voor zwart? Nee.

Wit kan beter spelen:

1.31-26 05-10 2.40-34 10-14 3.34-29

14-19 tempo-ruil waardoor alle "omgekeerde" zetten **4.32-27 22-31**

5. 26-37x mogelijk worden.

Nr. 7 (Moser, Nederland)

Wit: gewone schijven **39, 45**

Zwart: gewone schijven **15, 29**

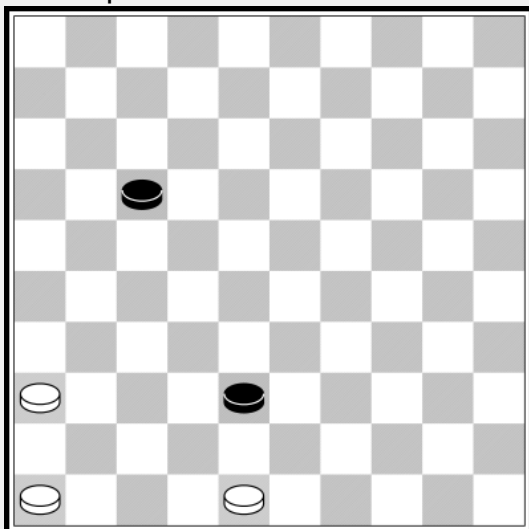
Om te winnen moet wit de volgende manoeuvre uitvoeren:

1.39-34 29-40 2.45-34x Een onmiddellijke ruil zou slechts remise opleveren:

1.45-40? 15-20 2.40-35 en opnieuw geen ruil, omdat de zwarte stukken de tegenstander verhinderen een offer uit te voeren. Vervolg: **2...29-34! 3.39-30 20-25 4.30-24 25-30 5.24-19 30-34=**

Soms moet men, om de oppositie te verkrijgen, een vijandelijke schijf naar een veld lokken waar deze kan worden afgeruild.

Het hulpmiddel daarvoor is een **offer**.

Wit heeft materieel voordeel, maar de zwarte schijf op **17** bedreigt beide witte schijven door een zone van ontoegankelijke velden voor de witte stukken op **36** en **46** te creëren.

1.36-31 17-22 2.31-27!

Het doel van de offerzet is de zwarte schijf naar een veld te lokken waar de witte schijf op **46** hem kan afruilen.

2...22x31 3.46-41 De oppositie wordt veroverd. **3...31-36 4.41-37 38-42 5. 37-31 36x27 6.48x37x**

Nr. 8 (van Eck, Nederland)

Wit: gewone schijven **40, 45, 50**

Zwart: gewone schijven **15, 25, 30**

1.40-35 30-34 2.50-44 15-20 3.44-40 20-24 4.40-25!

Nu dreigt de zwarte schijf een zone van ontoegankelijke velden voor de witte stukken binnen te dringen.

Een tijdig offer is noodzakelijk:

5.35-30 14-19 6.30x24! 19x30 7.45-40x

Nr. 9 (van Dijk, Nederland)

Wit: gewone schijven **44, 45, 50**

Zwart: gewone schijven **13, 35**

Een extra witte schijf garandeert nog geen winst als de zwarte schijf op **13** erin slaagt een zone van ontoegankelijke velden te bereiken.

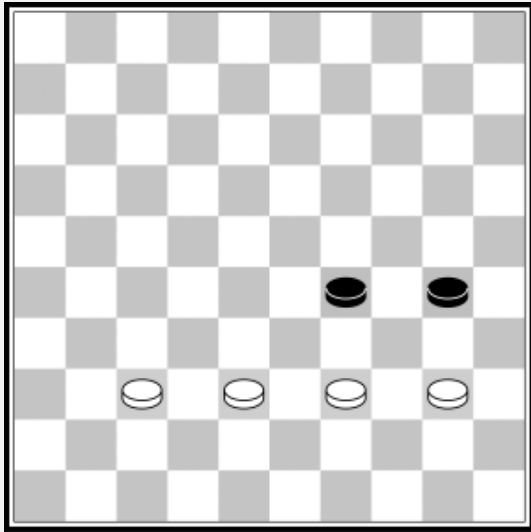
1.44-39 13-18 2.39-33 35-40

Onmiddellijk **2...18-22** was niet mogelijk wegens: **3.33-28 4. 45-40x**

3.45x34 18-22

Nu moet zwart offers brengen om zijn steen in de oppositie te krijgen.

Zoek deze varianten zelf.

Feraud

Wit bezit reeds de oppositie.

Toch garandeert dit nog geen winst, omdat zwart erin kan slagen zijn schijven te verbinden en een doorbraak te dreigen.

Hun zet kan bijvoorbeeld zijn:

1.38-32! 30-35 2. 39-33!

Dankzij de verstrooidheid van de zwarte schijven leidt de oppositie nu tot winst.

Bijvoorbeeld:

2...29x27 3. 40-34 en op elke zwarte zet volgt een gewonnen voortzetting.

Nr. 10 (Baledant, Frankrijk)

Wit: gewone schijven **33, 37, 43**

Zwart: gewone schijven **17, 23**

1.43-39! Deze winstzet wordt alleen mogelijk gemaakt doordat de oppositie en de kettingvorming van de zwarte schijven dodelijk zijn.

Bijvoorbeeld:

1...17-22 2.39-34 23-28 3.33-29

De keten is voorbereid.

3...22-27 4.29-23 28x19 5. 34-29x

Nr. 11

Wit: gewone schijven **34, 37, 38, 44**

Zwart: gewone schijven **23, 24, 27**

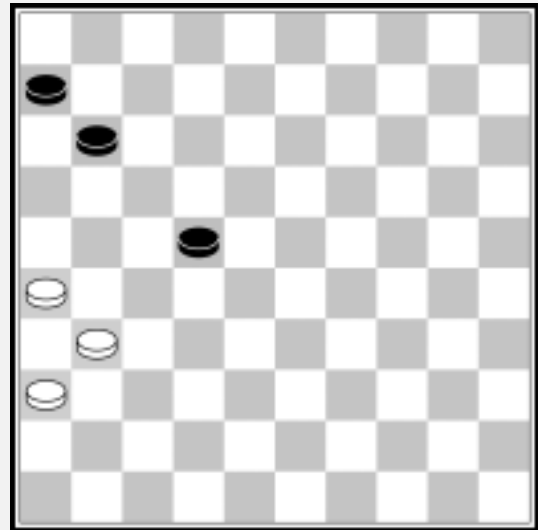
Een positie uit een praktische partij.

Wit probeerde de oppositie op directe wijze te benutten: **1.38-33?** Maar na:

1...24-29 2.33x24 23-28 hadden de zwarte stukken zich gegroepeerd en was de winstkans verdwenen.

Verbeter het spel van wit:

Voer een ontbindend offer uit.

Blonde

Door een schijf te offeren bereiken de witte stukken een zogenaamde **versterkte oppositie**.

1.31-27 22x31 2.36x27 11-17

(indien de witte schijf op 27 naar dam zou lopen, zou zwart beide witte schijven slaan)

3.27-21 17-22 4.21-17! 22x11 5. 26-21

Wit heeft een versterkte oppositie ingenomen.

Deze blijkt zo sterk te zijn dat wit wint.

Nr. 12 (Barski)

Wit: gewone schijven **24, 44, 45**

Zwart: gewone schijven **14, 34**

Ook hier is de versterkte oppositie het enige middel om winst af te dwingen.

1.44-40 34-39 2.24-20! 14x25 3.40-34 39x30 4.45-40 = winst.

Hier zien we opnieuw dat het hele spel draait om de strijd om de oppositie.

Nr. 13 (Weis)

Wit: gewone schijven **26, 37, 47**

Zwart: gewone schijven **1, 16, 27**

1. 47-41! Een verrassende zet.

Maar alleen deze zet leidt tot winst.

1...27-31 2.37-32 31-37 3.26-21!

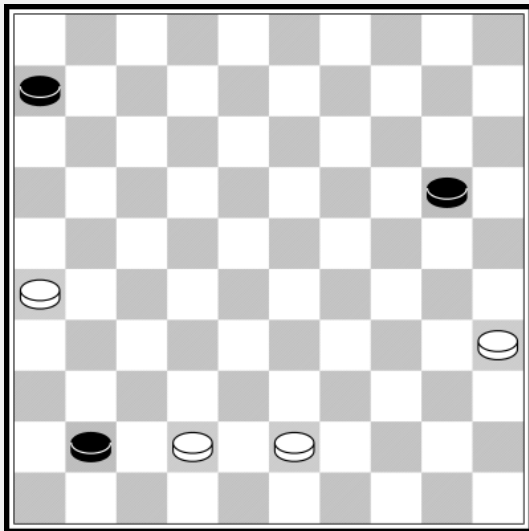
Het hele plan van wit berust op dit tactische idee van offer en oppositie.

3...16x38 4. 41x43 en de oppositie komt in handen van wit.

Ook de voortzetting: **1...07-02 4.31-36**

07-12 3.37-31 12-17 4.31x11 16x07

redt zwart niet. Nu moet wit een lokoffer uitvoeren. Laat zien hoe.

Schmidt

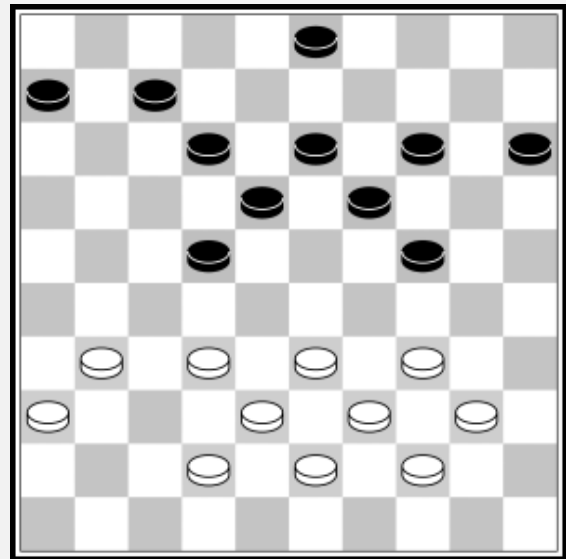
In deze studie van de beroemde Charkovse componist van eindspelstudies bereikt wit een opmerkelijke winst:

1.42-37 41x32 2.26-21 06-11 Zwart wordt gedwongen de weg naar promotie voor de witte schijf te blokkeren. **3.43-38!! 32x43 4.35-30**

Hier wordt de betekenis van het tweede offer duidelijk. Door de ingenomen oppositie kunnen de zwarte stukken niet tegelijk de velden **48** en **49** controleren. Wit wint.

Het volgende is een voorbeeld van hoe de oppositie beslissend werd in een

interessante partij van E. Tsirik tegen M. Sjavel

In deze stelling dreigt zwart met : **33-28** en/of **33-29**.

De enige manier om die dreiging te neutraliseren en het spel naar een gewonnen eindspel te leiden is een combinatie **1.24-30! 2.34x25 14-20! 3.25x23 08x29 4.33x24 13-19! 5.24x13 22-27! 6.31x22 38-07 7.13x11 06x48** Zwart heeft een dam verkregen, maar zijn winstplan mislukt. De gewenste winst is dichtbij, maar nog één nauwkeurige zet is nodig. **8.38-32 12-17 9.32-27 48-37** De dam moet zich terugtrekken, omdat wit dreigde met:

39-33 wat na de slag op een meerderheid op veld **31** zou uitlopen.

Zwart mocht niet spelen : **9...48-42**

Wegens **10.31-36 13-10 11.43-38 42x45 12.36x27 15-20 13. 44-40** en de oppositie is ingenomen.

10. 39-33 37-19? Hier vergiste zwart zich. Een onjuist begrip van zijn eindspel en van de strijd om de oppositie kost hem de partij.

11.27-21 17x26 12.33-28 19x49 13.40-35 49x40 14.35x44 15-20 15. 44-40

Wit heeft de oppositie ingenomen en zwart moest opgeven.

Combinatie

Zelfs met zo'n klein aantal stenen als men in eindspelen aantreft, blijven combinaties een belangrijke rol spelen want combinatieslagen blijken in het eindspel vaak de beslissende factor te zijn. Combinaties zijn hier niet zo ingewikkeld als in het middenspel, maar vaak juist verrassender, omdat de stellingen uit weinig stukken bestaan.

Nr. 14 (Fabre, Frankrijk)

Wit: gewone schijven **23, 39, 44, 46**

Zwart: gewone schijven **15, 24, 30**

Hoe moet wit winnen?

Als wit **23** speelt, promoveert zwart snel tot dam. Als wit **46** speelt, wint zwart een ruil en kan vervolgens zelf naar dam doorbreken.

1.46-41 15-20 2.41-37 20-25 3.37-32 30-35 4.32-28 Het plan van wit vereist een nauwkeurigheid die zijn tegenstander niet vermoedt. **4...24-30**

Zwart bereidt een doorbraak voor.

Maar: **5. 23-19!x**

Nu moet zwart het grootste aantal stukken slaan, waarna wit de oppositie verkrijgt.

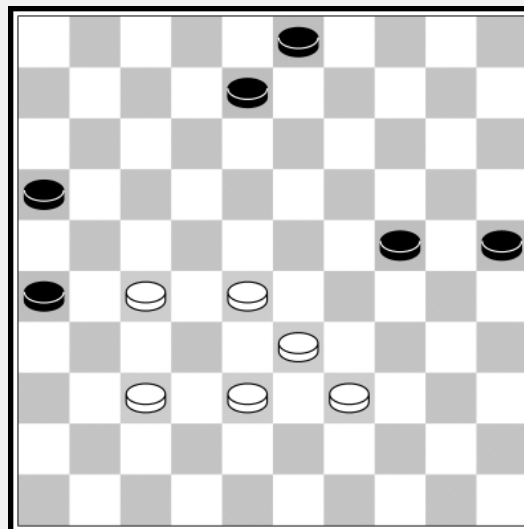
Nr. 15

Wit: gewone schijven **22, 33, 42**

Zwart: gewone schijven **23, 36**

Zwart dreigt zowel naar dam door te breken als een **liefdeband** te creëren op veld **28**. Hoe kunnen beide dreigingen worden weerlegd én gewonnen?

(zie volgend diagram)

De combinatie die wit uitvoert wordt een **brug** (zetje van Weiss) genoemd.

1.37-31! 26x37 2.27-21! 16x27 3.28-22! 27x18 Wit promoveert nu op **18** en vormt als het ware een brug waarover hij veilig naar de schijf op **8** kan oversteken.

4.38-33 en wit wint.

Nr. 16

Wit: gewone schijven **24, 29, 32, 33, 34, 42, 44**

Zwart: gewone schijven **8, 15, 18, 20, 22, 23, 35**

Zwart dreigt met **1...22-27 2.32x21 18-22x**. De zwarte stukken overtreffen de witte in aantal, waardoor combinatie motieven mogelijk zijn :

1.44-40! 35x44 2.32x21 18-22 3.42-38 32x43 4.33-28 5.29x40 Na deze karakteristieke combinatie, in de Russische literatuur een **slag met een boog** (удар каблуком) genoemd, wint wit.

Nr. 17 Wit: gewone schijven **27, 28, 32, 33, 34, 35, 37** Zwart: gewone schijven **9, 13, 16, 18, 19, 21, 26**

Zwart aan zet.

Welke zet kan wit beantwoorden op:

1...18-22?

Nr. 18 Monsma

Wit: gewone schijven **21, 39, 48, 49**

Zwart: gewone schijven **16, 22**

Als wit eenvoudig: **21-17** speelt, gaat de witte schijf verloren en krijgen de zwarte stukken doorbraakkansen.

Die dreiging kan alleen met een tactisch middel worden geneutraliseerd.

Zoek de winst voor wit.

Nr. 19 (Gans, Nederland)

Wit: gewone schijven **15, 21, 29**

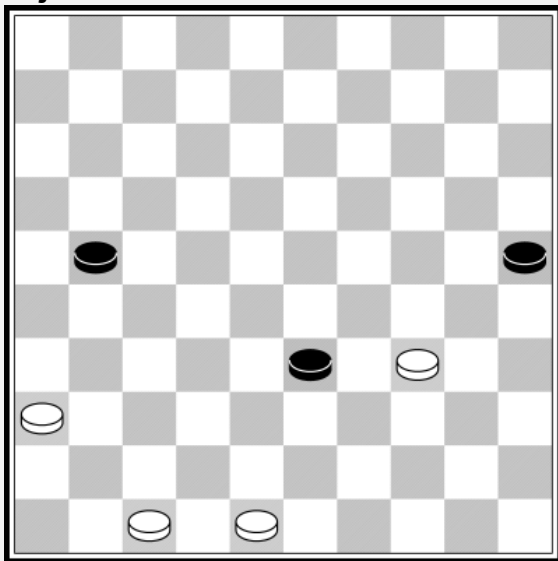
Zwart: gewone schijven **9, 11, 18**

Na **1.15-10 09-14 2.10x19 11-16**

lijkt het alsof zwart remise bereikt.

Maar wit beschikt over een slag van achteren.

Zoek deze combinatie.

Tsjomik

Wit heeft een extra schijf, maar als zwart een schijf offert met **25-30** zal deze eenvoudig promoveren tot dam en is remise onvermijdelijk.

1. 47-42 25-30 2. 34x25 33-39. 3.36-31

Door dit verhindert wit hij zwart om naar 44 te gaan, omdat **31-27** en **42-38** volgen. Daarom dus **21-26**, maar deze zet wordt mooi weerlegd: **4. 48-43!x.**

Nr. 20

Wit: gewone schijven **21, 27, 29, 34, 37, 42**

Zwart: gewone schijven **6, 12, 13, 16, 25, 28**

1. 42-38 Wit wil de schijf op 28 slaan.

Zwart had deze dreiging kunnen neutraliseren met: **12-18** want na:

38-32 zou volgen: **18-22** en remise.

Maar zwart wilde meer bereiken.

Zonder het plan van wit te voorzien speelde hij:

1...28-33? Na: 2.34-30! 33x22 3.21-17! 25x23 4.17x11

bleven de zwarte stukken zonder redding achter. Wit wint.

Nr. 21 (Solnykov)

Wit: schijven **22, 27, 30, 38, 39**

Zwart: schijven **12, 13, 16, 23, 25**

Hoe kan wit de zwakke punten in de zwarte formatie benutten?

Nr. 22

Wit: schijven **22, 27, 28, 39, 40**

Zwart: schijven **6, 11, 13, 14, 24, 35**

Na een combinatie van wit blijven er slechts twee geïsoleerde zwarte schijven over die bovendien in oppositie staan.

Hoe wint wit?

Dam tegen schijven

Met de promotie van een schijf tot dam komt men in een nieuw eindspelttype terecht. Aan dit onderwerp is dit hoofdstuk gewijd.

De dam is in het internationale dammen in het algemeen de sterkste gevechtseenheid. Naarmate de partij het eindspel nadert, neemt haar kracht verder toe. Dat komt doordat er steeds minder stukken op het bord blijven en de bewegingsvrijheid van de dam daardoor groter wordt.

Bovendien wordt het voor de schijven van de tegenstander steeds moeilijker om dreigingen tegen de dam te creëren of een ruil af te dwingen.

De speler die over een dam beschikt, krijgt de mogelijkheid nieuwe middelen en technieken toe te passen. De tegenstander wordt daarentegen vaak gedwongen naar onverdedigingsmethoden te zoeken.

Aan de omzetting van een schijf in een dam is dit hoofdstuk gewijd.

Het is duidelijk dat de kracht van een dam niet onbeperkt is. Haar waarde hangt vooral af van de plaatsing van de stukken — zowel die van de tegenstander als die van haar eigen zijde.

Toch geldt als algemene richtlijn:

- een dam wint meestal tegen twee schijven;
- tegen drie schijven verliest zij vrijwel nooit en wint zij vaak;
- tegen vier schijven heeft zij aanzienlijk meer kans op remise dan op verlies;
- tegen vijf schijven kan zij zich in gunstige omstandigheden zelfs nog redden.

Indien we echter het geval van een . van een "horde" (veel schijven), bekijken

dan kunnen we bijvoorbeeld de volgende stellingen noemen:

Nr. 23

Wit: dam op 3

Zwart: schijven 1, 2, 6, 7, 11, 16

Nr. 24

Wit: dam op 2

Zwart: schijven 9, 10, 14, 15, 20, 25

In het eerste geval vangt de dam de schijven gemakkelijk; in het tweede geval is nauwkeurig spel nodig.

Na: 1.02-08 ontstaat remise.

02-35 leidt eveneens slechts tot remise.

(K. Goeland, Nederland)

Wit: dam op 19

Zwart: schijven 25, 45

De witte dam bevindt zich in een val, maar beide zwarte schijven geven zich over tegenover twee witte schijven:

1.44-40! 45-50 2.34-30! 25x45
3. 43-39x

Dam tegen twee schijven

In dit soort eindspelen is er voldoende ruimte op het bord, waardoor de dam haar kracht, mobiliteit en wendbaarheid maximaal kan benutten.

Een correcte behandeling van een dam tegen twee schijven moet gebaseerd zijn op kennis van enkele typische methoden waarnaar men moet streven. Een van de meest voorkomende technieken is het **afsnijden**.

Het idee is eenvoudig: de dam probeert twee schijven af te snijden van:

- de grote diagonaal (46-5),
- de dubbele diagonaal (45-1),
- of de bovenste dubbele diagonaal.

Bijvoorbeeld:

- Wit: dam 14
- Zwart: schijven 22, 31

of:

- Wit: dam **45**
- Zwart: schijven **19, 35**

Hoewel de winst in dergelijke eindspelen niet altijd eenvoudig is, is het plan duidelijk: de zwarte schijven afsnijden van de grote weg (de hoofdroute).

Bijvoorbeeld, in stelling **nr. 26** (Évera, Frankrijk):

Wit: dam op 35, schijf op 14.

Zwart: schijven op 3 en 31.

Het plan is duidelijk: de zwarte stenen afsnijden van de grote diagonaal.

Maar na: 1.35-19 volgt: 1...03-08 2.19x02 en: 2.31-37 met een remise.

Speel daarom:

1.14-10 31-37 2.10-05 37-42 3.05-37 42x31 4.35-19 De schijven zijn afgesneden.

Maar ook hier volgt: **03-08**

en wit wint niet.

Kan het zijn dat het plan niet uitvoerbaar is?

1.14-10 31-37 2.35-19! De dam wordt op een veld geplaatst waar zij gemakkelijk de afgesneden schijven kan controleren. **2...37-42 3.19-37**

4.10-05x Nu zijn de schijven werkelijk afgesneden.

Wanneer de schijven niet van de grote diagonaal kunnen worden afgesneden, wordt de stelling vaak teruggebracht tot een van de bekende eindspeltypen.

Basisstructuren

1. De schijven staan tegenover elkaar

Bijvoorbeeld:

- Wit: dam **49**
- Zwart: schijven **16, 35**

Zo'n eindspel noemt men een **vork a)**.

2. Eén schijf staat op een randveld, de andere op de aangrenzende diagonaal

Bijvoorbeeld:

- Wit: dam **43**
- Zwart: schijven **16, 33**

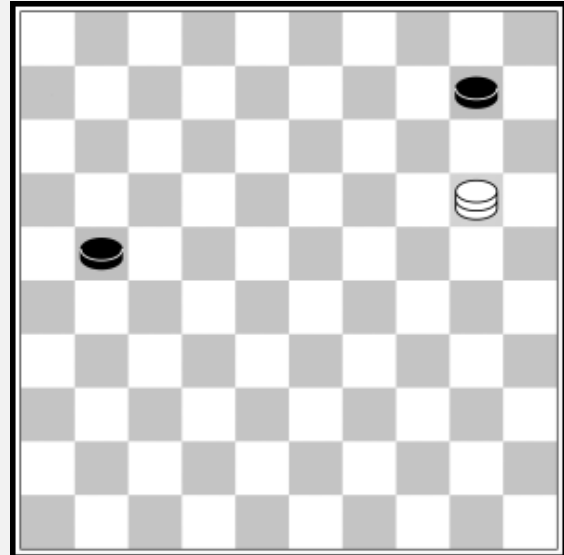
Zo'n eindspel noemt men een **molen**.

3. Beide schijven staan op een randveld of op de aangrenzende diagonaal, of op een dubbele of driedubbele diagonaal

Bijvoorbeeld:

- Wit: dam **20**
- Zwart: schijven **10, 21**

Zo'n eindspel noemt men een **bundel**

Het plan om tot een "vork" te komen:

1.20-38 21-26 2.38-32 10-15 3.32-37

De witte dam kon niet naar 38 omdat zwart dan 26-31 speelt. 4.38-42 31-36 en na 42-47 volgt 15-20 47x15 en 36-41 met remise **3...15-20 4.37-32 20-25 5.42-48x**

Nr. 27 (Mertens, Nederland)

Wit: schijf **22** Zwart: schijven **3, 5**

1. 22-17

Wit wil promoveren op veld 1.

Om de dreiging af te weren moet zwart proberen ten minste één van zijn stukken sneller naar de bovenste dubbele diagonaal te brengen.

Bijvoorbeeld:

1...03-08

(indien 05-10, dan zijn de stukken afgesneden en leidt het spel tot remise)

2.17-12 09-13 3.12-07 13-18 4.07-01 18-22 5.01-23 22-27 6.23-37x

2.17-11 08-12 3.11-06 12-17 4.06-01

De dreiging: 01-23 dwingt zwart naar:

4...05-10

Hoe wordt de stelling nu tot een vork herleid?

Nr. 28

Wit: dam **8**, schijf **45** Zwart: schijven **11**, **33**

In dit voorbeeld (zoals in sommige andere gevallen van **dam + twee schijven tegen twee schijven**) zijn er nog schijven op het bord, maar we behandelen hier vooral een thema dat nu centraal staat.

Het plan is: de zwarte schijf op 33 slechts één uitwijkmogelijkheid laten behouden, namelijk naar de dubbele diagonaal. Wanneer de dam vervolgens op 44 verschijnt, maakt een offer het mogelijk een **vork** te creëren.

1.08-02 11-16 (indien 11-17, dan volgt de typische techniek van een **valse aanval** 2.02-08 17-22 3.08-13 22-23 4.13-19x)

2.02-24 33-39 3.24-38 39-44 4.45-40! 44:35 5.38-49x

Nr. 29 (Baljan)

Wit: schijven **10**, **26** Zwart: schijven **25**, **27**

Een dam in een vork kan de gewone schijven niet alleen vóór zich, maar ook achter zich gevangen houden, zoals in het vorige geval.

1.10-05 25-30 2.05-23 30-35 3.26-21 27x16 4. 23-12x

Nr. 30 (Canalejas)

Wit: schijf **8** Zwart: schijven **1**, **6**, **25**

1.08-02 Zwart moet een stuk offeren.

Bijvoorbeeld: **1...01-07**

Dan ontstaat een vork waarin de dam de gewone stukken van voren controleert.

1...06-11

Dan ontstaat een vork waarin de dam de gewone stukken van achteren controleert.

Zoek beide varianten.

In de volgende stelling wordt winst bereikt door een overgang naar een **molen**.

Nr. 31

Wit: dam **19** Zwart: schijven **15**, **18**

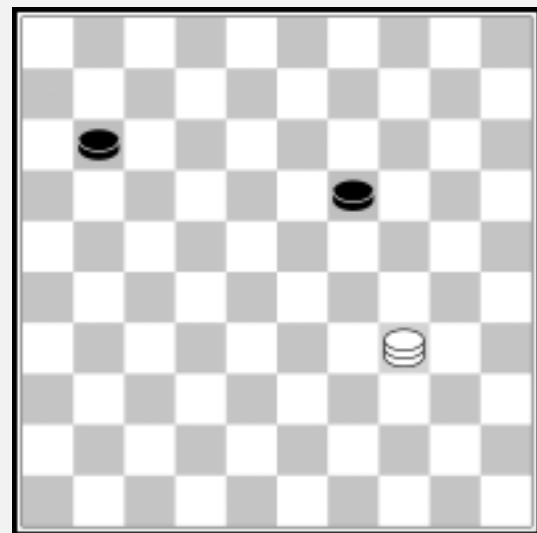
1.19-24 18-22 De zwarte randschijf wordt opgesloten op veld 15 (de diagonaal 15-47), terwijl de gewone schijf op 18 niet vrijwillig naar die diagonaal gaat. Men moet hem daartoe dwingen.

2.24-38 22-28 Een prachtig idee!

Nu krijgt de tegenstander een zet en wint wit een tempo. Onthoud deze techniek:

3.38-29 28-32 4.29-42x

Huguenin

1.34-39 11-16 2.39-43

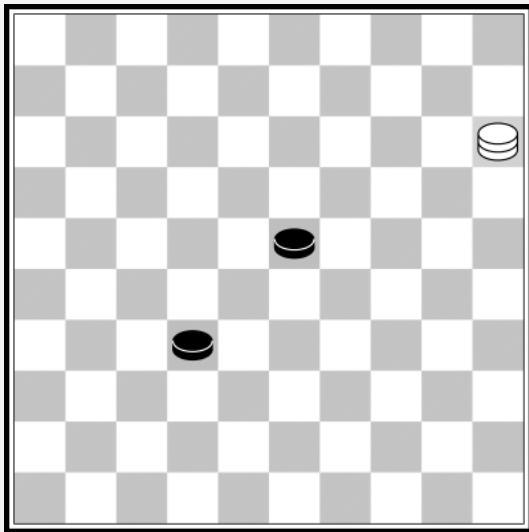
Nu:

als de zwarte schijf met 19-24 naar dam probeert te gaan, volgt: 43-38 en daarna 24-30 38-43 enz.

als zwart 2... **19-23 speelt, volgt: 3.43-38 23-28 4.38-27 28-33 5.27-43x**

Het belangrijkste van de drie besproken eindspeltypen is de **keten**.

Juist naar dit type probeert men veel eindspelen terug te voeren.

De schijven zijn al in een keten gevangen. Wat moet wit doen?

De meest voor de hand liggende zet lijkt: 1.15-10 23-28 2.10-14 28-33 3.14x37 33-39 = De zwarte schijf wordt niet meer tegengehouden.

Maar misschien moeten de gewone schijven vóór de dam blijven?

Laten we proberen:

1.15-42 23-28 Nu moet de dam naar een gunstig veld worden geleid.

Dat lukt echter niet met: 1.15-47 en het antwoord: 1...32-37 (maar niet 1...23-28? wegens: 2. 47-42x)

Laten we nu kijken wat er zou gebeuren als zwart niet verplicht was te zetten.

Op: **1...32-37** zou een dodelijke manoeuvre volgen: **2.15-10 23-29 3.10x41 29-33 4.41-32x**

en op: **1...23-28** zou volgen: **2.15-42 28-33 3.42x29 32-37 4.29-47x**

Hieruit blijkt: Om een gewone schijf tegen te houden moet men de zet aan de tegenstander geven, terwijl men beide mogelijkheden behoudt:

- naar veld **42** te gaan;
- achter de zwarte schijven langs te gaan.

Aan deze eis voldoet alleen:

1. 15-20! (indien 1.15-24, dan volgt na 32-37 geen winst meer)

Hier wordt duidelijk dat men niet slechts één zet vooruit moet zien, maar de hele stelling moet begrijpen:

- de zet overdragen aan de tegenstander,
- een afwachende positie innemen.

Een afwachende zet vinden is vaak moeilijker dan een directe winstzet, maar veel sterker.

Merk op dat na: **1. 15-20!** de zwarte schijven niet onmiddellijk worden bedreigd. Zij verliezen alleen omdat zij verplicht zijn te zetten.

Een dergelijke positie, waarin men de tegenstander dwingt als eerste een nadelige zet te doen, noemt men een **afwachende positie**, oftewel een **zugzwangstelling**.

Als de gewone schijven achter elkaar staan: **28, 33** dan wint wit door de dam op **43** te plaatsen.

Wanneer de gewone schijven zich op twee velden bevinden: **22, 39** dan wint de blokkade van de dam op één veld.

Bij een keten op: **22, 33** wint juist de afwachende zet van de dam naar veld **16**.

Over het algemeen is winnen niet moeilijk wanneer de **keten** eenmaal gevormd is. Veel moeilijker is het om die keten eerst tot stand te brengen, dat wil zeggen beide gewone schijven op dezelfde diagonaal te krijgen.

Laten we enkele technieken daarvoor bekijken.

Nr. 32 (Blonde)

Wit: schijven **14, 15** Zwart: schijven **4, 27** Omdat winst via

1.14-10 27-32 2.10-05 niet mogelijk is, moet een ander plan worden gekozen.

De stukken moeten zo worden opgesteld dat zwart naar de grote diagonaal wordt gedwongen.

1.14-09 04x13 2.15-10 27-32 (of **13-19**)

3.10-04 13-19 (of **27-32**) **4.04-10x**

Nr. 33 (Blonde)

Wit: schijven **8, 28** Zwart: schijven **16, 19**

Plan: een **keten op de grote diagonaal** vormen.

1.08-03 09-13 2.03-20 Het is niet mogelijk de grote diagonaal rechtstreeks te veroveren.

2...28-32 (indien 2...13-18, dan volgt onmiddellijk een slag van achteren **3.20-09 18-23 4.09-14x** Zoals eerder besproken volgt na: 2...13-19 een bekende winstmanoeuvre. **3. 20-15x**)

3. 20-15! Een zeer karakteristieke zet voor keten-eindspelen. Voor schijven zijn dergelijke zetten van achteren vaak dodelijk.

3...13-18 (indien 3...32-37, dan volgt: **4.15-04** en **5.04-10x**) **4.15-04 18-23 5.04-15x**

De zwarte stukken raken in een hoek opgesloten.

Nr. 34 (Blonde)

Wit: schijven **9, 23** Zwart: schijven **12, 31** Ik zal niet bespreken waarom de zwarte schijven niet kunnen winnen.

Wel is duidelijk dat zwart op:

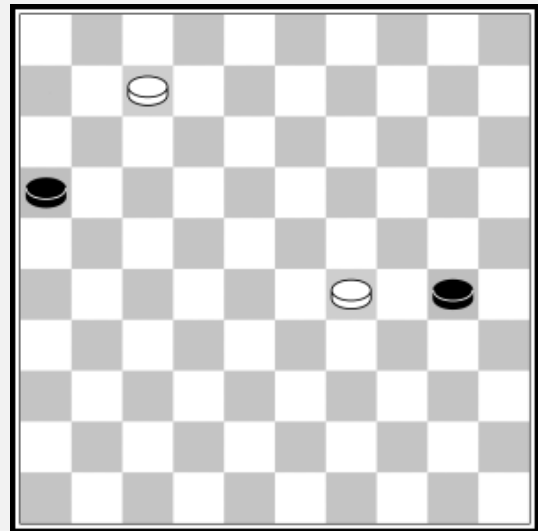
1.09-04 niet kan antwoorden met:

1...31-36 wegens: **2.04-10** met een niet te pareren dreiging. **3. 23-18x**

en op: **1...31-37** vormt wit een keten op de grote diagonaal.

Hoe?

Presburg

De zwarte stukken zijn uit elkaar geraakt en één ervan heeft de grote diagonaal verlaten. Daardoor slagen de witte stukken erin die diagonaal te veroveren.

1. 07-1! 16-21 (indien 1...30-35, dan volgt een vork **2.29-24 16-21 3.01-18! 21-26 4.24x20x**) **2.01-12!** Wit dreigt een vork te maken. (Indien: 2...21-26 dan: **3.12-18 30-35 4. 29-24x**) waardoor de zwarte schijf op 21 van de rand wordt afgesneden. **2...21-27 3.12-18 27-32**

Nu ontstaat de keten: **4.29-24 30x19**

Daarna volgt een bekende manoeuvre: een aanval van achteren. **5. 18-04!**

De overige zetten zijn gedwongen.

Nr. 35 Keller

Wit: dam **31** Zwart: schijven **23, 29**

De dam manoeuvreert zo dat de zwarte stukken in een drietal terechtkomen.

Een natuurlijke vraag is waarom men niet meteen de andere mogelijkheid benut.

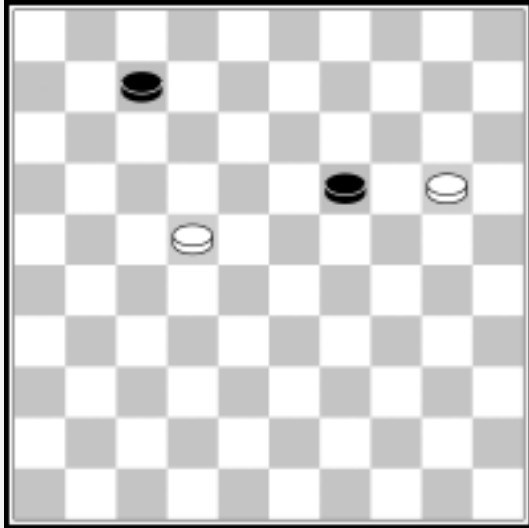
Laten we proberen: **1.31-22 29-34 2.22-17 34-40** De zet naar veld 12 leidt nergens toe. Dus moet men beide zwarte stukken naar de drietal-diagonaal dwingen.

1.31-09! (zoals gewoonlijk zijn invallen achter de schijven nuttig, 1...29-34

verliest wegens: 2.09-14 23-29 3.14-20x)

1...29-33 2.09-14 23-29 3. 14-20x

Keller

In dit voorbeeld berust de winst op het vormen van een **drietal**.

1.22-17 19-23 2.20-14 23-29 (of 23-28) 3.17-12! 07x18 4.04-10 18-22 5.10-04 22-28 6.04-10 28-33 7.10-15x

Een directe route van schijf 20 naar promotie wint niet:

1.20-15? 19-24! 2.15-10 (2.22-17 24-30! 3.17-12 07x18 4. 15-10 30-35=) **2...24-29 3.10-05 29-33 4.05-32 33-39 5.32-49 07-12 6.49-16 12-18** en zwart promoveert.

Nr. 36 (Beudin, Frankrijk)

Wit: dam **25** Zwart: schijven **15, 18**

1.25-39 Wit dwingt de schijf op **15** zijn sterke randpositie te verlaten.

1...15-20 (indien 1...18-23, dan ontstaat een gemengd eindspel dat na: 2.39-33 onmiddellijk gewonnen zou zijn)

2.39-25! Let op deze belangrijke techniek: **de schijf naar het centrum lokken**.

2...20-24 3.25-09 18-23 4.09-13 24-29 5.13-09! en verder zoals in de eerdere voorbeelden.

Laten we terugkeren naar voorbeelden met een **keten op de dubbele diagonaal**.

Nr. 37 (Dufour, Frankrijk)

Wit: dam **50** Zwart: schijven **8, 29**

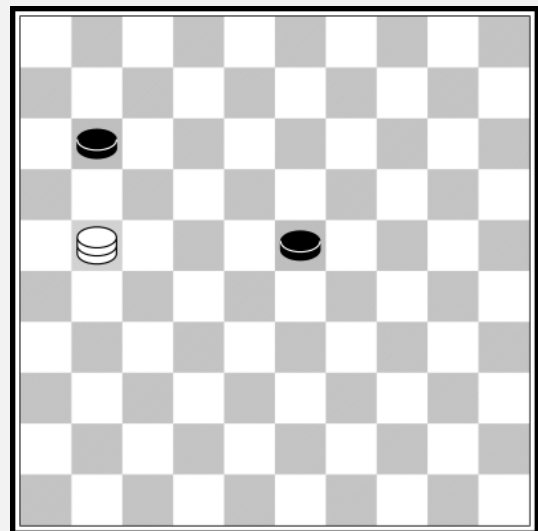
Een frontale aanval: 1.50-17? leidt onmiddellijk tot remise: **1...29-34 2.17x03 34-39**

De dam moet van achteren aanvallen. Maar ook: 1.50-11? werkt niet: **1...29-34 2.11-02 08-12**

De schijven staan nu op de dubbele diagonaal en een aanval van achteren is onmogelijk. Het zou anders zijn geweest als schijf **12** op **18** had gestaan.

Daaruit volgt het plan: eerst de schijf op **8** dwingen te zetten en daarna van achteren aanvallen.

1.50-39! 08-13 (indien 1...8-12, dan: 2.39-06 en: 3.06-01x) **2.39-11** Nu kan de schijf op **29** niet meer worden verplaatst vanwege de dreiging: **3.11-02** en: **4.02-07x** Maar ook andere zetten redden zwart niet.

Plan: een keten op de dubbele diagonaal vormen

1.21-16! Het lokken van de schijf naar het centrum maakt het mogelijk een nieuwe combinatie uit te voeren.

1...11-17 2.16-07 23-28 De schijven zijn naar de dubbele diagonaal gedwongen. Nu moet wit manoeuvreren zodat de schijf op **17** naar **22** wordt gedwongen. Na: 17-16 zal de dam een aanval van achteren uitvoeren.

3.07-16 28-33 4.16-43!

Een tweede schijf wordt eveneens naar de dubbele diagonaal gebracht.

4...17-22 En nu: **een aanval van achteren 5.43-16!x**

Nr. 38 (de Milleret, Frankrijk)

Wit: schijven **17, 18** Zwart: schijven **6, 25**

De schijf op **25** is al voorbij de grote diagonaal en de driedubbele diagonaal geraakt. Voor wit blijft alleen nog een keten op de dubbele diagonaal over.

Hoe kan die worden gevormd?

In de volgende voorbeelden lopen verschillende eindspeltypen door elkaar, waardoor het vinden van de winst moeilijker wordt.

Probeer de oplossingen eerst zelf te vinden aan de hand van de aanwijzingen die bij elk voorbeeld gegeven zijn.

Lukt dat niet, bekijk dan opnieuw de eerder behandelde voorbeelden van het betreffende eindspeltype.

Nr. 39 (Alix, Frankrijk)

Wit: dam **4** Zwart: schijven **12, 14**

1.04-15!

Na **1...14-19** kan een keten op de dubbele diagonaal worden gevormd.

Bij een antwoord met **1...12-18** of **1...12-17** ontstaat een keten op de grote diagonaal. In het laatste geval moet eerst gespeeld worden: **2.15-42!**

om vervolgens de techniek van het **naar het centrum lokken** toe te passen.

Nr. 40

Wit: dam **35**, schijf **38**

Zwart: schijven **6, 39**

Wit wint door een **gemengd eindspel** of een **keten op de dubbele diagonaal** te creëren.

Nr. 41 (Blonde)

Wit: dam **3** Zwart: schijven **10, 22**

1.03-21!

Bij **1...10-15** ontstaat een gemengd eindspel. Na **1...22-28** ontstaat een keten op de grote diagonaal.

En na **1...10-14** kan wit een keten op de grote of dubbele diagonaal vormen.

Nr. 42 (Moser)

Wit: schijf **11, 26** Zwart: schijven **18, 30**

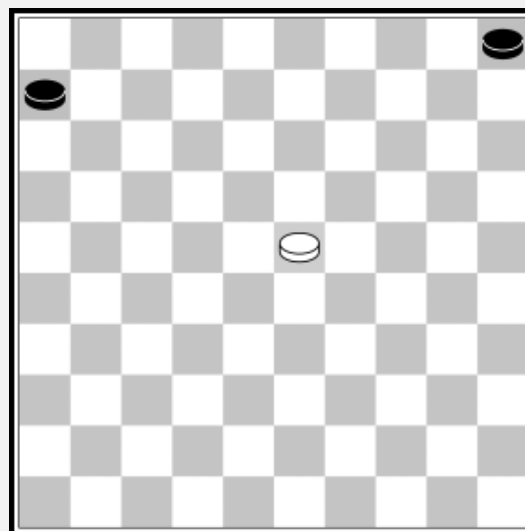
1.11-07!

Na **1...18-23** kunnen de zwarte stukken van de dubbele diagonaal worden afgesneden. Bij een antwoord met: **1...30-35** ontstaat een **vork**.

De afsluiting van dit hoofdstuk

De beroemde stelling van **Nicod**.

Nicod

De auteur van deze studie gaf haar de titel:

"David en Goliath"

naar de bekende Bijbelse legende.

Terecht wordt dit eindspel beschouwd als een van de meesterwerken van de damcompositie, want er bestaat nauwelijks een andere stelling waarin met zo weinig materiaal zo'n rijke inhoud wordt bereikt.

Wie deze studie volledig begrijpt, zal vrijwel elke stelling van het type:

dam tegen twee gewone schijven

kunnen analyseren, omdat vrijwel alle belangrijke eindspelmethoden erin voorkomen.

Hoofdvariant

1.23-18 06-11(A) 2.18-12 05-10(B)

3.12-08 10-14 4.08-03 14-19 5.03-08

19-23 6.08-24! 23-28 (indien 6...11-16, dan volgt: 7. 24-38 → gemengd eindspel. Indien: 6...11-17 dan: 7.24-08 17-22 8.08-13x → keten op de grote diagonaal.) **7.24-38x**

Zoals bij: **7...11-16** volgt opnieuw een gemengd eindspel. En bij: **7...11-17** ontstaat een keten op de dubbele diagonaal.

A 1...05-10 2.18-12 10-14 3.12-08 14-19 (indien 3...14-20, dan: 4.08-02 20-25 5.02-19 06-11 3. 19-28x → vork)

4.08-03 19-24 (indien 4...19-23, dan: 5.03-17x → gemengd eindspel)

5.03-08 24-29 6.08-17x → gemengd eindspel.

B 2...11-16 3.12-08 05-10 (indien 3...16-21, dan: 4.08-03 en 5.03-14x) **4.08-03 10-15 5.03-17 15-20 6.17-33x** → vork.

Herhaal nog eens wat een **vork**, een **gemengd eindspel** en een **keten** zijn, want deze begrippen zullen in veel volgende voorbeelden terugkeren.

Dam tegen drie schijven

In dit soort eindspelen wint de dam vaak wanneer zij de schijven kan afsnijden van:

- de bovenste driedubbele diagonaal (**4-36**),
- of de bovenste dubbele diagonaal (**1-45**).

Bijvoorbeeld:

- Wit: dam **12**
- Zwart: schijven **24, 30, 35**

Zwart aan zet:

1...24-29 2.12x25 35-40 3.25-39x

Als de schijven van de grote diagonaal worden afgesneden, eindigt de partij meestal ook in winst voor de dam.

Een uitzondering is bijvoorbeeld:

- Wit: dam **10**
- Zwart: schijven **26, 31, 36**

(winst voor wit).

In de meeste andere gevallen is het resultaat remise.

Toch zijn er stellingen waarin de dam een van de schijven kan winnen.

De uitkomst hangt dan af van de vraag of de overblijvende schijven kunnen worden teruggebracht tot een van de reeds bestudeerde eindspeltypen.

Laten we enkele voorbeelden bekijken waarin de dam typische technieken gebruikt.

Nr. 43 Presburg

Wit: dam **43** Zwart: schijven **11, 18, 23**

Het voor de hand liggende plan is:

1.43-32 23-29 2.32-23 Wit wint een schijf. Maar na: **2...18-22 3.23x40 22-28 4.40-49** hoewel de schijven nu in een keten op de dubbele diagonaal staan, kan wit niet winnen omdat hij niet achter de schijven kan komen.

Bijvoorbeeld: **4...28-33 5.49-43**

(indien 49-16, dan 33-39 met remise)

5...11-17 (of **11-16**) Remise.

De winst kan echter worden versterkt.

1. 43-16! De al bekende techniek van het **naar het centrum lokken** wordt toegepast. **1...11-17 2.16-32 23-29 3.32-23 18-22 4.23x40 22-28 5.40-49**

Nu volgt: **5...28-33 6.49-43** De schijven worden gedwongen hun "bewaking" van veld **11** op te geven, waardoor de dam van achteren kan binnenkomen.

6...17-22 7.43-16x Wit wint.

Nr. 44 (Mantel)

Wit: dam **49** Zwart: schijven **11, 16, 24**

In het vorige voorbeeld verhinderde de zwarte schijf op **11** de winst.

Hier wint wit juist omdat die schijf op **11** is vastgelopen. Zoek de geforceerde manoeuvre waarmee de dam snel achter de keten van gewone schijven op de dubbele diagonaal komt.

Nr. 45 (Blonde)

Wit: dam **50** Zwart: schijven **7, 12, 23**

Alle drie de zwarte schijven staan op ongunstige velden. Hier is een keten op de dubbele diagonaal ontstaan.

1.50-33 Door de voorste schijf te blokkeren dwingt de dam de zwarte stukken tot het vormen van een **liefdeband** **1...12-18 2.33-17 23-29 3.17-12** Deze manoeuvre levert wit materieel voordeel op. **3...18-22 4. 12x34x**

Nr. 46 (Blonde)

Wit: dam **16** Zwart: schijven **12, 19, 28**

Plan van wit: alle drie de schijven in een keten op de grote diagonaal dwingen en doordat zij hun eigen bewegingsvrijheid blokkeren, beperken de zwarte stukken hun mogelijkheden om zich te hergroeperen.

In zulke gevallen spreekt men van **zelfblokkering**.

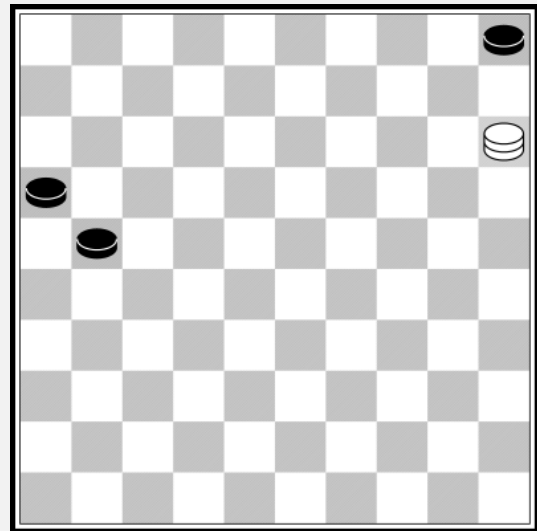
1.16-21 12-18 2.21-27 18-23 3.27-38

Nu helpt ook een offer niet meer.

3...19-24 en ook: **3...28-32** redt zwart niet.

De resulterende stellingen zijn reeds in eerdere hoofdstukken behandeld en worden gemakkelijk door de dam gewonnen.

Pankratov

Wanneer één van de drie schijven op veld **5** staat, wordt de winst vaak bereikt door de stelling naar een **vork** terug te brengen.

1.15-04 21-26 2.04-15 Nu moet de dam de schijf op **5** blijven controleren.

Daardoor blijft voortdurend de dreiging bestaan de grote diagonaal met de dam te bezetten.

2...26-31A 3.15-42 05-10 (indien als antwoord op 3...31-36 wit speelt: 4.42-37 dan wint wit omdat hij de grote diagonaal beheerst)

4.42x26 10-14 (indien **10-15**, dan: **5.26-03x 5.26-37 14-20 6.37-42x** → vork.

A Indien: **2...16-21** dan: **3.15-42 26-31** (of 3...21-27 4.36 05-10 5.36-41 10-15 6.41-37x → vork.) **4.04-36 05-10 5.36-41 10-15 6.41-32 21-26 7.32-37x** → vork.

Wanneer de drie schijven dicht bij elkaar staan (bijvoorbeeld op **8, 12, 13**), verliezen zij veel van hun mobiliteit en mogelijkheden tot hergroepering.

Men spreekt dan van: **zelfblokkering**.

Nr. 47 (Blonde)

Wit: dam **50** Zwart: schijven **13, 18, 19**

In deze stelling is er een duidelijke zelfblokkering van de zwarte stukken.

De schijf op **13** heeft geen zetten.

Hoe benut wit dit?

1.50-33 18-23 2.33-15! Een typische aanval van achteren. De zet: **2.33-22?**

zou weliswaar een schijf winnen, maar slechts tot remise leiden: **2...23-29**

3.22x04 29-34 en zwart heeft geen problemen meer. **2...13-18** (indien

2...23-28, dan volgt onmiddellijk: 3.15-04x) **3.15-33** De zelfblokkering brengt

zwart nu in een soort zugzwang.

Zwart moet een offer brengen:

3...18-22 (of 3...19-24 4.33x15 23-28 5. 15-04x → keten op de grote

diagonaal.) **4.33x11 23-29 5.11-02x**

→ keten op de dubbele diagonaal.

Zoek zelf een vergelijkbare variant na:

1...19-23.

Nr. 48 (Presburg)

Wit: schijf **10** Zwart: schijven **8, 18, 19**

1.10-04 waardoor de zwarte stukken nog dichter bijeen worden gedwongen.

1...08-13 (indien: 1...18-23 dan: 2.04-13

23-28 3.13x02x en indien: **1...19-24**

dan: **2.04x22 24-29 3.22-39 08-13**

4. 39-11x → keten op de dubbele diagonaal.) **2.04-10 18-23 3.10-15! 13-**

18 4.15-33x

Nr. 49 (de Hoon)

Wit: dam **38** Zwart: schijven **8, 12, 13**

De zelfblokkering van de zwarte stukken is hier moeilijker uit te buiten.

1. 38-33

De schijven moeten zó worden herschikt dat de top van de driehoek naar beneden gericht is.

1...13-19AB 2.33-11 12-18 (indien 2...8-13, dan: 3.11-28 19-24 4.28-19 13-18

5.19x35 18-23 6.35-40x) **3.11-02 08-13**

4.02-07 18-22 (indien 4...19-23, dan:

5.07-02 13-19 6.02x24 23-28 7.24-15x

→ keten op de grote diagonaal)

5.07-18 De dam bereikt een gunstige positie. Zwart verbreekt zijn keten of drielal:

5...22-28 6.18x04 28-33 7.04-10 en 8.10-15x

A 1...13-18 2.33-11 Aanvallen van achteren heeft geen zin. 2...08-13 Nu wijst de top van de driehoek naar beneden en wit brengt zwart in zugzwang. 3.11-28x

B 1...12-18 2.33-28 08-12 De noodzakelijke driehoek is gevormd, maar wit heeft opnieuw een sterke zet.

3.28-33 13-19 (indien 3...18-23, dan:

4.33-24 13-18 5.24-33x) 4.33-29

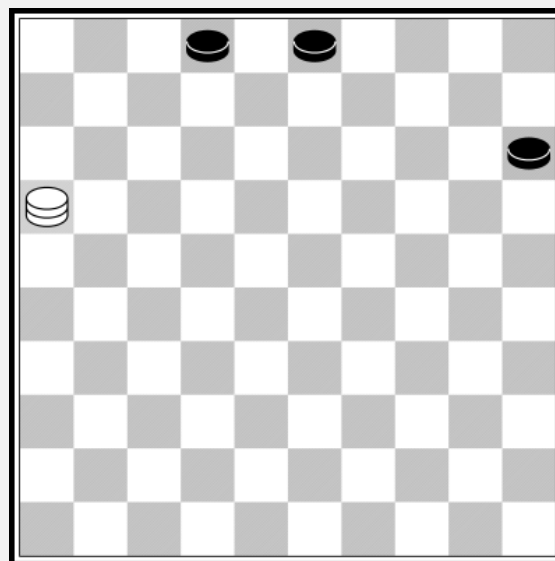
Hier ontmoeten we een nieuw motief:

een binding van de voorste schijven.

4...18-22 5.29x07 19-24 (indien 5...22-28, dan: 6.07-02x) 6.07-02x Wit brengt

de stelling terug tot een keten op de dubbele diagonaal.

Moser

De auteur van dit eindspel is een bekende eindspelcomponist.

Het winstplan berust op de dreiging alle schijven van de bovenste dubbele diagonaal af te snijden.

1.16-11 03-09A 2.11-16! Een subtiele winstzet. Wit mag niet te snel de schijf op 9 aanvallen. Men moet wachten tot die schijf naar 13 gaat en hem dan aanvallen, zodat hij op 9 wordt geslagen en niet op 4. Bijvoorbeeld:

2.11-22? 02-07! 3.22x04 07-12 en wit wint.

2...09-13B Nu is het tijd om aan te vallen. **3.16-27** Zwart moet de schijf offeren. Na: 3...27-18 worden de zwarte stukken afgesneden van de bovenste dubbele diagonaal. **3...02-07 4.27x09! 07-12** (indien 4...7-11, dan bouwt wit een vork op) **5.09-22x**

Nu ontstaat hetzelfde eindspel als in voorbeeld nr. 36.

A Het lijkt alsof zwart nog veel keuzes heeft, maar: 1...02-08 en 1...15-20 verliezen onmiddellijk wegens: 2.11-07 en 2.11-33 waardoor de schijven van de bovenste dubbele diagonaal worden afgesneden. Dan resteert alleen:

1...03-08 Daarop volgt: 2.11-17 02-07 (indien 2...08-13, dan: 3.17-22 en ontstaat de eerder besproken hoofdvariant)
3.17x03 07-11 4.03-25 11-17 5. 25-39x → vork.

B Indien: 2...15-20 dan: 3.16-38

Zwart moet, om niet van de dubbele of grote diagonaal afgesneden te worden, spelen: 3...09-14 4.38x15 02-07 Nu verkrijgt wit opnieuw een vork:

5.15-29 07-11 6.29-23 14-20 7.23-29 enzovoort. Als 2...09-14 dan 3.16-32 02-07 4.32x05 15-20 (als 4...07-12 dan 5.05-23 enz.) **5.05-23 07-11 6.23-29 20-25 7.29-34x** → vork.

Dam tegen vier schijven

Wanneer u in het eindspel bij correct spel dreigt te verliezen, rest vaak slechts één kans: met offers proberen door te breken naar dam. Daardoor ontstaan regelmatig eindspelen van het type: dam tegen vier schijven.

Om niet te verliezen probeert de dam de vijandelijke stukken op te jagen en er minstens één te winnen. Lukt dat, dan is de partij vaak gered; lukt het niet, dan is verlies meestal onvermijdelijk.

In de praktijk wint de dam een schijf meestal op een van de volgende manieren:

a) Achter de stukken komen

Wit: dam 28 Zwart: schijven 8, 29, 30, 38

1.28-19 2. 28-33 enz.

b) Een keten van twee schijven aanvallen

Wit: dam 26 Zwart: schijven 23, 25, 27, 40

1. 26-12

c) Een schijf aanvallen nadat eerst zelfblokkering is uitgelokt

Wit: dam 2 Zwart: schijven 21, 26, 37, 42

1.02-16 of: 1.02-19

d) Zugzwang creëren

Wit: dam 26 Zwart: schijven 28, 32, 33, 38

1.26-48 of:

Wit: dam 31 Zwart: schijven 20, 25, 28, 32

1.13-19

of: Wit: dam 19 Zwart: schijven 15, 25, 33, 38

1.19-24

Daarnaast moet men weten dat de dam in de volgende twee stellingen altijd remise kan maken.

Nr. 50

Wit: dam 19 Zwart: schijven 26, 31, 36, 44

De dam moet voortdurend de grote diagonaal beheersen. Van daaruit kan zij niet worden verdreven.

Nr. 51

Wit: dam 12 Zwart: schijven 25, 30, 35, 41

De dam kan niet van de bovenste dubbele diagonaal worden verdreven.

Bijvoorbeeld:

1.12-18 41-46 2.18-12 46-28 3.12-18 28-06 4.18-01 06-33 5.01-12 enzovoort.

Nr. 52

Een vergelijkbare stelling, maar hier is de witte dam door een drietal ingesloten en daardoor verloren.

Wit: dam 13 Zwart: schijven 16, 21, 26, 44

1...44-50 2.09-13 50-28 3.13-09 28-41 4.09-36 41-47 5.36-04 47-36

De witte dam wordt verdreven en de zwarte schijven kunnen oprukken.

Laten we enkele belangrijke stellingen bekijken waarin de dam alle schijven van een bepaalde diagonaal afsnijdt.

Nr. 53

Wit: dam 23 Zwart: schijven 15, 24, 30, 35

Door de dreiging: 35-40 gevolgd door 30-34 moet de dam de dubbele diagonaal verlaten. Toch bereikt wit remise:

1.23-32 30-34 (indien 1...35-40, dan: 2.32-43 30-35 3. 43-25! en zwart kan niet winnen; eveneens na 1...24-29 volgt: 2.32-43 29-34 3 43-38 en de partij gaat over in de hoofdvariant)

2.32-43 24-30 (34-40 3.43-25!)

3.43-38 Bij de zwarte stukken ontstaat zelfblokkering. **3...34-39 4. 38-27 15-20**

(indien 4...35-40, dan: 5.27-18 30-34 6.18-22 met remise) **5.27-38 20-25 6.38-29** en de dam kan niet in een vork worden gedreven. Remise.

Wanneer de zwarte stukken door de witte dam van de hoofdweg (de grote diagonaal) zijn afgesneden de velden 16, 27, 31 en 36 bezetten, dan moet de dam capituleren.

Het lukt echter niet altijd om deze velden te bezetten.

Wit moet onthouden dat zodra de volgende stelling ontstaat:

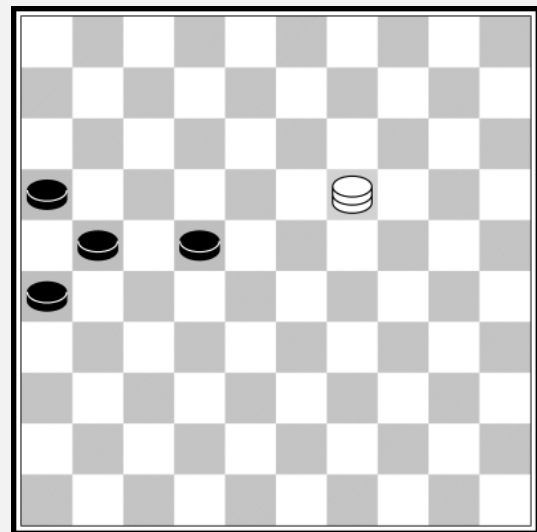
- Wit: dam 19
- Zwart: schijven 16, 26, 27, 36

hij onmiddellijk moet spelen:

1. 19-37!

Daarna is remise duidelijk.

Laten we een voorbeeld bekijken.

Fourniér

1.19-14 26-31A 2.14-03 21-26 (indien 2...21-27, dan gaat de dam naar veld 37 en speelt: 3.03-26 31-36 4.26-37=)

3.03-09 22-27 4.09-14 31-36 5.14-37!

En daarmee is bereikt wat nodig was.

A 1...22-27 (indien 1...21-27, dan:

2.14-09 26-31 3.09-14 31-36 4.14-37!)

2.14-37 De dam beperkt nu volledig de mogelijkheden van zwart. 2...27-31

3.37-28 31-36 4.28-23 26-31 (indien 21-27, dan: 5.23-37!) 5.23-12 Om geen schijf te verliezen moet zwart nu spelen: 5...21-26 en dan keert de dam terug naar de grote diagonaal: 6.12-23=

Laten we nu enkele voorbeelden bekijken waarin de schijven verspreid staan.

Nr. 54 (Jacobs)

Wit: dam 6 Zwart: schijven 3, 10, 28, 33
1.06-17 Twee schijven worden vastgezet en de dam wint tijd terwijl de andere twee hun zetten uitputten.

1...10-15 2.17-11 15-20 3.11-17 20-25 4.17-11 03-09 De zetten van één schijf zijn uitgeput. Men mocht niet spelen: 4...25-30 wegens: 5.11-02 en 6.20-19 = Daarom moest een andere schijf bewegen. **5.11-21** Nu is het beslissende moment gekomen: de zwarte stukken staan ongelukkig opgesteld.

De dam dreigt met: 02-19 en wint dan een schijf. **5...33-38 6.02-11 28-32 7.11-07!** Nu dreigt wit:

- 7-23 gevolgd door 7-29 en daarna 29-38
- of 7-18 gevolgd door 18-23

Beide dreigingen zijn niet af te wenden.

Nr. 55 (Horstman)

Wit: schijven 7 Zwart: schijven 21, 22, 30, 36

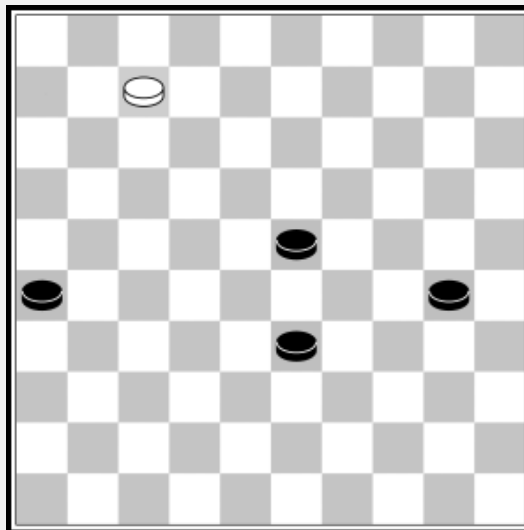
Eén zwarte schijf heeft reeds veld 36 bereikt. Toch blijken in dergelijke eindspelen de schijven vaak dicht bij de damrij te staan.

1.07-02 30-35 2.02-08 21-27 (Niets levert iets op; ook een poging om langs de rand te ontsnappen faalt. 2...21-26 Dan volgt: 3.08-19 22-27 4.19-23 26-31 5.23-19 35-40 6.19-35 40-45 7.35-49=) **3.08-24 22-28** Nu dreigt een aanval op de schijven via: **4.24-38 28-32 5.38-42** Terwijl de dam dreigt met 42-31, kunnen de schijven zelfs niet naar dam

doorbreken: **5...36-41** Maar in dit geval verschijnt een nieuwe mogelijkheid:

6.42-47! 41-46 7.47-36= remise.

Zo'n eindspel kwam voor in een partij tussen Signajevski en Barski.

Met kenmerkende manoeuvres wist wit de partij remise te houden.

1.07-02 30-35A 2.02-07 23-28 3.07-21

De dam blijft de zwarte stukken onder druk zetten totdat het juiste moment aanbreekt om een van hen te winnen.

3...28-32 4.02-19 32-38 5.19-24

Een typische techniek: de dam neemt een centrale positie in en wacht tot een randschijf zich verplaatst, zodat zij deze kan aanvallen en tegelijk tijd wint voor een aanval op de centrale stukken.

5...35-40 (indien 5...26-31, dan: 6.24-13 en 7.13-22) **6.24-35 40-45 7.35-44=**

A 1...30-34 2.02-07 23-29 3.07-11 en opnieuw remise.

Nr. 56

Wit: dam 23 Zwart: schijven 3, 17, 33, 38

Wit speelde: **1.23-34** Hij dacht dat deze afwachtende zet remise zou brengen.

In werkelijkheid had zwart kunnen winnen. Indien: 1...03-09 dan: 2.34-18 09-14 3.18-27 38-42 4.27-38

Indien: 1...17-21 dan: 2.34-12 21-27 3.12-17

Indien: 1...17-22 dan: 2.34-48 22-27
3.48-34 38-42 (of: 3...27-31 4.34-18
5.18-22) 4.34-43 27-31 5.43-38
Maar op: 1...38-42 wint zwart. 2.34-48
42-47 3.48-26 17-22 4.26-31
enz.

Het lijkt alsof wit overal remise kan houden. In werkelijkheid verliest:

1.23-34? omdat in een van de varianten een fout schuilt.

Opdracht

A) Zoek die fout.

B) Vind een eerste damzet waarna zwart gedwongen een schijf verliest.

Nr. 57 (Moser)

Wit: dam 6 Zwart: gewone schijven 10, 23, 25, 34

Met een reeks dreigingen dwingt de dam de zwarte stukken tot het vormen van een liefdeband op de grote diagonaal en wint vervolgens een schijf. De partij eindigt in remise.

Zoek zelf de manoeuvre van de dam.

Nr. 58

Om niet de indruk te wekken dat een dam alleen kan winnen wanneer alle of ten minste twee schijven in het centrum staan, bekijken we een voorbeeld van Presburg. Alle vier zwarte stukken staan aan de rand: 5, 6, 15, 25

Toch maakt het niet uit waar de witte dam staat: remise is haalbaar.

Laat de dam bijvoorbeeld op 35 staan.

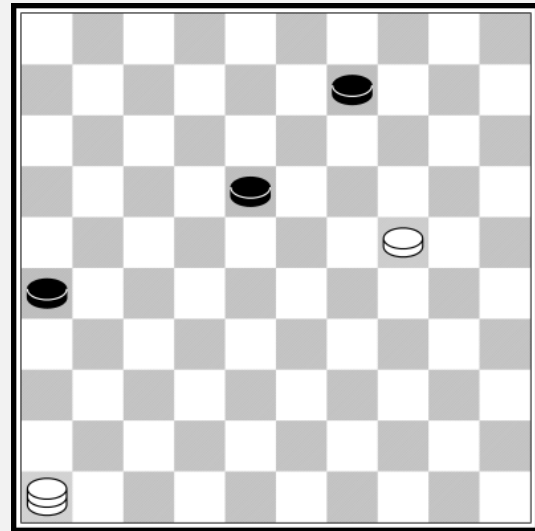
Dan: 1.35-44 25-30 (andere zetten verliezen onmiddellijk een schijf)

2.44-39 30-35 3.39-44 15-20 4.44-33 20-25 5.33-44 05-10 6.44-28 10-15

7.28-44 en zwart moet een schijf opgeven. Als de dam aanvankelijk op een ander veld staat, bezet zij eerst de onderste dubbele diagonaal (6-50) en manoeuvreert daarna volgens hetzelfde systeem. Opgave Zoek hoe wit remise maakt wanneer de dam in de uitgangspositie op veld 2 staat.

Dam met schijven tegen schijven

Schijven die samenwerken met een dam zijn niet alleen gevechtseenheden op zichzelf, maar verhogen de gevechtskracht van de dam aanzienlijk, vooral haar slagkracht. In zulke stellingen is het belangrijk dat de schijven in contact staan met hun dam, zodat er een goed gecoördineerde samenwerking bestaat.

In deze studie, ontstaan uit een partij tussen Baba Sy en V. de Jong, gebeurde het volgende.

De Senegalees speelde:

1.24-19? waarop zwart een zogenaamde antwoordzet deed, een zet die volgens de auteur drie vraagtekens verdient. Toch slaagden zowel Izar als Kramer erin remise aan te tonen:

1...26-31 2.46-32 (indien 2.19-13, dan: 2...18-23!) 2...31-36! (met het offer van 18-23 moet men wachten totdat de dam veld 32 heeft verlaten; een uitleg hiervan volgt in voorbeeld nr. 63)

3.32-37 18-23 4.19x28 09-14 5.28-23 14-20 6.23-19 20-25 en wit kan geen winst meer forceren.

Dus: 1.24-19? leidde slechts tot remise.

De winst werd verzekerd door: 1.46-37

Kennis van zulke eindspelmethoden, waarbij de dam de schijven naar de grote diagonaal leidt, is zeer nuttig. Daarmee beginnen we.

Nr. 59

Wit: schijven 9, 48 Zwart: schijven 21, 31, 36

Wit wint omdat na: **1.09-03 21-27 2.03-14 27-32 3.14x26 36-41** volgt:
4.26-37 41x32 5. 48-42x

Nr. 60

Wit: dam 32, schijf 49 Zwart: schijven 16, 26, 36

Het plan van zwart is de schijven van 16 en 26 naar 27 en 31 te brengen en vervolgens door offer van een van deze schijven de dam van de grote diagonaal te verdrijven. Wit kan dit verhinderen:

1.32-23 (mogelijk zijn ook 1.32-19 en 1.32-05, maar niet 1. 32-46?) **1...26-31 2.49-43 16-21 3.43-38** Wit wacht op het vertrek van de schijf van 27.

3...21-27 4.19-32!x

Bij zwart ontstaat zugzwang.

Nr. 61

Wit: dam 5, schijf 50 Zwart: schijven 16, 26, 36

Het plan van zwart is hetzelfde. Wit verhindert de uitvoering:

1.50-44 26-31 2.44-39 16-21 3.39-33 21-27 4.33-28x

Nr. 62 (Mertens)

Wit: dam 46, schijf 33 Zwart: schijven 11, 31, 36 Hier is het winstidee anders:

1.33-28 11-16 (indien 11-17, dan: 2.28-22!) **2.28-22 16-21 3.46-23! 21-27 4.23-01 27x18 5.01x23x**

Nr. 63

(Uit een partij Blanke - Nahar, Nederland)

Wit: dam 46, schijf 28 Zwart: schijven 9, 27, 36 Zwart wil de schijf op 9 naar de grote diagonaal brengen.

Daarom: **1...28-23**

Maar ten koste van een offer dwingt wit:
1...27-32 2.46x28 09-14 Een onmiddellijke promotie van de schijf op

23 (3. 23-18 enz.) leidt niet tot winst, omdat de zwarte schijf kan doorbreken. De winst bestaat echter wel:

3.28-32! Waarom moet juist veld 32 worden bezet, zal later duidelijk worden.

3...14-20 4.23-19! De schijf blokkeert nu de dam. **4...20-25 5.19-14 25-30 6.14-10 30-34 7.10-05 34-39 8.32-49x** Nu is de winst verzekerd.

Nr. 64

Wit: dam 5, schijven 24, 44 Zwart: schijven 26, 27, 36

De schijf op 44 kan veld 28 niet op tijd bereiken om de doorbraak van zwart te verhinderen. Een directe stopzetting lukt dus niet; zwart zou promoveren.

Daarom moet wit vooraf een damval voorbereiden. **1.44-40 26-31 2.40-35 27-32 3.05x26 36-41 4.26-42!**

Let op: de dam moet precies dit veld bezetten (of met hetzelfde doel veld 12). **4...41-47 5.42-29x**

Zwart komt in zugzwang.

Nr. 65 (Van Daalen)

Wit: dam 5, schijf 39 Zwart: schijven 18, 29, 36 Zwart dreigt de grote diagonaal af te sluiten: **29-33**, gevolgd door **18-23**, en daarna de schijf naar **36** te brengen. Hoe maakt wit remise?

Als men bijvoorbeeld speelt: **1.05-46** dan wordt de grote diagonaal meteen afgesloten door dezelfde zetten in een andere volgorde: **18-23, 29-33**.

Hoe kunnen de witte stukken toch winnen?

Nr. 66 (Lesage)

Wit: dam 5, schijven 35, 43 Zwart: schijven 16, 33, 36

Hier hebben de zwarte stukken dezelfde dreigingen als in het vorige voorbeeld, terwijl wit dezelfde middelen heeft.

Zoek de winst.

Nr. 67

Wit: schijven 24, 36, 42 Zwart: dam 14, schijf 26

Indien: 1.42-37 14x26 2.36-31 26x37 3. 24-19 enzovoort, wint zwart.

Toch lukt het wit in deze stelling om door te breken naar de grote diagonaal en aan verlies te ontsnappen.

1.42-38 Waarheen moeten de zwarte stukken? Indien: 1...14-46 dan: 2.36-31 26x37 3.38-32 37x28 4.24-19=.

Indien: 1...14-5 of 1...14-23 dan: 2.24-20 en de dreiging 38-32 gevolgd door 36-31 is niet meer te stoppen.

De schijf op 20 promoveert.

Nr. 68 (Sevastjanov)

Wit: schijven 13, 20, 24 Zwart: dam 46

Ook hier kan wit remise maken.

1.20-15 46-23! (neutraliseert de dreiging) **2.13-09** (indien: 2.14x03 24-19 en: 15-10)

2...24-20! 3.23-28 4.20-14 28x05 5.04x13 09x03 6.14x05 15-10=.

Nr. 69 (Mertens)

Wit: schijven 7, 28 Zwart: schijven 15, 24, 25, 35

1.07-01 Zwart verhindert de doorbraak over de bovenste dubbele diagonaal.

Een soortgelijke situatie zagen we al bij nr. 58. Daar moest een schijf de dam ondersteunen; hier maakt die schijf de stelling veel eenvoudiger.

1...25-30 2.28-23 Soms is het nuttig de diagonaal te verlaten waarop de eigen dam actief is. **2...15-20 3.01-07** Wit wacht tot zwart geen nuttige zetten meer heeft. **3...20-25 4.23-19** (dreigt **24-29**) **4...24x13 5.07-01x**

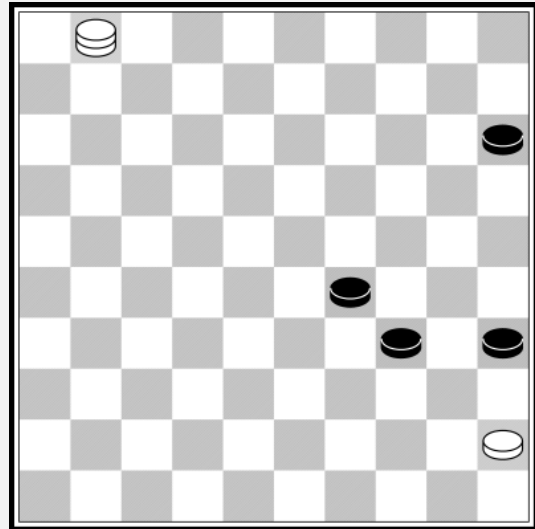
Er is nu een van de bekende stellingen ontstaan waarin een eenzame dam wint van vier schijven.

Nr. 70

Wit: schijven 7, 48 Zwart: schijven 24, 30, 35, 38

Een van de zwarte schijven blokkeert de dubbele diagonaal, maar juist daardoor gaat zij verloren.

1.07-01 24-29 2.01x25 35-40 3.25-39 38-43 4.39-34x

Mertens

Dergelijke eindspelen komen vaak voor in de praktijk. Wit wint door een interessante manoeuvre uit te voeren:

1.01-06 15-20 2.06-11 20-25 3.11-50 35-40 4.50-06 29-33 5.06x35 34-39

(indien 5...25-30, dan: 6. 35x24 34-39 7.24-38 39-44 8.45-40x) **6.35-49 25-30 7.49-32 30-35** (indien 7...30-34, dan: 8.32-49x en indien 7...39-44, dan: 8.45-40x) Let goed op de ontstane stelling en de winstmethode.

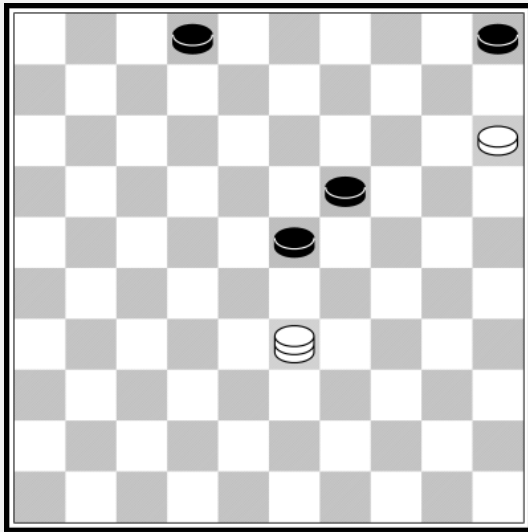
8.32-27 39-44 9.27-22!

Waar zwart zijn dam ook plaatst, hij verliest.

In de strijd van een eenzame dam tegen drie schijven is het theoretische resultaat normaal gesproken remise.

Wanneer echter één zijde haar materiaal met één schijf weet te vergroten, verschuift de winstkans meestal naar de zijde met de dam.

Dat wordt duidelijk geïllustreerd door de volgende studie van een van de beste Sovjet-componisten voor het honderdveldenbord: Nikolaj Ivanovitsj Sjelomjentsev.

Sjelomjentsev

"De leidende dam"

Zo noemde de auteur deze studie.

Verwijdert men zowel de witte als een zwarte schijf, dan is de stelling remise.

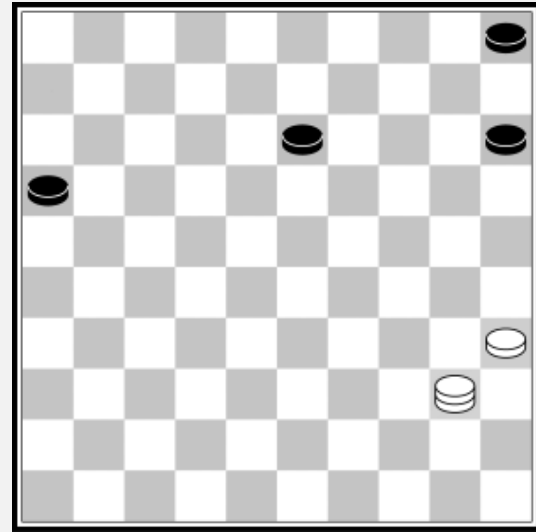
Dankzij de samenwerking tussen dam en schijf neemt de activiteit van de dam echter enorm toe. **1.33-17! 02-07A 2.17-06! 07-12 3.06-33 12-18 4.33-17** Veld 17 lokt de dam aan omdat zij van daaruit snel de schijf kan aanvallen.

4...19-24 (indien 4...23-29, dan: 5.17-08! 19-24 6.08-30 29-33 7.30-25x)

5.17-08! 24-29 6.08-31x De dreiging: 15-10 kan niet worden gestopt.

A Indien: 1...23-29 dan: 2.17-03 19-24 3.03-12! 29-33 4.12-17! 33-38 5.17-03x

Opmerkelijk in deze studie is het uiterst subtiele manoeuvreren van de zogenaamde: "leidende dam".

Sjelomjentsev

1.35-30! 13-19 2.30-25 Om de samenwerking tussen dam en schijf mogelijk te maken, moet de schijf zich eerst verenigen met zijn bondgenoot.

2...19-24 (dreigt: 3.40-35 en 4.25-20x)

3.40-12! 05-10 4.12-08 16-21

(indien de schijf op 24 weggaat, dan volgt: 4...24-29 5.08-24 29x20 6.25x05 en wit creëert een vork)

5.08x35 10-14 6.35-08! 21-27 (indien 21-26, dan: 7.08-13 15-20 8.13-04 20-24 9.04-15x)

7.08-26! 27-32 8.26-42

15-20 9.42x15 32-37 10.15-47 14-19

11.25-20 19-23 12.20-15 23-29

13.47x24 37-41 14. 24-19x

Hier wordt alleen de hoofdvariant van deze leerzame en moeilijke studie gegeven. De auteur raadt aan de analyse zelf verder uit te werken en de vele mogelijke antwoorden te onderzoeken.

Nr. 71 (Sjelomjentsev)

Wit: dam 37, schijf 19 Zwart: schijven 8, 17, 22, 33

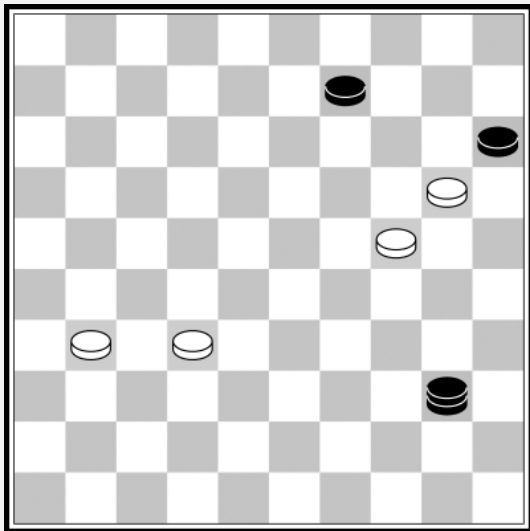
In eindspelen waarin een dam met een schijf tegen meerdere schijven speelt, kunnen de eigen schijven de zwakke punten van de tegenstander blootleggen. Dat is precies hier het geval.

De zwarte schijven op 17 en 22 bevinden zich in een toestand van zelfblokkering. Hoe kan wit daarvan profiteren?

1.37-42! 33-39 2.19-13! 08x19 3. 42-26x

Een bijzonder instructief voorbeeld!

Sjelomjentsjev en Safronenko

Een toestand van zelfblokkering kan niet alleen bij schijven voorkomen, maar soms ook door de dam worden ondersteund. In deze studie bereikt wit remise door de zwarte schijven zo op te stellen dat de dam, wegens de zelfblokkering, een ruil niet kan vermijden.

1.32-28! 40-12 (het helpt niet om: 40-35 te spelen wegens: 2.20-14! en remise, omdat de dam verplicht wordt de meerslag te nemen) **2.28-22!**

De witte stukken herschikken zich zodat een damruil dreigt. Nu wordt duidelijk dat niets oplevert: 2...12-26 omdat volgt: 3.22-18 26x42 4.20-14 09x29 5.18-13=

Toch lijkt het alsof zwart de witte stukken kan verhinderen hun dreiging uit te voeren: **2...12-03!** Hoe kan wit zich daartegen verdedigen? De redding blijkt te zijn: **3.24-19!**

Om opnieuw zelfblokkering bij zwart uit te lokken offert wit zijn schijf.

3...15x13 4.31-26= omdat een damruil nu onvermijdelijk is.

Een van de meest effectieve vormen van samenwerking tussen dam en schijf is het creëren van een: trampoline. Laten we enkele voorbeelden bekijken.

Nr. 72

Wit: dam 27, schijven 17, 26 Zwart: schijven 7, 35, 39

De zwarte stukken zijn al ver gevorderd. Zonder trampoline zou wit niet kunnen winnen.

1.17-11 07x16 2.26-21 Een typische voorbereiding van een schijf. Bij een trampoline neemt de slagkracht van de dam enorm toe. Ook hier bestaat geen verdediging tegen de dreiging:

3.27-36

Nr. 73 (Bergsma)

Wit: dam 48, schijven 31, 33 Zwart: schijven 22, 26, 40

De schijf op 26 brengt wit op het idee van een trampoline. Maar als wit onmiddellijk speelt: 1.48-37 dan heeft zwart natuurlijk antwoorden zoals:

1...40-44 of 1...40-45 wegens 2.33-28 en daarna 3.37-46x. Zwart kan echter de trampoline vernietigen met: 1...22-27. Daarom moet wit eerst spelen:

1.33-28! 22x33 en pas daarna de trampoline vormen: **2.48-37x**

Nr. 74

Wit: dam 49, schijven 16, 44 Zwart: schijven 6, 33, 39

Deze stelling ontstond in een praktische partij. De Nederlandse speler A. de Jong, die wit had, vond een manier om een trampoline te bouwen:

1.44-40 39-44 2.49-21! 44x35 3.21-17! 33-38 4.16-11x

Zwart is weerloos.

Nr. 75

Wit: dam 2, schijf 25 Zwart: schijven 15, 17, 32

In deze partijstelling won wit dankzij de trampoline. Maar als men rechtstreeks had gespeeld:

1.02-24 dan zou na: 1...17-22

2.25-20 22-28 de winst verdwenen zijn.

Hoe wint wit dan toch?

Nr. 76 (Weiss)

Wit: dam 23, schijf 30 Zwart: schijven 15, 20, 31 Wit creëert een trampoline en wint. Zoek zelf de methode.

Ter afsluiting van dit hoofdstuk volgen enkele voorbeelden over drie belangrijke thema's die vaak in eindspelen voorkomen.

Nr. 77

Wit: schijven 16, 45 Zwart: schijven 20, 35

Al in 1785 gaf de Nederlander Van Embden een winstmethode voor dergelijke stellingen.

1.16-11 20-24 2.11-07 24-29 3.07-02 29-33 4.02-16 De zwarte schijf kan niet naar dam lopen wegens: 4...33-39 5.16-21! Een verrassende zet. 5...39-44 **6.21-17!**

Nu:

- als 6...44-49, dan volgt 7.17-44x
- en als 6...44-50, dan volgt 7.17-06x
-

Nr. 78 (A. de Jong)

Wit: schijven 32, 45 Zwart: schijven 16, 25, 34 Om te winnen moet wit gebruikmaken van een idee van Van Embden.

1.32-43 25-30 2.43-48 16-21 3.48-43 21-26 4.43-48 De schijven staan stil; zwart moet offeren. **4...26-31 5.48x26 34-39 6.26-21** De dreiging is promotie via veld 44. **6...30-35** (indien 39-44, dan: 7.45-40x) **7.21-16! 39-44 8.16-11x**

Nr. 79 (De Wolf)

Wit: schijven 10, 45 Zwart: schijven 9, 28, 35

De winst van wit is gebaseerd op het idee van Van Embden.

Probeer de oplossing zelf te vinden.

Nr. 80

Wit: dam 35, schijf 31, 37 Zwart: schijven 26, 43

Manoury (Frankrijk), een van de grondleggers van de damtheorie, publiceerde deze winststelling reeds in 1787.

1.35-49! 43-48 2.49-21!! 26x17 3.31-26 4833 4.26x37x

Nr. 81 (A. Pavlov, Chaleckij)

Wit: schijven 8, 31, 37 Zwart: schijven 25, 26, 33

1.08-02 Wit wil het idee van Manoury toepassen. **1...33-38** (indien 1...33-39, dan: 2.02-11 39-43 3.37-32x) **2.02-19 25-30** (zwart mag niet spelen: 2...39-43 wegens: 3. 37-32x) **3.19x35 38-43 4. 35-49!** enzovoort, vergelijk met het vorige voorbeeld.

De Manoury-manoeuvre is niet alleen van toepassing wanneer een zwarte schijf, zoals hier, op veld 26 staat, maar ook in vele andere configuraties.

Nr. 82 (Blonde)

Wit: schijven 14, 20, 24 Zwart: schijven 15, 26

De schijf is opgesloten op veld 15.

Zoek de oplossing.

Nr. 83 (Wiersma)

Wit: schijven 8, 40, 44 Zwart: schijven 26, 27, 30

1.08-03 27-32 (De dam dreigt en wint daarom een schijf.) Indien echter:

1...30-34 dan: **2.40x29 27-32 3.03-14 32-38 4.14-37x**

Opgave **2.03-14!** Wit wil de schijf op 35 vastzetten en daarna het idee van Manoury toepassen.

Werk de winstvariant uit.

Nr. 84 (Vrijlandt)

Wit: dam 36, schijven 34, 35

Zwart: schijven 25, 33, 42

Zoek de winst

(op basis van het idee van Manoury).

Nr. 85

Wit: schijven 9, 43 Zwart: schijven 16, 32

De zwarte schijf dreigt langs de grote diagonaal naar dam te glijpen. Wit verhindert dit op een instructieve manier.

1.09-4 32-37 2. 43-38 (de dreiging is nu 04-10) **2...37-41 3.04-10!**

Remise?

Nu moet zwart slaan:

- indien 3...41-47, dan 4. 10-15x
- indien 3...41-46, dan 4. 10-05x

Dit soort dam-tegenwerking op de grote diagonaal noemt men:

de grote-diagonaalblokkade

Nr. 86 (Jefremov)

Wit: schijven 9, 42, 47

Zwart: dam 15, schijf 36

1.09-04 15-24 (indien 1...36-41, dan: 2.47x36 15x47 3.04-15x)

2.42-38 24x42 3.47x38 36-41 4.04-10x

Nr. 87

Wit: dam 50, schijf 34

Zwart: schijven 26, 32

Zoek de winst.

Deze is gebaseerd op hetzelfde idee dat al werd gebruikt in voorbeelden 85 en 86.

Dammen aan beide kanten

Om op het honderdveldenbord een **eenzame dam** te kunnen vangen, moet men meestal **vier dammen** hebben.

Zo'n vangst is doorgaans niet moeilijk uit te voeren.

Uit veel mogelijke opstellingen kan men bijvoorbeeld kiezen voor:

- wit: **2, 29, 33, 45, 50**

Op welk veld de zwarte dam zich ook bevindt, wit kan haar gemakkelijk vernietigen door twee van zijn eigen dammen te offeren.

Een val voor een opkomende dam

Stel dat in een eindspel **drie gewone schijven tegen drie gewone schijven** staan.

Een van de spelers (bijvoorbeeld zwart) offert twee schijven en verzekert zich daarmee van promotie van zijn derde schijf tot dam.

Waarschijnlijk.

Maar eerst moet nog een andere mogelijkheid worden onderzocht:

Kan de zwarte schijf misschien al op het moment van promotie worden gevangen?

Met andere woorden:

Kan men vooraf een val voorbereiden voor de dam die straks verschijnt?

Er bestaan veel technieken die daartoe leiden. Een van de belangrijkste is het vormen van een **lus**

Nr. 88 (Moser)

Wit: schijven 19, 23, 33 Zwart: schijf 25

In dergelijke eindspelen moet men meestal zo snel mogelijk promoveren.

Dat betekent in de eerste plaats:

de damrij bereiken met de schijf die er het dichtst bij staat. Hier is dat de schijf op **19**. Voor hem zijn vier promotievelden bereikbaar: **2, 3, 4 en 5**.

Welke moet gekozen worden?

Als we de mogelijke route van de zwarte schijf volgen, zien we dat hij, zodra hij veld **50** bereikt, onmiddellijk in een val loopt die gevormd wordt door de witte schijven **23** en **33**.

Daaruit volgt het plan: de zwarte schijf naar **50** lokken.

Dus: **1.19-13 25-30 2.13-08 30-34**

3.08-02 34-40 4.02-35 Het plan is uitgevoerd. Nu resteert alleen nog het sluiten van de val: **4...40-45 5.35-19 45-50 6.19-05x**

Nr. 89

Wit: schijven 14, 28, 38 Zwart: schijf 34
Dit voorbeeld laat zien hoe de positie van de schijven op **28** en **38** benut kan worden. Wit moet zijn dam naar veld **5** brengen.

1.14-10 34-39 2.10-05 39-44 3.28-23

De val wacht op de zwarte dam.

Verplaatsen we in de beginstelling de witte schijf van **14** naar **9**, dan is veld **5** niet meer bereikbaar. Toch kan de val aangepast worden:

1.09-04 34-39 2.28-22 39-44 3.22-18

en de zwarte dam wordt alsnog gevangen.

Nr. 90 (Regnier)

Wit: schijven 6, 27, 36 Zwart: schijf 34
De schijven **27** en **36** vormen een val.
Deze wordt als volgt benut:

1.06-01 34-39 2.01-29! (om de zwarte schijf niet naar veld **48** te laten ontsnappen) **2...39-44** (indien 2...39-43, dan 3. 29-38x) **3.29-38** (indien 3...29-23, dan volgt hetzelfde idee) **3...44-49 4.38-32** en de val is dodelijk gesloten.

Nr. 91 (Fabre)

Wit: schijven 8, 22, 26 Zwart: schijf 35
Bereid een val voor de toekomstige zwarte dam voor.

Nr. 92

Wit: schijven 14, 15, 16 Zwart: schijf 27
De schijven **14** en **15** staan beide twee zetten van promotie verwijderd.

Welke moet men kiezen?

Men moet onthouden dat een randschijf soms als **steunpunt** kan dienen.

Dat blijkt ook hier.

1.14-09 27-32 2.09-03 32-38 3.03-25!

De zwarte schijf moet worden vastgezet op de diagonaal waarop het steunpunt staat. **3...38-42 4.25-48 42-47 5.48-30 47-26 6.46-41 36x47 7.30-24x**

Nr. 93 (Barski)

Wit: schijven 18, 25, 44 Zwart: schijf 21
Het steunpunt is schijf **25**.

Het plan is de zwarte schijf te dwingen te promoveren op dezelfde diagonaal, namelijk op veld **48**.

1.18-13 21-27 2.13-09 27-31 3.09-04 31-37 4.04-36! 37-42 5.36-47 42-48 6. 44-40x

In de volgende twee voorbeelden bevindt het steunpunt zich op veld **16**.

Waar moet de zwarte schijf heen worden gestuurd? Op welke manier?

Nr. 94 (Lamarre)

Wit: schijven 12, 16, 50 Zwart: schijf 29

Nr. 95 (Moser)

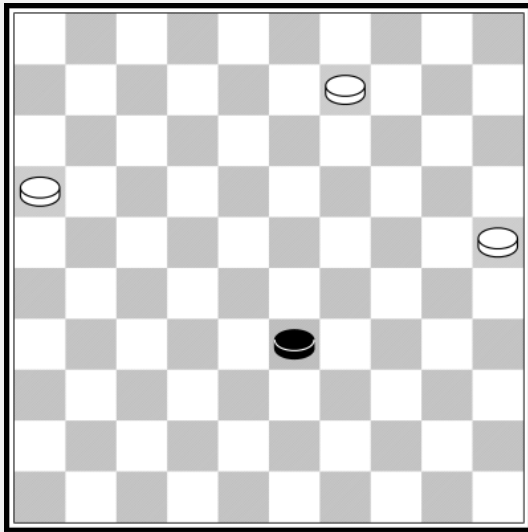
Wit: schijven 16, 20, 50 Zwart: schijf 22
Soms bevinden steunpunten zich, zoals in de volgende voorbeelden, aan beide randen van het bord.

Laten we het plan schetsen.

Als de zwarte schijf veld **47** of **50** bereikt, wordt hij onmiddellijk gevangen.

Indien hij promoveert op een ander veld **48** of **49**, kan hij dankzij de steunschijven worden gevangen.

Daarom moet hij naar **43** worden geleid.

Blonde

1.09-04 33-38 (indien 33-39, dan:
2.04-22 39-43 3. 22-18!x)
2.04-31! 38-43 3.31-18!x
Zwart zit in een **zugzwang**.

Nr. 96 (Blonde)

Wit: schijven 15, 26, 35 Zwart: schijf 28
Ook hier is het plan vergelijkbaar:
de zwarte schijf naar **43** lokken en hem
daar met een dam op **28** vangen.

1.15-10 28-33 2.10-04! 33-38 (indien
2...33-39, dan: 3.04-22 39-43 4.22-
28!x)

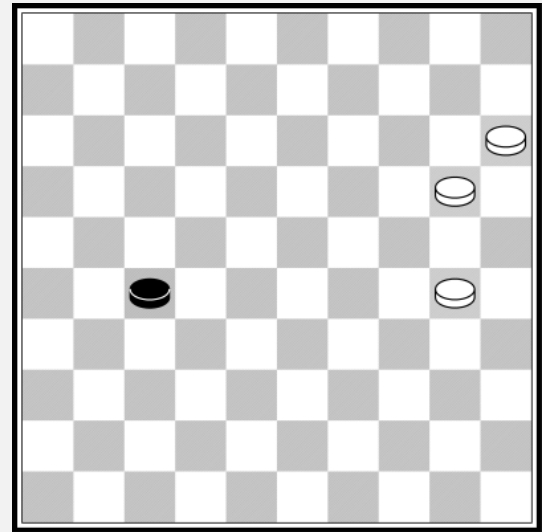
3.04-10! Deze zet dwingt zwart naar **43**:
3...38-43 4.10-28!x

Verplaats in dit voorbeeld de witte schijf
van **26** naar **31**.

Dan wint wit als volgt:

1.15-10 28-33 2.10-05! 33-39 (indien
33-38, dan: 3.31-26 enz.)

3.05-28 Nu ontstaat voor wit geen
zugzwang meer: er volgt nog een extra
zet met schijf **31**. **3...39-43 4.31-26!x**

Blonde

Let op de plaatsing van de schijven **21**
en **30**. Zo'n paar schijven langs de rand
helpt vaak bij het creëren van een val.

1.15-10 27-32 2.10-04! De zwarte schijf
moet worden vastgezet op een van de
diagonalen waarop het genoemde paar
ligt, dus op promotieveld **47** of **48**.

Daarom werd gespeeld: **2.10-04 2...32-
38** (niet 32-37) **3.04-27 38-42 4.27-32**
De val is gereed: na **4...42-47** volgt
5.30-24 47-36 6.32-41x

indien: 4...42-48 dan: 5.32-14x

Nr. 97 (Duquesne)

Wit: schijven 20, 23, 30 Zwart: schijf 26
Ook hier staat aan de rand een paar
schijven: **20** en **30**.

Om hun kracht te behouden moet de
schijf **23** promoveren.

Zoek de winst.

Nr. 98 (Bourquin)

Wit: schijven 21, 28, 31 Zwart: schijf 20
De witte schijf **21** staat dicht bij
promotie. Maar het paar **21** en **31** kan
ook worden gebruikt om een val te
maken. Daarom moet niet schijf **21**,
maar schijf **28** promoveren.

1. 28-23 20-25 (indien 20-24, dan: 2.23-
19 24x13 3.21-17x) **2. 23-18!** Van alle

promotievelden past alleen veld **1** in het plan van wit.

2...25-30 3.18-12 30-34 4.12-07 34-39 5.07-01 (indien 39-44, dan: 6.01-06!) en de zwarte dam zit gevangen.

Nr. 99 (Barski)

Wit: schijven 24, 25, 30 Zwart: schijf 16
Hier ontstaat het paar randschijven **20** en **30** pas tijdens het spel.

1.24-19 (of: **24-20**) **16-21 2.19-14 21-27 3.14-10 27-32 4.10-05 32-38 4.05-28!**

De zwarte schijf wordt naar veld **42** gelokt. **4...38-42** Nu kan wit een wachtzet spelen: **5.25-20** waarna zwart de val niet meer kan vermijden.

Leg uit waarom wit niet meteen schijf **25** kon promoveren.

Belangrijk in dit motief is het idee van het **vastzetten**. De zwarte schijf wordt naar een zodanige diagonaal geleid dat hij er, zelfs als dam, niet meer uit kan ontsnappen.

Nr. 100 (Éverat)

Wit: schijven 11, 23, 28 Zwart: schijf 26
Dankzij de schijven **23** en **28** kan wit de grote diagonaal "verstrikken".

1.11-07 26-31 2.07-02 31-37 3.02-24! 37-41 4.24-47! 41-46 5.47-42x

Nr. 101 (Blonde)

Wit: schijven 6, 15, 28 Zwart: schijf 31
Wit heeft een steunpunt op veld **15**.

Door dit te gebruiken kan hij de zwarte schijf naar de grote diagonaal lokken, waar deze verloren gaat.

1.06-01 31-37 2.01-29! 37-41 3.29-38!x

Nr. 102

Wit: schijven 28, 29, 39 Zwart: schijf 17
Ook hier wordt de zwarte schijf naar de grote diagonaal gelokt.

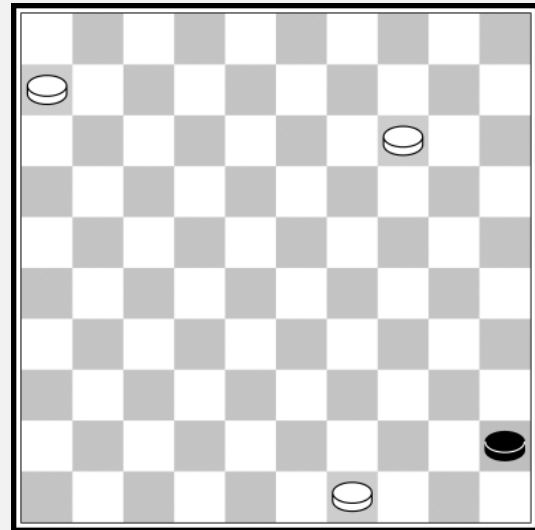
De dreiging van de val begint met:

1.29-23! 17-21 2.23-18 21-27 3.18-12 27-31 4.12-07 31-37 5.07-01 Nu volgt na: **5...37-42** onmiddellijk: **6.28-23**

en de val is gesloten.

Stel dat zwart in plaats daarvan speelt: **5...37-41**. Dan volgt: **6.39-33** en zowel na: **6...41-47** als na: **6...41-46** gaat zwart verloren op de grote diagonaal. (**7.01-23x**)

Beudin

De plaatsing van de schijven is ideaal om een val op de dubbele diagonaal te creëren.

1.14-09! 45-50 2.09-03 De dreiging **03-17** te gaan verhindert zwart de dubbele diagonaal te bereiken. Wit wint daardoor tijd om een tweede dam te verkrijgen. **2...50-45 3.06-01 45-50**

De zwarte dam zoekt een uitweg.

4.03-12! 50-28 Het lijkt alsof de dam ontsnapt. Maar nu komt de schijf **49** in actie. Let op zijn rol. **5.49-44!** Door zichzelf te offeren dwingt hij de dam terug naar haar oude plaats.

5...28x50 6.01-06x

Nr. 103

Indien men in het diagram de schijf van **14** naar **10** verplaatst, ontstaat een stelling van **Mertens**.

Toon aan hoe wit daar wint.

Nr. 104 (Moser)

Wit: schijven 16, 17, 18 Zwart: schijf 25

Bij het "**verstrikken**" op de dubbele diagonaal speelt de schijf **49** een dubbele rol: hij ondersteunt de dam én vormt een deel van de val.

1.18-13! 25-30 2.13-09 30-34 3.09-04 34-39 De zwarte schijf probeert de dubbele diagonaal te bereiken, maar wit haalt hem in.

4.04-27! 39-44 5.27-49 44-50

Zoek zelf verder de winnende voortzetting.

Nr. 105 (Manoury)

Wit: schijven 13, 18, 19 Zwart: schijf 26
Wit moet toestaan dat de zwarte schijf veld **48** bereikt.

Daarom:

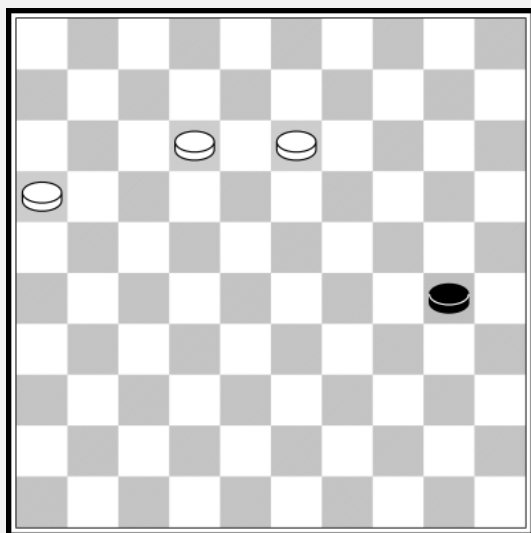
1.13-09 26-31 2.09-04 31-37 3.04-15!

Nu promoveert zwart, maar de dubbele diagonaal blijkt een val te zijn.

3...37-41 4.19-14 41-47 (natuurlijk niet: 4...41-46 wegens 5.15-10x)

5.14-10 47-41 6.10-05 41-47 7.18-13x

Beudin

Het motief van het **verstrikken op de dubbele diagonaal** is een van de belangrijkste technieken in dit soort eindspelen.

Men moet de zwarte schijf dwingen dam te worden op veld **49**.

Dat wordt als volgt bereikt:

1.13-09 30-34 2.09-04 34-39 3.04-27! 39-44 4.27-22! Nu wordt zwart gedwongen naar **49** te gaan, waarna zijn dam vastzit op de noodlottige diagonaal 35/49. **4...44-49** (indien 44-50, dan: 5.22-06x) **5.12-07 49-40** Een opmerkelijke wachtzet. **6.07-01 40-35 7.22-17 35-49** (dreigt 17-08) **8.17-21! 49-44** Zwart heeft nog maar één mogelijke zet en raakt spoedig zonder zetten. **9.01-06 44-40 10.06-44** enz. **11.21-27x**

Nr. 106 (de Milleret)

Wit: schijven 6, 14, 16 Zwart: schijf 40
Wit laat de zwarte schijf eerst promoveren op veld **49** en verstrikt daarna die dam op de diagonaal **35/49**. Toon aan hoe dit gebeurt.

Drie dammen tegen één dam

Ongeacht of de drie dammen de grote diagonaal beheersen of niet, is het theoretische resultaat van dit eindspel: **remise**.

Er bestaan echter veel uitzonderingen waarin drie dammen een eenzame dam kunnen vangen.

Daarnaast zijn er allerlei valstrikken waarin men gemakkelijk terechtkomt als men ze niet tijdig herkent.

Voor het vangen van een eenzame dam krijgen de drie dammen **18 zetten**.

Lukt dat niet en is de vijandelijke dam nog niet geslagen, dan wordt de partij remise verklaard.

Laten we eerst enkele eenvoudige voorbeelden bekijken.

Nr. 107

Wit: dammen 5, 29, 41 Zwart: dam 39
1.05-14 Nu dreigt: **29-33x** Daarom moet de zwarte dam via de grote diagonaal ontsnappen. Op het eerste gezicht lijkt dat mogelijk: **1...39-25** Maar daarop

volgt: **2. 29-20!** en waarheen de zwarte dam ook gaat, zij gaat verloren.

Bijvoorbeeld: **2...25-48 3.20-42x**

Nr. 108

Wit: dammen 1, 7, 14 Zwart: dam 39

Als wit speelt:

1.14-19 en zwart antwoordt met de gebruikelijke ontsnappingspoging:

1...39-42 dan volgt: **2.19-35! 44-28**

(44-49 is onmogelijk wegens 07-16x)

3.35-44 4.01-06x

Nr. 109

Wit: dammen 5, 20, 47 Zwart: dam 48

Merk op dat zwart al enkele zetten geleden de grote diagonaal **26/48** heeft bezet. Wit zet een val op: **1.05-14**

Indien de eenzame dam speelt:

1...48-31 dan volgt: **2.47-36!** Nu kan

zwart niet antwoorden met: **2...31-04**

of **2...31-26** of **2...31-48** volgt: **3.36-13!**

en daarna **13-08** of **13-30**, enzovoort.

Wit wint.

Nr. 110

Wit: dammen 9, 23, 38 Zwart: dam 44

Met: **1.23-29** vormt wit een **vork** en valt tegelijkertijd de zwarte dam op **33** aan.

Indien zwart zo'n zet zou hebben, zou hij onmiddellijk remise maken:

1...44-33? 2.09-04! Als: **2...33-47**

dan: **3.04-15x** en indien: **2...33-15**

dan: **3.38-47x**

Nr. 111

Wit: dammen 7, 20, 48 Zwart: dam 21

In deze stelling dreigt de zwarte dam verrassend te verliezen.

Na: **1.07-16** kan zwart niet naar **49** ontsnappen, want dan volgt: **2.08-21**

en vervolgens: **3.20-03x**

Nr. 112

Wit: dammen 14, 25, 49 Zwart: dam 13

Op het eerste gezicht lijkt de zwarte dam eenvoudig remise te maken.

Maar al na de eerste zet van wit blijkt dat niet zo te zijn. **1.49-35!** en de val van de dammen **14** en **25** wordt uiterst gevaarlijk voor de zwarte dam. Zwart heeft slechts één zet: **1...13-04**

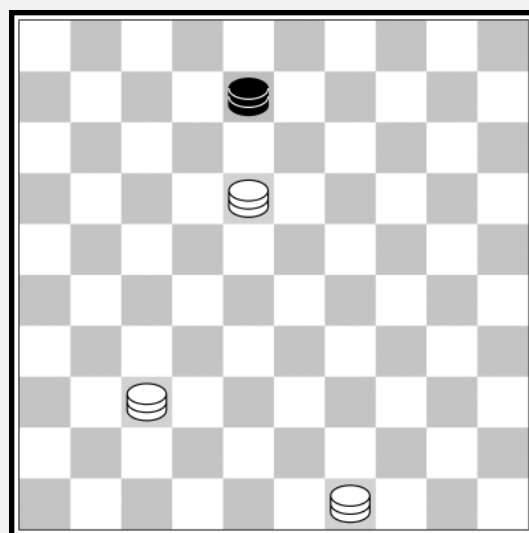
Daarna volgt: **2.35-24 24-13 3.25-20 15-04 4.14-10x**

Eindspelen met drie dammen tegen één dam werden al onderzocht door beroemde dammers uit de achttiende eeuw:

- **Manoury**
- **Van Embden**

Hier volgen enkele van hun ontdekkingen, waarin drie dammen daadwerkelijk winnen.

Van Embden

Lijkt deze stelling niet volledig veilig voor zwart? Maar..

1.37-48! En wit heeft haar toch gevangen. Tegen de dreiging:

48-30 en **49-21** kan zwart zich niet verdedigen.

Nr. 113 (Manoury)

Wit: dammen 37, 41 Zwart: dam 15

In deze meer dan tweehonderd jaar oude studie wordt getoond hoe een dam wordt gevangen met een drietal dammen.

1.41-47 15-04 2.32-38 Door de val op te bouwen dwingt wit de zwarte dam in een ongunstige positie. **2...04-36 3.38-15** Als de zwarte dam nu zou spelen, volgt: **4. 37-31** en **5. 15-04x**

Nr. 114 (Huguenin)

Wit: dammen 37, 41, 42 Zwart: dam 25
Het blijkt dat de zwarte dam de diagonaal **3/25**, waarop zij zich bevindt, niet kan verlaten en er staat een zekere ondergang te wachten.

1.37-19! Met deze zet maken de witte dammen onmiddellijk de velden **30, 34, 39, 43** en **48** ontoegankelijk voor de zwarte dam. (Bijvoorbeeld: 1...25-39 dan volgt: 2.42-33x) Ook: 1...25-09 werkt niet, wegens: 2.41-36 09-25 (indien: 2...09-03, dan: 3.42-26, gevolgd door 4.36-09 en 5.19-08x) 3.42-48 Nu is zwart aan zet. Indien: 3...25-03 verliest hij door: 4.48-26 en indien: 3...25-20 door: 4.47-20 gevolgd door: 5.19-30x
Daarom blijft voor zwart na de eerste zet alleen over:

1...25-03 Maar ook dat redt de dam niet van de omsingeling. **2.42-26 03-20** (indien: 2...03-09 dan: 3.41-36 en indien: 2...03-25 dan: 3.26-03 3.19-30 en vervolgens: 4.41-14x) **3.41-47 20-25** (of: **3...20-09 4.47-36x**) **4...26-48 5.47-20x**

Nr. 115 (Van Embden, Blankenaar)

Wit: dammen 12, 19, schijf 11
Zwart: dam 49

In dit voorbeeld wilde Van Embden laten zien hoe drie dammen een eenzame dam kunnen vangen op de diagonaal **35/49**.

De beroemde eindspelcomponist **Blankenaar** bewees later echter dat wit zijn voordeel zelfs nog kan vergroten wanneer de zwarte dam op veld **11** wordt vervangen door een gewone schijf. **1.19-02!** Wit bouwt langzaam maar zeker een val op en beperkt de bewegingsvrijheid van de zwarte dam.

1...49-44 (indien: 1...49-32 dan: 2.12-21x, 1...49-35 2.11-06 35-49 (indien: 2...44-35 dan: 3.06-01 35-49 4.02-16

49-44 5.16-49 44-28 6.49-44 en: 7.01-06x)

3.02-16 49-35 4.06-01 (5.12-08 en 6.01-07x) **4...35-49 5.12-17** Nu blijft voor de zwarte dam slechts één zet over: **5. 49-35** Daarna: **6.17-08** en:

7.01-07x

In het algemeen zijn er maar weinig uitzonderingsstellingen waarin drie dammen die de grote diagonaal beheersen daadwerkelijk winnen van een eenzame dam.

De zwakste positie voor de eenzame dam is meestal de **dubbele diagonaal**. Daarom moet de speler met de eenzame dam proberen daar zo lang mogelijk weg te blijven.

Komt hij er toch terecht, dan moet hij de dubbele diagonaal verlaten zodra zich daartoe een mogelijkheid voordoet.

En zodra die mogelijkheid zich opnieuw aandient, moet hij er opnieuw gebruik van maken.

Vier dammen tegen twee dammen

Een partij die tot dit eindspeltype is teruggebracht, zou in principe remise moeten zijn.

Er bestaat immers geen geforceerde winstweg voor de sterkere partij.

Toch maken de vele dreigingen en valstrikken de verdediging lastig.

Voor de speler met **twee dammen** wordt aanbevolen:

- de grote diagonaal te bezetten, of
- beide dammen op een dubbele diagonaal te plaatsen.

Lukt dat niet, dan moet men voortdurend op zijn hoede zijn.

Laten we een voorbeeld bekijken.

uiterst instructieve zet. **3...05-46 4.44-35** en zwart moet uiteindelijk capituleren.

Na de tweede zet van wit kon de zwarte dam weliswaar de grote diagonaal verlaten, maar ook dat zou het resultaat niet hebben veranderd.

2.37-48 49-21 3.48-26 (de enige zet) **4.21-03 26-48 5.03-26** en zwart heeft geen goede zetten meer.

Zwart kon ook spelen:

2...37-26. Dan volgt: **3.49-43 26-48** (indien 3...26-03, dan: 4. 43-48 5.24-30x) **4. 3-21** enzovoort; wit wint.

Nr. 118 (Nicod)

Wit: dammen 18, 14, 26

Zwart: schijven 16, 38

De schijf op **38** kan niet meer worden tegengehouden en wit kan ook geen val voorbereiden vóór zijn promotie.

Er blijft daarom nog slechts één mogelijkheid: de schijf **16** tegenhouden, dat wil zeggen een trampoline creëren.

Hoofdvariant

1. 18-27! (indien 1. 14-09?, dan offert zwart onmiddellijk zijn schijf en maakt remise) **38-42 2.26-21!** De eerste fase van het plan is voltooid: schijf **38** promoveert. **3...42-48** (indien 2...42-48, dan: 3.14-09 48-25 4.09-03 25-48 5.03-25x) **3.14-09!** (niet: 3.14-10? wegens: 3...47-41! en remise) **3...47-20** (indien: 3...47-15, dan: 4.09-04 15-47 5.04-15x)

4.09-03 20-25

Variant A

Zwart heeft nu een dam op de dubbele diagonaal, maar ook dat redt hem niet:

5.03-12 25-03 (indien: 5...25-48, dan: 6.12-08 48-25 7.08-03 25-48 8.03-25x) **6.12-17 03-25 7.17-03 25-48 8.03-25x**

Opmerking

Deze variant laat zien hoe de zwarte dam zou zijn gevangen als zij na:

4...20-15 op de dubbele diagonaal was gebleven. (indien: 4...20-47, dan: 5.03-09 47-15 6.09-04 15-47 7.04-15x)

Een onmiddellijke zet:

5.03-09? zou slecht zijn, omdat zwart dan: 5...15-10! speelt en de grote diagonaal bezet.

5...15-47 (indien: 5...15-04, dan: 6.17-22 04-10 7. 27-36x) **6.17-28 47-36** (of: 6...47-15 7.28-41 15-47 8.41-36 47-15 9.36-47x) **7.28-22 36-47** (wit verhindert dat zwart de grote diagonaal bezet 7...36-41 8. 27-36x) **8...22-09 47-15 9.09-04 15-47 10.04-15x**

Een soortgelijke blokkade van een schijf kan ook voorkomen op andere velden, bijvoorbeeld **25**, **35** en zelfs **45**. Hier volgt een voorbeeld waarin wit wint door de zwarte schijf op **45** vast te zetten.

Nr. 119 (Krasnoechin)

Wit: dammen 6, 8, 25

Zwart: dam 49, schijf 40

1.08-35! 40-45A

2.06-50 49-16 (zwart kan niet op **50** blijven wegens 35-40x) **3.35-49 16-02**

Nu moet wit veld **49** blijven beheersen.

4.25-48 02-35 (of **2-16**) **5.48-43 35-02 6.49-35 02-16 7.43-49!** De zwarte dam is gevangen: zij kan niet naar **7** wegens **49-16x**, en niet naar **16** wegens **8.35-40** gevolgd door **9.50-39x**.

A

Zwart wordt ook niet gered door zijn schijf te offeren. **1...49-16 2.35x49** Nu ontstaat een reeds bekende situatie waarin een eenzame dam verliest op de diagonaal **2/16**.

2...16-02 (of **16-07**) **3.06-01 02-11** (indien 3...02-19, dan: 4. 25-30x en indien: 3...02-16, dan: 4.25-39 16-02 5.39-30 enz.)

4.25-34! 11-16 (zwart mag niet spelen: 4...11-28 wegens: 5.49-44 en 6.01-06x) **5.34-39 16-02 6.39-30x**

Conclusie

Wanneer een speler met **één dam** tegen **drie dammen** nog een schijf bezit, dan doet die speler er meestal goed aan zich zo snel mogelijk van die schijf te ontdoen.

Zo'n schijf blijkt vaak geen hulp, maar juist een last te zijn: een **"verraderlijke schijf"** die de bewegingsvrijheid van de eigen dam beperkt en nieuwe vangnetten voor de tegenstander mogelijk maakt.

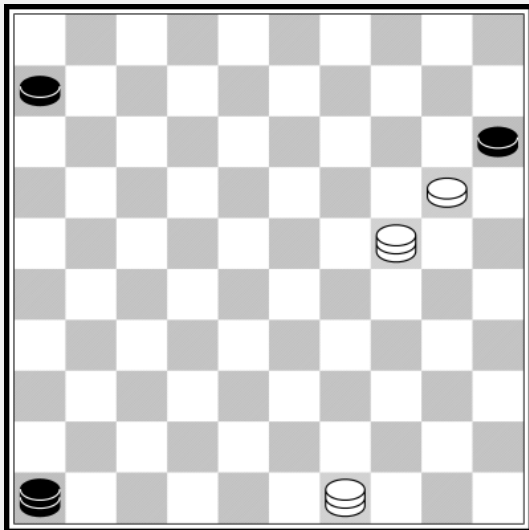
Nr. 120 (Barski)

Wit: dammen 2, 36, schijven 19, 25

Zwart: dam 32, schijven 5, 15

Zoek hoe wit de aanwezigheid van de zwarte schijven kan gebruiken om te winnen.

Tassi

Met deze stelling, bekend als de **"positie van de markies"**, is een opmerkelijk verhaal verbonden.

In de tweede helft van de 18e eeuw woonde in Marseille een zekere damspeler **Tassi**, die vooral bekend werd onder de bijnaam **"de markies"**.

De markies was eigenlijk een middelmatige speler, maar hij bezocht voortdurend cafés en andere gelegenheden waar men damde en

sloot geldweddenschappen af over de partij.

Zo ging dat in zijn werk.

De markies speelde zelf meestal niet. Hij keek naar partijen van anderen. Wanneer iemand uit het publiek een opmerking maakte over een bepaalde zet, ging de markies onmiddellijk een weddenschap aan.

Daarna werden de inzetstukken meestal direct naast het bord gelegd. Vervolgens bood hij aan van plaats te wisselen met de speler die volgens hem verkeerd speelde.

In plaats daarvan zette hij eenvoudig deze stelling op het bord en vroeg zijn tegenstander:

"Kan wit hier winnen?"

Wanneer de tegenstander beweerde dat de stelling remise was, hield de markies vol dat zij gewonnen was.

En wanneer iemand beweerde dat wit won, wedde de markies juist op remise. Er vormden zich vervolgens groepen toeschouwers die elk hun eigen favoriet hadden.

Dat is niet verwonderlijk, want de stelling is buitengewoon misleidend en vereist zeer nauwkeurig spel van beide kanten.

De markies kende alle verborgen finesses van deze positie uitstekend.

Laten we proberen zijn valstrik te begrijpen.

Allereerst merken we op dat als de witte schijf op **6** zou staan, wit onmiddellijk zou winnen met:

49-35.

Onderzoek nu de poging van wit om met schijf **6** te winnen en kijk of zwart zich kan verdedigen.

Hoofdvariant

1.49-35 06-11 (er is geen andere zet)

2.35-40 Indien: 2.35-44 dan volgt:

3.46-23 44x06 23-01 en wit kan niet winnen. Daarom mag wit de schijf niet

slaan: de zwarte dam zal anders van de grote diagonaal naar de dubbele diagonaal gaan en daar veilig staan.

2...11-16 (mogelijk ook **2...46-05**)

Wanneer iemand zou beweren dat de stelling remise is en dat zwart eenvoudig kan spelen: **2...11-17** dan zou de markies glimlachen. Hij antwoordde met: **3.40-18! 17-21**

(onvermijdelijk) 3...46-5 faalt wegens: 4.18-22 17-28 5.24-35x

4.18-22 21-26 5.22-27 Nu is zwart gedwongen zijn eigen schijf te offeren, waarna wit een relatief eenvoudige winst krijgt.

3.40-01 46-05. Indien 3...16-21, dan volgt 4.01-18!, waarna de bekende winstvariant uit de tweede zet ontstaat.

4.01-40 05-46 5.40-35. Toen zwart vrijwillig zijn schijf naar voren schoof, dwong wit hem precies dat te doen.

5...16-21. Als de dam nu de driehoekslijn (na 18 en 22) zou bezetten, zou wit winnen. Nu kan zij daar echter niet meer veilig heen.

6.35-44 21-27! Precies dit wilde wit bereiken.

Andere zetten verliezen:

- 6...21-26 → 7. 44-22!
- 6...46-05 → 7. 44-22 05-46 8.22-18 21-26 9.18-22x

7.44-33 27-31 (7...27-32 werkt niet wegens 8.33-42, waarna zwart zijn schijf moet opgeven.)

8.33-38 31-36 (indien 8...31-37, dan 9.38-47x) **9.38-33 46-05** (Wit mag niet overhaast op winst spelen met 9...46-19?, want na 10.24x02 15x24 ontstaat via oppositie een remise.)

10.33x15! 36-41 11.02-19x

Nu kan zwart rustig met zijn dam tussen de velden 5 en 46 heen en weer pendelen. Op het eerste gezicht lijkt niets hem meer te bedreigen en lijkt de partij remise te worden.

Maar men moet niet vergeten dat wit ook een vierde dam heeft en dus de

middelen van de markies ter beschikking heeft.

Bijvoorbeeld:

10.33-44 36-41 11.24-35x of

10.33-44 05-46 11.44-35 36-41 12.24-47 15x24 13.35x02x

Daarom is de positie van de markies gewonnen.

Nr. 121

Wit: dam 19, schijven 43, 50

Zwart: dam 40, schijf 34

Wit gebruikt hier het **zelfbeperkende karakter** van de zwarte stelling. De zwarte dam blokkeert haar eigen schijf.

1.19-35 40-49 (indien 1...40-45, dan 2.35-40x) **2.43-39** en **3. 50-44x**

Nr. 122

Wit: dammen 12, 31, 35

Zwart: dam 49, gewone schijf 38

De gewone schijf **38** is hier een echte "**verraderlijke schijf**": hij beperkt de bewegingsvrijheid van zijn eigen dam en wordt uiteindelijk de oorzaak van haar ondergang.

1.12-17! 49-43 (het offer van de schijf is nu al te laat 1...38-42 was noodzakelijk. 2.31x48 49-32 3.48-43x) **2.31-37! 43-34** (indien 2...43-25, dan: 3.17-03 25-39 4.35-30 en wint.)

3.17-33! 38-29 4.37-48x

Nr. 123

Zoals we hebben gezien kunnen "verraderlijke schijven" de bewegingsvrijheid van hun eigen dam beperken. Maar zij kunnen haar ook op een andere manier hinderen.

Hier volgt een voorbeeld van **Blankenaar**

Wit: dammen 27, 41, 49

Zwart: dam 35, schijven 20, 25

1. 41-23 35-24 (ook 1...35-30 werkt niet wegens 2.49-35x of 1.35-08 dan 2.23-12x) **2.27-04** (niet 23-14, haar

bewegingsvrijheid wordt door de schijf op **20** beperkt. Daarom: 2...25-30 A 3. 23-46 24-02B) **4.49-32 02-24** (02-16 gaat niet wegens 5.04-27x) **5.32-16 24-47** (indien 5...20-25, dan 6.04-15x; of 5...24-02, 6.46-14x) 6.16-07 47-24 7.07-34! 30x39 8.46-14x

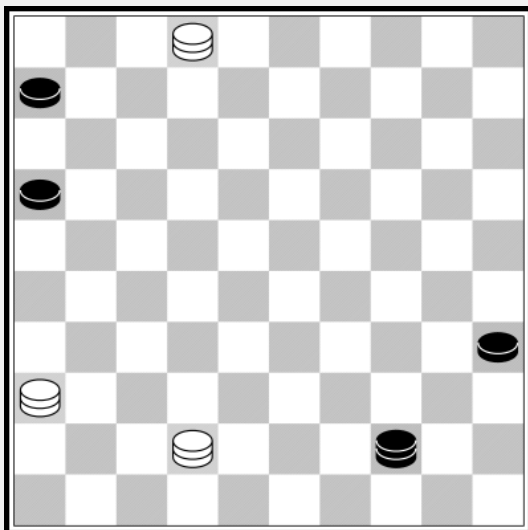
A

2...24-02 (niet 2...24-47 wegens 3.23-41) **3.04-15 20-24** (indien 3...25-30, dan 4.15x35 02-11 5.23-07! 11x02 49x16x)

4.15x33 0213 5.33-24! 13x30 6.49-35x

B 3...24-47 4.49-40 30-35 (indien 4...47-24 dan 5.40-34! en 6.4614x) **5.40-18 20-24 6.18-09!** En de zwarte dam gaat verloren.

Sargin

In deze stelling liet Sargin zien dat na de witte zet:

1.42-26! duidelijk wordt dat de zwarte schijven "**verraderlijke schijven**" zijn geworden.

Door hun aanwezigheid kan de zwarte dam de ontstane dreigingen niet meer afweren.

Bijvoorbeeld:

1...06-11 2.2-30! (niet 2.26-21?) **35x24 3.26-21x**

of: **1...44-50 2.36-22 50x11 3.26-21**

4.02x49x

Nr. 124 (Sonne)

Wit: schijven 8, 47, 49

Zwart: dam 48, schijven 14, 17

Wanneer wit een schijf tot dam promoveert, wordt slechts het materiële evenwicht hersteld.

Maar de zwarte stukken staan zo ongelukkig dat het beter is ze helemaal niet te hebben.

Daarom wint wit.

Nr. 125 (Manoury)

Wit: dammen 18, 43, 49

Zwart: dam 28, schijven 45, 50

1.43-39! 28x50 2.18-01 50-28 3.49-44 28x50 4.01-06x

Uiteindelijk blijkt dat juist de aanwezigheid van de zwarte "**verraderlijke schijf**" **45** het mogelijk maakte de zwarte dam zo in te sluiten dat zij verloren ging.

Nr. 126 (Manoury)

Wit: schijven 18, 50

Zwart: schijven 25, 45

Toon aan hoe wit wint.

Nr. 127 (Moser)

Wit: schijven 10, 33, 38

Zwart: schijven 36, 41

De schijf op **36** beperkt de zwarte dam tot het uiterste.

Hoe precies?

Combinatie

Wanneer er dammen op het bord staan, krijgen combinaties uiteraard een bijzonder karakter.

Nr. 128

Wit: dam 49, schijven 34, 37, 39

Zwart: dam 26, schijven 18, 23, 25

Materieel evenwicht zou in dit eindspel normaal tot remise leiden als zwart niets onvoorzichtigs deed.

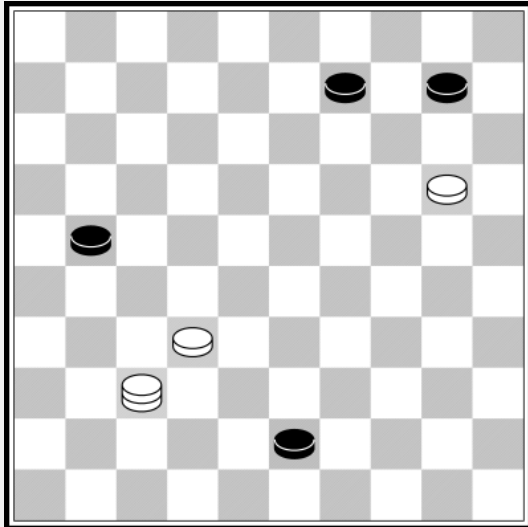
Maar wit voert nu een combinatie uit:

1.37-31! 26x48 (indien 26x42, dan:

2. 34-30x)

2.39-33 48x30 3.33-28x

Nr. 129 (Di Oliveira, Brazilië)

Een krachtige combinatie begint met:
1.20-14! Eerst moeten de zwarte stukken zo worden geplaatst dat zij van dienst zijn voor de slotcombinatie.

**1...10x19A 2.37-48! 43-49 3.48-30
49x27 4.30x31 09-14 5.31-26 21-27
6.26-03 14-19 7.03-09 27-32 8.09-04
19-23 9.04-15x
A 1...09x20 2.37-48! 43-49 3.48-42x**

Nr. 130 (Mertens)

Wit: dam 46, schijven 26, 27, 28

Zwart: dam 8, schijven 11, 17, 39

Hier lokt wit de zwarte stukken uit om een schijf aan te vallen.

1.46-32! 39-44 Nu moet wit zich van zijn schijf **27** ontdoen, die de combinatie in de weg staat. **2.26-21! 17x26 3.27-21!**

26x17 Nu zijn beide witte schijven verdwenen, terwijl de zwarte stukken precies op de gewenste velden staan.

4.32-49! 44-50 5.49-16x

Zoek de winst voor wit na het antwoord van zwart: **1...08-13**

Nr. 131 (Fabre)

Wit: dam 4, 46, schijven 26, 27

Zwart: dam 44, schijven 16, 17

De eigen schijf **27** verhindert wit om de zwarte dam onmiddellijk te slaan.

Daarom moet wit eerst van deze schijf af. **1.26-21! 17x26 2.27-21! 26x17**
(indien: 2...27x17 dan: 3.04x31x)

Nu volgt: **3.46-28x**

Nr. 132

(Uit een partij van Zeip)

Wit: dam 5, schijven 26, 27, 31, 32, 39

Zwart: dam 15, schijven 6, 11, 12, 16

Wit heeft een overtollige schijf, maar juist die schijf verhindert een winst.

Daarom bouwt wit een val.

1.32-28! Zwart hapte toe en antwoordde: **1...15-33**

Maar daarna volgde een onverwachte afwikkeling.

Nr. 133 (Hagenaar)

Wit: dam 15, schijven 29, 34, 35

Zwart: dam 19, schijf 25

Hier voert wit een kleine combinatie uit om een veld vrij te maken dat nodig is voor een damwisseling.

Zoek deze combinatie.

STANDAARD EINDSPELEN

Tot de **standaardeindspelen** rekent men eindspelen die vaak in de praktijk voorkomen en die daarom in de theorie grondig zijn onderzocht.

In zulke eindspelen zijn doorgaans de beste methoden van aanval en verdediging vastgesteld.

De uiteindelijke uitkomst bij correct spel is bekend, en daarom levert het beheersen van dergelijke eindspelen soms niet minder voordeel op dan het kennen van een opening.

Wanneer tijdens een partij een complex eindspel ontstaat, moet men proberen het spel over te voeren naar een standaardstelling waarvan de beoordeling en speelwijze reeds bekend zijn. Daarom is het duidelijk hoe belangrijk het is om van tevoren te weten welke eindspelen gewonnen zijn en welke remise.

Voor standaard eindspelen geldt dat er, naast de theoretische beoordeling, meestal ook een concreet speelplan bestaat. Om tot dat plan te komen, moet men echter niet alleen de betreffende

stelling kennen, maar ook nauwkeurig principes, maar ook van concrete tactische details. In standaard eindspelen beschikt de sterkere partij gewoonlijk over ten minste vier actieve stukken.

Het vaakst komen daarom de volgende eindspeltypen voor:

- twee dammen tegen één dam;
- twee gewone stenen tegen één gewone steen;
- een dam en één of twee gewone stenen tegen een dam;
- een dam en drie gewone stenen tegen een dam en een gewone steen.

De zwakkere partij probeert in dergelijke eindspelen meestal het aantal vijandelijke dammen te verminderen, de gewone stenen van de tegenstander te blokkeren, of een positie te bereiken waarin doorbraak naar dam mogelijk is.

De uitkomst van de strijd hangt vaak af van de vraag welke partij de **lange diagonaal** beheerst.

Twee dammen en twee schijven tegen een dam en een schijf

Nr. 134

Wit: dam 1, gewone stenen 47, 25, 35

Zwart: dam 46, gewone stenen 36

Om te winnen moet wit zijn schijven naar dam brengen. Daarvoor moet eerst de zwarte dam van de grote diagonaal worden verdreven.

Merk vervolgens op dat als de zwarte schijf op **36** blijft staan en er op de andere velden van de linkerbordrand alleen witte schijven aanwezig zijn, zwart niet kan verliezen.

Bijvoorbeeld: wanneer de zwarte schijf op **36** staat, kan wit geen

val voorbereiden door zijn dammen op **16** en **17** te plaatsen en tegelijkertijd de grote diagonaal te beheersen.

Wanneer de zwarte schijf op **16** staat, kan zij immers naar **26** gaan. Staat zij op **26**, dan kan zij naar **16** terugkeren.

Op die manier ontstaan voor zwart de grootste moeilijkheden juist in het geval waarin de zwarte schijf naar **36** is doorgedrongen.

Dat is logisch: zij moet immers worden tegengehouden, terwijl de witte dam aan veld **47** gebonden blijft.

Toch wint wit.

Dat wordt bereikt door de stelling van **Leclercq** (Frankrijk) te bereiken:

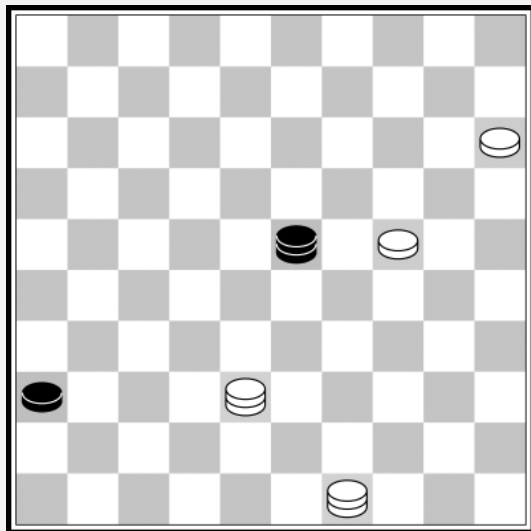
1.25-20 46-05 2.20-15 05-46 3.01-40!

(deze zet is noodzakelijk; zou wit onmiddellijk proberen de schijf te promoten met 3.35-30, dan volgt 46-19! en ontstaat remise)

3...46-05 4.35-30 05-19 5.40-35! 19-05

6.30-24 05-28 7.35-49 28-23 8.47-38!

Dit is de stelling van Leclercq.

De witte dammen hebben een val gevormd en door de dreigingen:

9.15-10 10.24-19 wordt zwart gedwongen de lange lijn op te geven.

Daarna bezetten de witte dammen het centrum en begeleiden zij hun schijven eenvoudig naar dam.

Opmerkingen

1. De stelling van Leclercq kan ook worden bereikt door eerst een dam op veld **50** te plaatsen (of **45**) en daarna **47-33** (of **47-29**) te spelen.

2. Indien wit probeert te winnen door direct **24** te spelen, ontstaat de Leclercq-stelling niet, omdat na **47-38** volgt: **...23-12!** en beide dreigingen (**12-03** of **36-41**) zijn niet meer te pareren.

Stellingen die sterk lijken op de vorige, maar waarin op veld **36** niet een dam maar een gewone schijf staat, worden **Scoupe-eindspelen** genoemd.

Nr. 135

Wit: dammen 34, 45, schijven 38, 47

Zwart: dam 14, schijf 36

Ook hier moet wit de zwarte dam van de grote diagonaal verdrijven.

Wanneer wit aan zet is:

1.47-41! en op: **1...14-46** volgt: **2.38-32x** Indien: **1...36x47** dan: **2.38-33x**

Zwart probeert daarom de schijf niet te winnen: **1...14-05A** Maar ook dan volgt een geforceerde winst: **2.34-29 05-19 3.47-41 36x47 4.29-34x**

A Als zwart antwoordt: **1...14-28** dan:

2.34-29 28-05 3.38-33 05-14 4.47-41x

Nr. 136

Wit: dammen 34, 45, schijven 33, 47

Zwart: dam 14, schijf 36

Deze stelling verschilt van de vorige slechts doordat de witte schijf nu op **33** staat in plaats van op **38**.

Speelt wit echter direct:

1.47-41? dan volgt: **1...36x47** en wit houdt een stelling over waarin de zwarte dam geen problemen meer heeft. Wit kan nog proberen: **1.34-29** maar dan: **1...14-19** en wit wint via: **2.47-41 36x47 3.29-34x**

Na: **1.34-29 14-05** kan wit zelfs geen winst meer afdwingen.

Om te winnen moeten de witte dammen eerst naar de velden **1** en **47** worden gebracht:

1.34-01! 14-32 2.45-18 32-05 3.18-12!

Wit dwingt zo de zwarte dam uit haar veilige hoek. **3...05-10 4.47-41x**

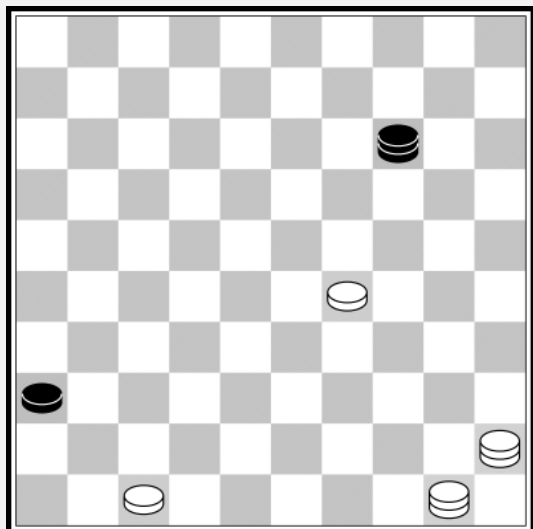
Scoupe

Zie volgend diagram

Hier zien we de hoofdstelling van **Scoupe** (Frankrijk).

De witte schijf is al doorgedrongen tot de voorlaatste rij.

Om de zwarte dam van de grote diagonaal te verdrijven, moet wit zijn schijf van **47** naar **42** brengen.

Op dit moment verhindert de zwarte dam dat nog. 1.47-42? faalt wegens:

1...14-03 2.50-28 (dreigend 36-41)

Indien: 2.42-37 dan: 2...03-26

en de partij eindigt in remise.

2...03-20 3.28-33 20-03 4.33-28 03-20

en zwart forceert herhaling van zetten.

Daarom moet wit eerst een voorbereidende manoeuvre uitvoeren.

1. 50-06! 14-10 Nu volgen de beslissende zetten: **2.47-42! 10-04**

(indien 2...10-14, dan: 3.42-37 en 4.06-28x; indien 2...36-41, dan: 3.42-37 en

4.29-23x; indien 2...10-15, dan: 3.06-33

36-41 4.42-37 5.33-47x) **3.42-37 04-15**

(zwart mag niet 3...4-9 spelen wegens:

4.37-31 36x27 5.06-22 en 6. 29-23x)

4.06-33 15-04 5.33-17! Nu moet zwart,

bij gebrek aan veilige zetten voor de

dam, zijn schijf opgeven.

Opmerking

1. In de Scoupe-stelling is veld **14** het gunstigste veld voor de zwarte dam.

Staat zij bijvoorbeeld op **19** of **10**, dan kan wit onmiddellijk winnen met **47-42!** enzovoort.

2. Staat de witte schijf al verder gevorderd, bijvoorbeeld op **24**, **20** of **15**, dan is de partij vaak remise.

Toch moet zwart dan oppassen voor de volgende twee valstrikken:

Nr. 137

Wit: dammen 45, 50, schijven 24, 47

Zwart: dam 14, schijf 36

1.50-11 14-10 2.11-16 10-14 3.45-18

(dreigt **18-31x**)

Het lijkt alsof zwart drie gelijkwaardige zetten heeft: 14-05, 14-37, 14-46

In werkelijkheid verliest 14-37.

Bijvoorbeeld: 3...14-37? 4.18-27! 37-46

(er is geen andere zet meer op de grote

diagonaal) 5.24-20! 46-37 6.20-15

en de zwarte dam moet de grote diagonaal verlaten.

Nr. 138

Wit: dammen 3, 49, schijven 24, 47

Zwart: dam 46, schijf 36

1.24-20 46-05 2. 20-15 05-46 Deze zet

verliest. **3.47-42!** Indien nu: 3...46-28

dan: 4.42-38 en dreigt: 15-10, gevolgd

door 03-14, waardoor de zwarte dam

van de grote diagonaal wordt

verdreven.

En indien: 3...36-41 dan volgt: 4.49-32!

41-47 5.32-05

enzovoort.

Deze val behoort tot de beroemdste in de damgeschiedenis.

De Spaanse auteur **Antonio**

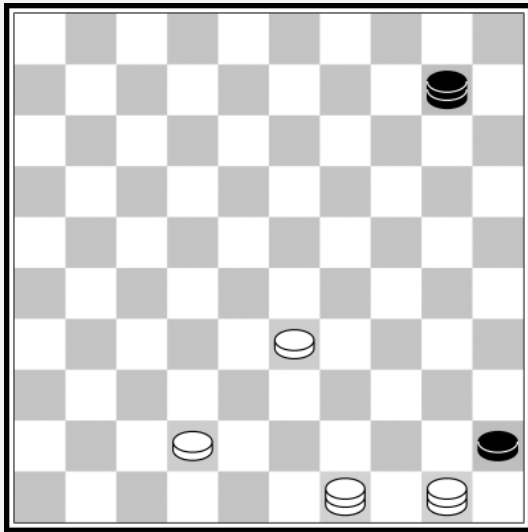
Torquemada publiceerde haar reeds in

1547. Later werd het idee overgenomen

uit het Spaanse damspel en aangepast

aan het internationale dambord.

Laten we nu overgaan naar soortgelijke stellingen waarin de zwarte schijf niet op **36**, maar op **45** staat.

Mertens

Om de zwarte dam van de grote diagonaal te verdrijven, moeten de witte schijven de velden **29** en **38** bezetten. Dat vereist een nauwkeurige manoeuvre:

1.42-38 (of direct **33-29**) **1...10-15**

(op de grote diagonaal blijven was onmogelijk) Zwart probeert zijn schijf vooruit te schuiven.

2.49-35 15-10 3.33-29 10-14 (indien 3...10-15, dan: 4. 38-33 en terugkeren naar de grote diagonaal is onmogelijk)

4.35-49 en zwart moet de grote diagonaal verlaten, omdat anders **5. 29-23x** dreigt, en als:

4...14-41 dan: **5.49-40! 45x23 6.38-32x**

Opmerkingen

1. Nadat de zwarte dam de grote diagonaal heeft verlaten, promoveert wit zonder moeite zijn schijven en bouwt vervolgens de stelling op van **nr. 148**.

2. De witte schijven mogen niet via de driehoek worden opgerukt voorbij veld **29**. Bijvoorbeeld:

Nr. 139

Wit: dammen 49, 50, schijven 24, 33

Zwart: dam 37, schijf 45

Zodra wit speelt: **1.49-35** en twee vallen opbouwt, antwoordt zwart met:

1...37-23

en wit beschikt niet over een wachtzet die zwart zou dwingen de grote diagonaal te verlaten.

Nr. 140 (Lameyer, Frankrijk)

Wit: dammen 26, 50, schijven 29, 35

Zwart: dam 10, schijf 45

Ook hier is de winst niet eenvoudig.

De schijf op **35** moet als steunpunt in een val worden gebruikt.

1.26-48 10-14 2.29-24 14-10 3. 48-34

Nu moet zwart de grote diagonaal verlaten.

Soms bevindt zich op veld **50** geen witte dam maar een schijf. Dat maakt de winst niet onmogelijk.

Nr. 141

Wit: dammen 48, 49, schijven 33, 50

Zwart: dam 10, schijf 45

Het sleutelveld is hier **24**.

Bijvoorbeeld:

1.33-29 10-14 2.29-24 14-10 Nu worden de dammen als volgt opgesteld:

3.48-34 (dreigt **24-19x**) **10-37 4.49-35**

en zwart heeft geen veilig veld meer op de grote diagonaal.

Opmerkingen

1. Zodra de zwarte dam de grote diagonaal verlaat, promoveert wit zijn derde dam en bouwt hij een stelling op zoals in **nr. 142**.

Wit: dammen op 24, 34, 35, schijf 50;

Zwart: dam op willekeurig veld, schijf 45.

Zelfs waar de zwarte dam zich ook bevindt, gaat zij langzaam maar zeker verloren.

2. Indien in stelling **141** de schijf op **33** vervangen wordt door een schijf op **35**, dan kunnen de witte dammen zonder die schijf te verplaatsen onmiddellijk de

velden **24** en **34** bezetten. Daarna blijkt de zwarte dam gevangen.

(Staat zij op 25 of 48, dan volgt 35-30x; staat zij op 6, dan volgt 34-01 en daarna 50-44 en 01-06x.)

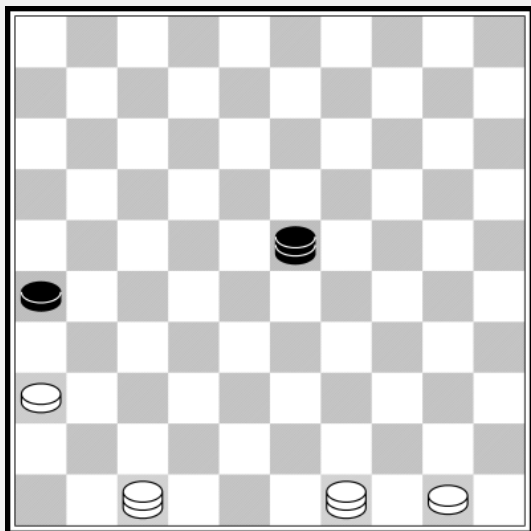
3. Indien in stelling **141** de schijf op **33** vervangen wordt door een schijf op **25**, dan is er geen winst.

Wel bestaat er een interessante val:

1.25-20 10-05 2.49-35 05-10 3.35-24 10-05 4.48-34 05-10 5.34-07 (een fraaie wachtzet) **10-05 6.07-01 05-10 7. 50-44!** Nu moet zwart zich gewonnen geven: als 7...45-50, dan 8.24-47 50-15 9.01-29x

en als: 7...10-46, dan: 8.20-14! 46x10 9.24-19 10.01-06x

Bonnard

Dergelijke stellingen met een zwarte schijf op **26** en een witte schijf op **36** komen vaak in de praktijk voor.

Wit moet hier de zwarte dam van de grote diagonaal verdrijven en tegelijkertijd vermijden dat de schijven worden afgeruild.

De definitieve winstmethode, waarbij de zwarte stukken van de grote diagonaal moeten worden verdreven, werd al in de 19e eeuw aangegeven door de Russische analist **M. Gonjajev**.

1.47-42 23-19 2.49-40 19-14 3.40-45

De schijf op **50** moet worden voorbereid op promotie.

3...14-19 4.50-44 19-28 5.45-50 28-19 6.44-39 19-14 7.42-48 14-19 8.48-43!

Nu moet zwart de grote diagonaal verlaten, omdat: 8...19-14 faalt wegens 9.36-31 10.43-32 en 11.39-33x, en op 8...19-05 volgt 9.43-49x

Opmerking

De vrije witte schijf kan zowel veld **39** als veld **33** bezetten.

Maar als zij via de **onderste dubbele diagonaal** (diagonaal **6/50**) loopt, dan kan wit niet winnen.

In de stelling van **Bonnard** moet de schijf daarom van **50** naar **35** worden gebracht. De winst bestaat niet meer, maar het is nuttig de volgende val te kennen:

1.35-30 23-02 2.30-24 05-46 3.36-31! 26x37 4.47-41 37-42 5.49-35x

Nr. 143

Wit: dammen 48, 49, schijven 15, 25

Zwart: dam 41, schijf 4

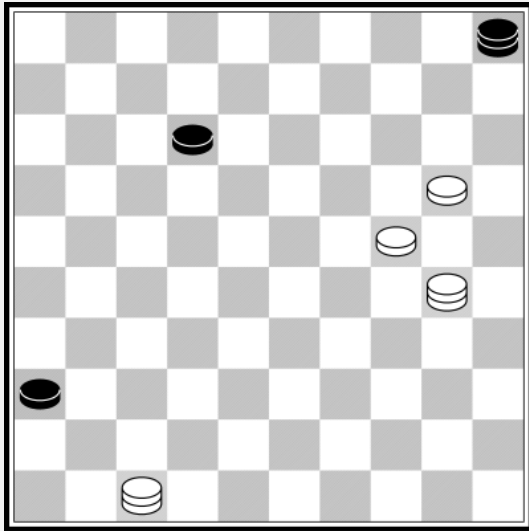
Hier kan wit de grote diagonaal als volgt veroveren:

1.48-31 41-23 2.25-20 23-28 3.49-35

(dreigt **15-10x**) Nu moet zwart de grote diagonaal verlaten. **3...28-46** dan: **4.35-02 46-05 5.31-13 05-46 6. 20-14!x**

Twee dammen en twee schijven tegen een dam en twee schijven

Barski

Om te winnen moet wit een **derde dam** verkrijgen. Dat kan echter alleen nadat zij de **grote diagonaal** hebben veroverd. Dat blijkt mogelijk dankzij de ongelukkige plaatsing van de zwarte dam.

1.30-34! 12-17 2.34-39 17-21 3.39-43 21-26 4.43-49! 05-23 (of naar een ander veld) **5.47-38** Door de dreiging: **6. 20-14** en daarna **7. 24-19** wordt zwart gedwongen de grote diagonaal te verlaten.

Opmerking

Indien in de diagramstelling de zwarte dam op **37** wordt geplaatst, kan wit niet winnen.

Bijvoorbeeld:

1.30-34 26-37 2.34-01 26-08 met remise. Maar als tegelijkertijd de witte steen **20** naar **15** wordt verplaatst, wint wit opnieuw:

1.30-34! 37-26 2.34-07! 26-08 3.07-02 08-35 4.47-24 35-19 5.02-24! 36-41 6.24-19x

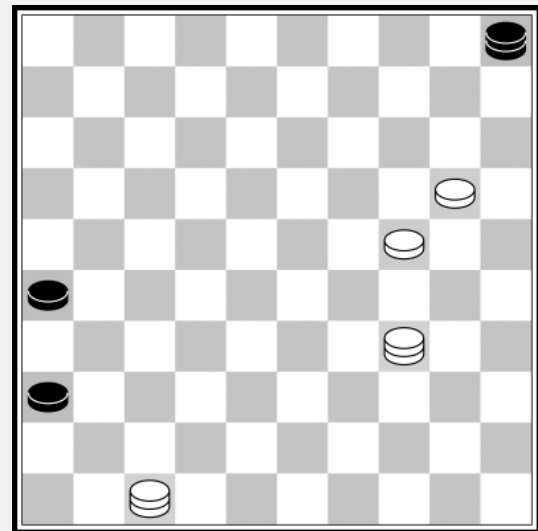
Of:

1.30-34! 12-17 2.34-39 17-21 3.39-43 21-26 4.43-49 enzovoort.

Wit wint omdat de dam, op weg naar **49**, tegelijkertijd de zwarte schijf heeft aangevallen. De zwarte zetten zijn daardoor gedwongen.

Daardoor krijgt zwart niet de tijd om hun dam naar het voor de verdediging noodzakelijke veld te manoeuvreren.

Barski

Wit kan niet winnen. Maar remise houden blijkt niet eenvoudig.

1.34-43 (indien 1. 34-45, dan: 1...28-02 2.47-29 28-11! 3.29-23 11-02 en remise)

1...05-46! Hier bevindt de zwarte dam zich in een veilige schuilplaats. Een zet als 05-23, 05-28 of 05-37 verliest wegens: 2.43-49 met de dreiging 47-38. Bijvoorbeeld: 1...26-31 dan volgt: 2.43-48 05-37 3.20-15x (er ontstaat een Leclercq-eindspel).

Het idee achter de terugtocht naar 46 is dat als wit later met zijn dammen de velden 49 en 38 bezet, zwart de werking

van beide witte dammen kan "onderbreken".

Bijvoorbeeld: 2.43-49 26-31 3.47-38 36-41 4.38-47 31-37 5.47x36 37-42 en remise.

Of: 2.43-49 26-31 3.49-43 46-23!

4.43-48 23-07 5.48x26 07-2 en remise.

2.43-38! Met deze wachtzet begint wit de kennis van zwart te testen.

2...46-41! (alleen zo. Indien de dam haar schuilplaats verlaat, bijvoorbeeld: naar 37 of 28, dan volgt: 3.38-49x)

3.38-43 41-46 4.20-15! (opnieuw een proef op kennis 4...46-41? verliest.

5.43-49! 5...26-31 anders volgt direct winst) 6.47-38 31-37 7.38-47! 41-46

8.49-35! De partij is gewonnen.

Indien nu: 8...36-41 dan: 9.47x36 37-42

10.36-41x en als: 8...46-41 dan: 9.35-30 41-46 10.30-48x) Wat had zwart op de vierde zet moeten spelen? Zwart moest spelen: **4...46-14!** (indien: 5.43-

49, dan: 26-31 6.47-38 14-20! en remise) Wit kan nu opnieuw een wachtzet proberen: **5.43-38!** Zwart begrijpt echter dat: 5...14-23? verliest

wegens: 6.38-49! Daarom moet de dam naar een andere veilige plaats: 5...14-46? 6.38-33! 46-41 (indien: 6...46-14,

dan: 7.33-50! 26-31 8.47-33 enz. Indien: 8...14-03, dan: 9.33-28 03-08

10.28-19 36-41 11.19x02 31-37 12.50-33x) 7.33-50! 26-31 8.47-33 31-37

9.33-47 41-46 10.50-33! 46-41 11.33-39 en 39-48x

Wat moet zwart doen?

De enige juiste voortzetting is:

5...26-31! Nu wordt duidelijk dat zwart voortdurend "onder water" zwemt.

Bijvoorbeeld: 6.38-42 dan volgt: 6...14-09 7.42x26 09-13 8.24-20 13-09 en

remise. Op: 6.38-43 antwoordt zwart: 6...31-37 7.43-48 36-41!! (niet 7...37-41? Wegens 8.48-31x) 8.47x36 14-20

9. 48x26 20x33 en remise.

Bij deze verdedigingsmethode moet zwart uiterst nauwkeurig manoeuvreren.

Zolang de witte dam op veld 49 blijft en de velden 43 en 38 gebruikt voor manoeuvres, moet de zwarte dam zich handhaven op 46 en 41.

Zodra de witte dam een onnauwkeurigheid begaat, kan zwart de werking van de witte dammen neutraliseren en de remise vasthouden, zodra de witte dam op 49 staat, moet zwart zijn schijf 26 spelen. Wanneer wit zijn schijf 20 naar 15 opschuift, kan de zwarte dam geleidelijk naar 14 terugkeren. Laten we nu de tweede verdedigingsmethode bekijken.

Zwart bereikt een remise als volgt:

1.34-43 05-10! 2.43-49A 10-04! (indien: 2...10-15?, dan: 3.20-14 15x29 4.47x15 36-41 5.14-10 26-31 6.49-32x)

3.49-35 26-31 (indien: 3...36-41?, dan: 4.47x36 26-31 5.36x09x; als 3...04-09 dan 4.20-14 09-29 5.47x15 36-41 6.35-19x; Indien: 3...04-27 dan: 4.20-15 en nu: 4...27-32 forceert de doorbraak.

5.35-49 en op: 4...26-31 volgt: 5.47-29!)

4.20-14 04-27! 5.24-19 (na 5.14-10 kan wit al niet meer winnen 5...36-41 en 6...27-04 en remise.) **5...31-37**

(mogelijk is ook 27-32) **6.14-10 27-04** (indien: 6...37-41?, dan: 7.10-05 27-16

8. 35-49 16-11 9.49-44 en 7.47-33x; Indien: 6...37-41? dan: 7.10-05 27-09

8.35-24 en nu: 8...41-46 9.19-14 maar na: 8...09-25 volgt: 9.24-30! 25x48

10.47-42 en op: 8...09-31 volgt: 9.24-42 en: 10.47-42x; na: 8...09-04 speelt wit:

9.19-14 enz.x; op: 8...09-03 volgt: 9.19-14 03x29 10.47x15 41-47 11.05-41!x) **7.10-05 36-41 8.47x36 37-42**

A

Indien: 2.20-15 dan: 2...10-04 3.43-48 en: 3...04-13 4.24-20 13-09 5.32-14 09-03 6.15-10 26-31 met remise.

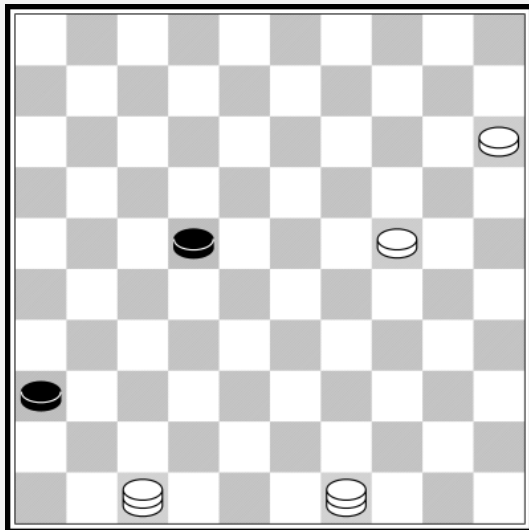
Opmerking Indien in de diagramstelling de zwarte schijf 26 op

16 wordt geplaatst, wordt de verdediging voor zwart eenvoudiger. Bijvoorbeeld: 1.34-39 05-46 (niet 1...16-21? wegens: 2.39-43 21-26 3.43-49x) 2.39-43 46-05 3.43-49 05-46 en wit kan niet winnen.

Na: 4.47-38 volgt: 4...16-21 5.38x16 36-41 Zwart moet de schijf op 16 vasthouden totdat wit 47-38 speelt.

Ook het bouwen van een val met de witte dammen op 33 en 50 leidt niet tot winst.

Barski

Op basis van de voorgaande voorbeelden kan men onderzoeken op welke velden de zwarte dam moet staan om remise te houden.

Indien de dam op 5 staat, wint wit:

1.49-44 22-27 2.44-49 27-31 (op: 2...05-32 volgt: 3.47-38 32x43 4.49x16 36-41 5.16-32x) Maar: 2...05-32 was al fout wegens: 3.24-20! na: 3...32-05 ontstaat een Leclercq-eindspel met een gewone schijf op 20, dat remise is. **3.47-38x**

Indien de dam op 23 staat, wint wit:

1.49-44 23-18 (op: 1...22-02 ontstaat de vorige variant) **2.44x11 18-13 3.11-02 13x35 4.47-24 5.02:35 36-41 6.35-19x** Indien de zwarte dam op 37 staat, is de winst vergelijkbaar.

Indien de dam op 41 staat, wint wit als volgt: **1.49-44** (niet meteen 1.47-38? wegens: 1...41-28 2.38-47 28-14 met remise, zoals in de volgende variant)

1...22-27 2.44-49 27-31 3.47-38 31-37 4.38-47 41-46 5.49-35! 46-41 (indien 5...36-41, dan: 6.47:36 37-42 7.36-41x) **6.35-30 41-46 7.30-48x**

Voor de verdediging zijn de velden 14, 28 en 46 voldoende.

Zwarte dam op 14

1.49-44 22-27 2.44-49 27-31 3.47-38

en na: **3...14-20** volgt remise.

Zwarte dam op 28

1.49-35 28-14 en remise, zoals in de vorige variant. (Mogelijk is ook: 1...28-46 enzovoort.)

Zwarte dam op 46

1.49-44 (het helpt niet direct 1.47-38, want na: 1...22-27 2.38x16 36-41 antwoordt zwart met: 3.49-35! 41-47 4.16-32x) **1...22-27 2.44-49 27-31 3.47-38 36-41A**

ADe zet: 3...31-37? is fout. Dan volgt:

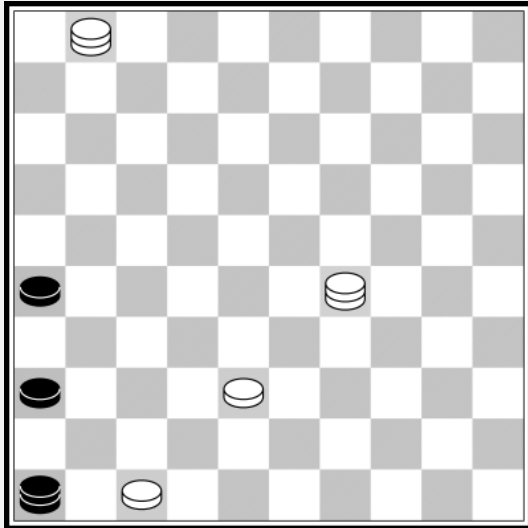
4.49-35! 46-41 (indien: 4...36-41, dan: 5.38-47 37-42 6.47x29 41-47 7.29-23 46-30 8.35x24x) **5.38-29!! 41-46** (indien: 5...41-47, dan: 6. 24-20x) **6.29-47 46-41 7.35-30 41-46 8.30-48** en er ontstaat een Leclercq-eindspel.

Nu gaan we over naar de standaard eindspelen van het type Scoupe, waarbij zwart twee gewone schijven heeft.

Kruiswijk (diagram)

De zwarten willen hun twee gewone schijven ruilen tegen één witte.

Momenteel hangt de dreiging: 36-41 gevolgd door: 26-31 en 46-32.

Wit moet daarom onmiddellijk zijn dam van 29 naar 48 brengen en maatregelen nemen tegen deze doorbraakdreigingen.

1.29-34 (29-12? verliest 1...36-41!!
2.47x36 46-19! dreigt: 19-13 en
vervolgens: 26-31 met remise. 3.01-06
19-24 4.38-32 26-31 5.36x27 24-19
met remise) **1..46-19 2.34-48 19-28**
Nu moeten de witte dammen naar 6 en
48 worden gebracht. **3.01-06 28-23**
4.48-39 23-05AB (indien: 4...23-46,
dan: 5.39-17 46-05 6.38-32!x)
5.39-17 Hierdoor verliest zwart de
mogelijkheid om zijn dam te redden via:
5...26-31 6.17-39 31-37 7.39-48 37-41
8.38-32 05x37 9.48:31x

A

Indien: 4...23-19 dan: 5.39-17 (met
dreiging 47-41!) 5...36-41 6.47x36 19-
13 7.38-32 13-19 8.17-28 19-02 9.28-
44 02-19 10.32-27 19-02 11.44-49 26-
31 12.06-11x

B

Indien: 4...36-41 5.47x36 23-18 6.39-48
18-23 7.06-50! (deze route is korter dan
de eerder voorgestelde) 7...23-19 8.38-
33 19-23 9.48-43 23-05 (vanwege de
dreiging 36-31 met daarna 43-32; de
zwarte dam moet naar de hoek
uitwijken. 10.43-49, en zwart moet een
schijf afstaan.

Nr. 144 (Kruiswijk)

Wit: dammen 29, 39, schijven 38, 47

Zwart: dam 19, schijven 31, 36

Dat de zwarte schijf reeds tot 31 is
doorgedrongen, verhindert de winst
voor wit. Bijvoorbeeld:

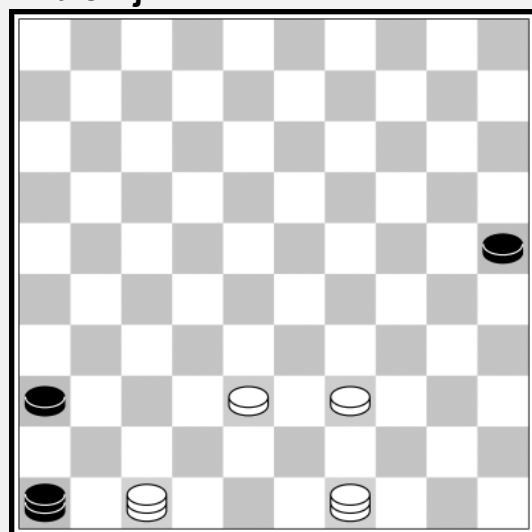
1.29-15 31-37 2.39-48 19-02 3.48x26
02-16 4.38-33 16-11 5.33-29 11-7 en
remise, omdat een Scoupe-eindspel
ontstaat met een schijf op 24.

Of: **1.29-40 31-37 2.40-49 19-35 3.39-
28 (of 39-48) 36-41! 4.47x36 35-24**
en opnieuw remise.

De zet: **1. 29-18!!** werd tientallen jaren
lang voorzien van twee uitroeptekens,
omdat men haar als winnend
beschouwde. Als bewijs gaf men de
variant:

1...31-37 2.39-48 36-41 3.47x36 19-24
4.48x26 24x47 5.18-04! 47-33 6.26-42
7.04-15x Maar zwart hoeft niet zo te
spelen. Na: 1.29-18 volgt eenvoudig:
1...19-21! (mogelijk ook 1...19-10) Nu
dreigt zwart zijn schijf van 31 naar 37 te
brengen. Wanneer wit dat verhindert,
bijvoorbeeld met: 2.18-23 of 2.39-28
dan volgt: 2...02-16 en de witte schijf 38
gaat verloren. Resultaat: remise.

Kruiswijk

Het Scoupe-eindspel met een extra zwarte schijf op **25** komt ook vaak voor in de praktijk.

Om te winnen moet wit eerst de zwarte schijf van **25** naar **35** dwingen. Dat gebeurt als volgt:

1.39-50 46-41 2.50-06 41-37 3.06-22!

Nu zitten de zwarten in een dilemma:

- óf hun dam moet de grote diagonaal verlaten,
- óf de schijf **25** moet naar **35** worden gespeeld.

Als: 3...37-46 (dreiging 4...22-31)

dan: 4.47-41x

3...25-30 4.22-18 30-35 5.18-22!

Opnieuw staan de zwarten voor een onaangename keuze:

- de dam moet de grote diagonaal verlaten,
- of schijf **35** moet worden afgestaan.

In het eerste geval ontstaat een derde dam voor wit. In het tweede geval wint wit via een reeds bekend systeem (zoals in nr. 135), of via een hier voor het eerst getoond motief:

5...35-40 6.49x35 37-14 7.35-49 14-37

8.22-50 37-41 9.50-06 (wachtzet)

9...41-37 10.06-22! Nu moet zwart de grote diagonaal verlaten en de weg naar promotie vrijmaken.

Opmerking

Indien in de uitgangstelling de witte schijf **38** naar **33** wordt verplaatst, kan wit niet winnen. Als echter tegelijkertijd de zwarte schijf **25** vrijwillig naar **30** wordt verplaatst, behoudt wit hun winstkansen.

Nr. 145 (Vostra, Nederland)

Wit: dammen 26, 45, schijven 33, 47

Zwart: dam 32, schijven 15, 36

Hier is aan de Scoupe-positie een zwarte schijf op **15** toegevoegd.

De winst is niet eenvoudig.

1.26-03 Meteen moet de witte schijf **15** worden tegengehouden, anders gaat hij naar **25** en wordt het remise.

1...32-37 2.45-50 Nu kan de zwarte dam niet meer naar **5** of **46** gaan, en de dreiging **03-20** gevolgd door **33-29**

laat op de grote diagonaal slechts één veilig veld over.

2...32-23 3.03-25 en zwart moet de grote diagonaal verlaten.

In plaats van 2...32-23 kon zwart ook schijf **15** afstaan, maar dan wint wit eveneens, zoals in voorbeeld nr. 136.

Nr. 146 (Barski)

Wit: dammen 26, 45, schijven 29, 47

Zwart: dam 32, schijven 15, 36

Uiterlijk lijkt deze stelling op de vorige.

Maar de witte schijf staat nu op **29** in plaats van op **33**, en daardoor is een andere winstmethode nodig.

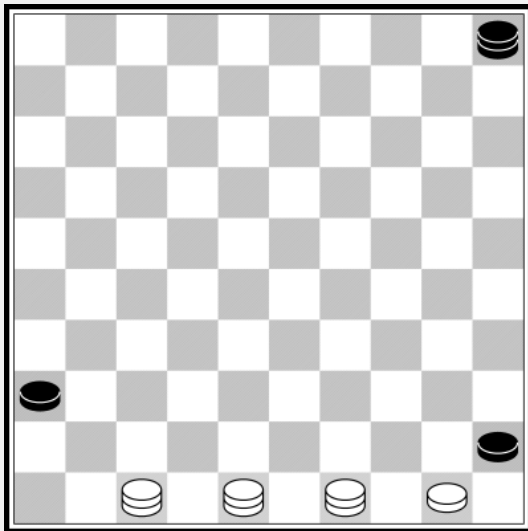
1.26-03 32-37 2.45-40 De witte dammen moeten op de velden **25** en **35** worden geplaatst. **2...37-32 3.40-35 32-46** (Het lijkt alsof zwart ook een andere

zet op de grote diagonaal kan doen. Maar dat blijkt niet zo te zijn. Bijvoorbeeld: **4...32-28 5.29-24!** en de dam moet de grote diagonaal verlaten.)

Nu volgt: **5. 29-24** Op: 5...15-20 volgt remise, omdat in het Scoupe-eindspel de witte schijf dan op 24 staat.

5...46-05 De zwarte dam kan alleen nog van hoek naar hoek bewegen, terwijl wit tijd wint. **6.25-03 05-46 7.03-09 46-05 8.09-25 05-46 9.44-35** Nu zijn is zwart in zetdwang. Welke damzet zij ook doen, volgt: **10.29-24!x**

Als zwart in plaats van schijf **15** op te geven speelt: 9...15-20 dan wint wit zoals in het gewone Scoupe-eindspel.

Manoury

De analyse van dit eindspel werd reeds in **1787** gepubliceerd. Destijds stond er op veld **50** echter een dam. Later toonde **Sarrin** aan dat dezelfde methode ook werkt wanneer op **50** slechts een gewone schijf staat.

Eerst moet wit zijn dammen naar **47** en **48** brengen, terwijl de schijf naar **44** gaat.

1.48-39 05-19 2.39-44 19-14 3.47-38

(dwingt de zwarte dam zich terug te trekken) **3...14-37A 4.38-33 37-05** (Op andere velden is de dam verloren. Bijvoorbeeld: **4...37-19** dan: **5.44-40** en **6.33-39x**.) **5.33-29** Nu begint wit een manoeuvre van wachtzetten, met als doel de positie van **Manoury** te bereiken.

5...05-46 6.44-33 46-05 7.33-39 05-46

(Nu, noch later, kan de dam naar **36-41** gaan wegens **29-40x**.)

8.39-44 46-05 9.29-33 Zwart zit in zetdwang. Iedere zet verliest onmiddellijk.

A

3...14-46 4.38-29 46-05 5.29-33x

Een dam en drie schijven tegen een dam en een schijf

We hebben de standaard eindspelen met twee witte dammen behandeld.

Nu bekijken we een van de moeilijkste eindspelen waarin wit slechts één dam en drie schijven heeft. In zulke stellingen hangt de winst vaak af van de vraag of wit een tweede dam kan creëren.

Het Leclercq-eindspel met één witte dam (wit: dam 47, schijven 48, 49, 50; zwart: dam 5, schijf 36) is remise.

Ook het Scoupe-eindspel met één witte dam (wit: dam 50, schijven 47, 48, 49; zwart: dam 5, schijf 36) is remise.

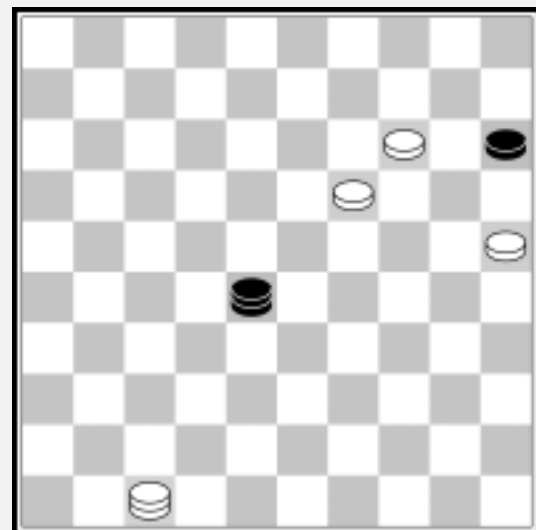
Het Manoury-eindspel met één witte dam (wit: dam 47, schijven 48, 49, 50; zwart: dam 5, schijf 45) brengt daarentegen winst voor wit. (Zoals door Sonn , Frankrijk, werd aangetoond.)

1.47-33 05-14 2.33-39

De val is klaar. Nu moet de schijf op

48 naar **38** worden gebracht. **2...14-46 3.48-42 46-14 4.42-38** Nu moet zwart de grote diagonaal verlaten. (indien: **4...14-46** dan: **5.38-32 46x44 6.49x40!x**) Daarna promoveert wit schijf **38** en wint eenvoudig.

De Haas

Dit eindspel van de beroemde Nederlandse damspeler werd tientallen jaren als gewonnen voor wit beschouwd. Maar in **1960** wees **Liderik** erop dat de auteur een subtiele verdedigingsmogelijkheid voor zwart had gemist. Daardoor bleek de stelling in werkelijkheid **remise**. Nog recenter ontdekte de Sovjet-analist **V. S. Pilarov** dat wit toch kan winnen, maar niet op de oorspronkelijke manier: er bestaat een andere, originele winstmethode.

De schijven hebben reeds de grote diagonaal bereikt. Zolang zij daar staan, kunnen zij niet verder. Bovendien moet wit eerst de gevaarlijke zet: **15-20** neutraliseren. Een directe poging om de zwarte dam van de grote diagonaal te verdrijven via: 1.47-36 28-37 2.36-18 37-32 3.18-23 werkt niet.

Na: 3...32-16! worden de schijven opnieuw geblokkeerd. Bijvoorbeeld: 4.14-09 gevolgd door 4...15-20! of: 5...16-02 enzovoort.

Pilarovs winstplan

Volgens Pilarov moet de witte dam, om de zwarte dam van de grote diagonaal te verdrijven, eerst **veld 23** bezetten.

Dat moet gebeuren op een moment waarop de zwarte dam niet op **32** staat en daarom geen antwoord **32-16** heeft.

1.47-36 28-37 (indien: 1...28-32 dan: 2. 36-18! en de val sluit zich; indien: 1...28-46 dan: 2.36-04 en nu dreigt: 2...46-37 waarna volgt: 3.25-20x; en op: 2...15-20 volgt: 3.04-10x; indien 1...15-20 36-04x) **2.36-04 37-46A 3.04-09 3.46-37** (indien: 3...15-20 dan: 4.09-03x; en indien: 3...46-41 dan: 4.09-22 41-47 5.22-04x)

4.09-36 37-28 (zwart mag nu niet meer op **32** of **46** gaan om de eerder genoemde redenen. En op: 4...37-26 volgt: 5.14-09 26-37 6.36-41!! 37x03 7.41-14x

5.36-31 28-32 (er ontstaat hetzelfde motief als wanneer: 5...28-46, dan: 6.31-04x, en indien: 5...28-41, dan: 6.31-22x)

6.31-18! 32-28 (indien: 6...32-21, dan: 7.14-09x) **7.18-23!** (De zwarte dam moet nu de grote diagonaal verlaten en kan tegelijkertijd niet naar de uitwijkvelden 16). **7...28-17 8.19-13** en wit wint, omdat zwart geen zet meer heeft tegen de dreiging 15-20.

A

Ook een vrijwillige ontruiming van de grote diagonaal redt zwart niet. Bijvoorbeeld: **2...37-26** dan volgt: **3.04-13** (met dreiging **13-08**) **3...26-48** (indien: 3...26-37, dan: 4. 13-36 enzovoort zoals in de hoofdvariant)

4.13-18 en nu komen de witte schijven in beweging. Bijvoorbeeld: **4...48-26**

5.14-09x Indien: **4...15-20** dan: **5.18-01 20:09 6.19-13 09x18 7.01x34x**

Nr. 147 (Olsen, Nederland)

Wit: dam 6, gewone schijven 29, 45, 47

Zwart: dam 46, gewone schijf 35

De winst is hier eenvoudig, al is het idee opmerkelijk.

1.06-50 46-52 2.47-42 05-46 3.42-38 46-05 4.29-23!x Een noodzakelijke zet. Welke zet de zwarte dam ook doet, zij gaat onmiddellijk verloren.

Opmerking

Indien in de uitgangspositie de zwarte dam niet op **46** maar op **5** staat, kan wit niet winnen.

Nu volgen stellingen waarin de witte gewone schijven door de grote diagonaal worden afgesneden en de zwarte schijf zich in het centrum of links daarvan bevindt.

Nr. 148 (Olsen)

Wit: dam 35, schijven 15, 20, 24

Zwart: dam 46, schijf 23

De zwarte schijf moet van veld **23** worden verdreven, omdat anders na **23-29** geen van de witte schijven opgerukken.

1.35-40 23-28 2.40-44 28-32 3.44-33 46-41 4.15-10 32-37 (indien: 4...41-36, dan: 5.10-04 32-37 6.33-28! 37-42 7.28-31 42-31 8.04-10 31-37 9.10-41x) **5.10-04 41-47 6.33-28** en nu: op **6...37-42** volgt: **7.28-37x** en op: **6...47-41** beslist: **7.04-31x**

Nr. 149 (Kerver)

Wit: dam 35, schijven 15, 29, 33
Zwart: dam 32, schijf 16

Dergelijke eindspelen komen vaak voor en het is daarom nuttig hun ideeën te kennen. Wit kan winnen, maar de door de auteur voorgestelde methode is omslachtig. Er bestaat een snellere en duidelijkere weg.

1. 35-44! Wit bouwt een val om de zwarte dam van de grote diagonaal te verdrijven. **1...16-21 2.44-50 32-49** (dreigt 15-10 met daarop 29-23x) **3.33-28 21-27 4.50-33 27-31A 5.33-47 31-37 6.15-10 49-27 7.10-04 27-36 8.29-23 37-41 9.23-18 36x13 10.04x18x**

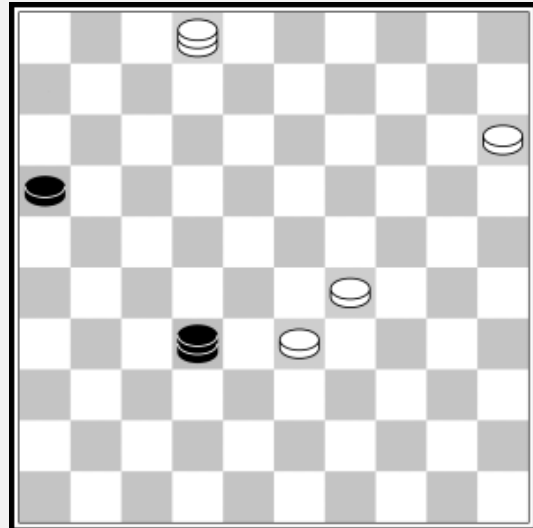
In deze variant kon wit de dam ook naar **44** brengen, waardoor de eenvoudige winstweg niet meer mogelijk was. Daarom is de hierboven gegeven methode te verkiezen.

Barski en Davydov

Zie diagram

De in het vorige voorbeeld aangegeven methode werkt hier niet.

Bijvoorbeeld: 1.02-35? 16-21 2.35-44 (onvoldoende; ook 2.29-24 leidt niet tot winst na 2...35-49) 21-26 3.44-50 32-49 4.33-28 (indien: 4.15-10, dan: 4...49-40 5.29-24 40-29 met remise) 4...26-31 5.50-33 31-37 6.33-47 49-27 7.28-23 (indien: 7. 29-23, dan: 7...27-13) 8.15-10 13-4! 9.10-05 04-15 met remise.

In plaats van 8...27-13 volgt op 8.15-10: 7...27-36 8.10-04 37-41 en opnieuw remise. Ook: 7...27-32 8.23-18 32-23 leidt tot remise.

Uit deze analyse blijkt dat de witte dam drie taken heeft:

1. een **val (lus)** opbouwen om de zwarte dam van de grote diagonaal te verdrijven;
2. de witte schijven beschermen tegen aanvallen van de zwarte dam;
3. de opmars van de zwarte schijf tegenhouden.

Dat alles tegelijk uitvoeren is niet eenvoudig, zodat wit grote moeilijkheden moet overwinnen.

1.02-08 Om de zwarte schijf onder controle te houden. Nu wordt de belangrijkste taak de hergroepering: de dam moet via **29-24** worden geplaatst om een doorgang naar de dubbele diagonaal te openen.

1...32-14A Zwart kan zich niet tevredenstellen met passief afwachten op de grote diagonaal. De beste verdediging is onmiddellijk naar veld **3** uit te wijken om vanaf de diagonaal **3/26** de witte schijven aan te vallen. Slaagt zwart daarin vóór de witte hergroepering voltooid is, dan volgt remise. **2.08-03!B 14-19** Door de witte

schijven te verlammen dwingt zwart de witte dam veld **3** vrij te maken.

In de strijd om dit "magische" veld legt zwart wit de moeilijkste problemen op.

3.03-12!C 19-31 Nu heeft de vorige zet van zwart haar betekenis verloren: de witte dam staat al op **12** en na: **4.29-24** is de hergroepering voltooid. Daarna is het verschijnen van de zwarte dam op veld **3** niet meer gevaarlijk, zoals in variant A.

Indien: 3...19-35 of 3...19-2 dan: 4.33-28 en de partij gaat over naar de hoofdvariant.

4.33-28 (indien: 4.12-23? dan: 4...13-22 5.23-28 22-06 met remise; indien: 4.12-01 dan 4...13-19 en dwingt zwart de witte dam terug naar 12 en herhaalt de stelling) **4...13-19 5.29-23** (niet 5.28-22? wegens: 5...16-21! 6.12x26 19-13 7.22-17 13-18 met remise.)

5...19-35! (indien 5.19-30 6.12-01 16-21 7.15-10 en op: 7...21-27 volgt: 8.28-22x; En op: 7...21-26 volgt: 8.10-04x Indien: 5...19-02 dan: 6.12-01! 02-11? 7.01-06x of: 5...19-02 6.12-01! 16-21 7.15-10 21-27 8.10-05 27-31 9.28-22!

Wit wint: de dreiging 1-7 dwingt zwart tot promotie, waarna volgt: 10. 23-18 en de zwarte schijf op 31 wordt gestopt.

6.28-22 (Nu werkt 6.12-01? niet meer, want na 16-21 wordt de zwarte schijf onweerstaanbaar gevaarlijk, deze zou dan ongehinderd naar dam kunnen lopen. De zet 6. 23-18 leidt eveneens tot remise; die variant wordt besproken bij de zevende zet van zwart.

6...35-13 Deze zet dwingt wit opnieuw het enige juiste antwoord te vinden.

7.12-18! Andere zetten geven remise. Indien: 7.22-17? dan: 7...16-21! 8.17x26 13-18 en remise.

Indien: 7.23-18? dan volgt: 7...13-30! 8.12-01 (op: 8.12-03 volgt eenvoudig remise, hoewel ook 8...30-34 9.18-13 16-21 mogelijk is) 8...30-48 (met dreiging naar 16-21 en vervolgens 21-

27) 9.22-17 48-26 10.18-12 16-21! (zwart laat 11. 15-10 niet toe vanwege 11...26-37) 11.01-07 21-27 12.07-02

(indien: 12.07-16 26-48 met remise) 12...26-42! (niet 12...27-32, omdat wit dan wint) 13.02-24 32-37 14.24-47 26-31 15.12-08 31-36 16.08-03x

Indien: 13.15-10 42-33 14.02-11 33-29 15.12-08 27-32 16.10-04 32-38 met remise.

7...13-30 8.15-10 16-21 (remise indien: 9.22-17)

9.10-05 30-43 nu moet zwart reeds uitkijken naar veilige velden voor zijn dam. Hij kon niet spelen: 30-39 wegens 10.18-04 en ook niet: 30-34 wegens 10.22-17x. Evenmin: 30-02 of 30-08 Wegens 10.18-07x of 10.18-12x.

Na: 9...30-48 volgt: 10.18-04! en zwart komt in zetdwang. Elke zet verliest onmiddellijk. Bijvoorbeeld: 10...48-26 11.22-17 12.04-31x of: 10...48-42 11.22-17 12.23-18x of: 10...48-34 11.05-19 12. 19-13x of: 10...48-30 11.05-19 12. 23-18x

Zwart mag ook zijn schijf niet bewegen: 10...21-27 11.22-31 48x26 12.04-31x en indien: 10...21-26 dan: 11.22-17 enzovoort.

Het fijnste moment van de analyse

10.18-04! Hier moet zwart zijn laatste "examen" afleggen. Wanneer hij de aanvallende zet 10...23-19 speelt, levert dat geen winst op: 10...43-30!

11.18-13 (indien: 11.19-14, dan: 11...30-25) 12.18-09 en er ontstaat een stelling waarin: 12...19-14 13.48-25 25-30!

14.05-10 (indien: 14.09-04, dan: 14...30-25, waarna wit moet kiezen tussen remise en verlies)

14...25-30 — remise.

Winstvariant

10...43-48 (er is geen andere zet) 11.22-18 21-27 12.04-15 27-32 13.15-47 48-34 14.05-10 34-40 15.10-04 en wit promoveert zijn schijven.

Opmerking

Indien zwart het wit niet moeilijk maakt en niet probeert de hergroepering te verhinderen door de diagonaal 3/26 te bezetten, dan wint wit veel eenvoudiger. Bijvoorbeeld: 1...32-37 2.29-24 37-23 3.08-26 23-14 4.26-12! 14-03 (maar niet eerder, toen de hergroepering nog niet voltooid was) 5.12-40! 03-14 6.33-29 16-21 7.40-45 14-03 (indien: 7...14-09, dan: 7.24-19 09-36 8.29-24 36-41 9.45-23x) 8.24-19 21-27 9.19-13 03-14 (indien: 9...03-26, dan: 10.29-23 27-32 11.45-29 32-37 12.29-47x) 10.13-08 27-32 11.08-03 14-25 12.29-24 25-48 13.45-29x

a) Indien: 4...14-20 dan: 5.12-29 en indien: 5...20-14 volgt: 6.29-45 16-21 7.33-29 enzovoort.

Op: 5...20-09 of 5...20-03 beslist: 6.29-40 en verder zoals in variant A na de vijfde zet van wit.

b) Indien: 4...14-41 dan: 5.12-45 16-21 6.45-50! (niet 6. 33-29? 41-36) 7.29-23 21-27 8.45-29 36-41 9.24-19 41-47 10.29-40 27-32 en remise.

B

Wanneer wit de hergroepering nog niet heeft voltooid, mag zwart veld 3 niet bezetten. Bijvoorbeeld: 2.29-24? 14-03! 3.08-13 16-21! (met dreiging 21-27 en vervolgens 03-08) 4. 24-19 (4.33-28 dan 4...03-14) 4...3-17 5.33-29 17-28 6.29-23 28-11! 7.13-02 (of: 7.19-14 11-07 8.23-19 07-02 en daarna: 21-27) 7...11-44 met remise, omdat de weg voor de zwarte schijf naar promotie open blijft. Na: 8.02-13 volgt: 8...44-40

Indien: 2.29-24? 14-3! 3.08-19 dan: 3...03-12! (alleen deze zet houdt schijf 15 tegen) 4.19-13 (indien: 4.15-10, dan: 4...12-29 met remise. Indien: 4.19-32 dan: 4...16-21 5.32x16 12-08 Na: 4.33-28 volgt: 4...12-31 (met dreiging 03-20) Nu: 5.19-13 of 5.19-02 en de zwarte schijf op 5 wordt actief.

Op: 5...03-14 of 5...19-23 of 5...19-10 antwoordt wit met: 5...03-08 waardoor de stelling wordt herhaald.

Belangrijke opmerking

Na: 4...16-21 (verder verliest alles) krijgt zwart voordeel dankzij de activiteit van zijn dam. Op dat moment kan geen enkele witte schijf nog veld 12 bereiken.

5.24-19 (indien: 5.33-28, dan: 5...21-27 6.13x36 12-08 met remise) 5...12-17 6.33-29 17-28 7.29-23 28-11 met remise.

Indien: 2.08-26 dan: 2...14-03! 3.26-37 03-17 4.37-28 17-06 5.15-10 (indien: 5.29-24 16-21, enz.) 5...06-01 6.29-24 01-29 met remise.

Indien: 2.08-17 dan: 2...14-03! 3.17-28 03-12! (niet 3...16-21 vanwege 4.15-10!) 4.29-24 12-29 5.15-07 28-32x

Na: 4.29-24 volgt: 12-08 5.28-19 08-12 enzovoort zoals in variant 2.

C

Alleen het bezit van veld 12 geeft wit winstkansen.

Bijvoorbeeld: Indien: 3.03-26 dan: 3...19-14! (opnieuw een poging om naar veld 3 terug te keren) 4.0 29-24? (het was nog niet te laat om 4.26-31! 14-19 5.03-12! te spelen en naar de hoofdvariant terug te keren)

Andere zetten winnen niet.

Indien: 4.26-12 of 4.26-17 dan: 4...14-31 en de partij gaat over naar variant B. Indien: 4. 26-48? om een val te bouwen, dan: 4...16-21 5.48-39 21-27 6.39-50 14-03 7.33-28 (7...15-10 27-32 en de zwarte schijf promoveert.) 7...03-14 4...14-3! (alleen zo! Indien: 4...14-32 of 4...14-23 ontstaan dezelfde stellingen als in variant A.

Indien: 4...14-20 dan: 5.33-29 20-03 6.29-23 03-14 7.24-19 14-03 8.26-42 03-08 9.42-24 08-12 10.19-13x (er is geen andere mogelijkheid.) Indien: 5. 26-48 dan: 5...03-08 6.48-30 08-17

met remise.

Ook: 5.33-28 helpt niet. Zwart antwoordt eenvoudig: 5...16-21? 5.03 14! 6.28-22 14-09 7.22-17 09-13 met remise.

5...03-08 6.37-19 08-12! en verder zoals in variant B.

2.29-34 na de derde zet van zwart geeft eveneens remise.

Indien: 3.03-25? dan: 3...16-21 4.25-39 21-27 5.39-50 19-35 6.33-28 (of: 6.15-10 35-40 met remise.)

Ook: 6...35-19 7.29-23 19-14 leidt tot remise wegens de onvermijdelijke zet: 27-32.

Indien: 3.03-17 dan: 3...19-14 4.29-24 14-03 5.17-28 03-08 6.28-19 08-12! enzovoort.

Conclusie

Wit heeft een gewonnen stelling, maar alleen bij actief spel van de zwarte schijf. De zwarte verdediging waarbij de schijf van de grote diagonaal 3/26 wegloopt en vervolgens wordt teruggeleid, is niet eenvoudig te weerleggen.

Opmerkingen

1. Indien in de uitgangspositie de zwarte schijf op 26 of 21 wordt geplaatst, is de stelling remise.

2. Indien de zwarte dam op 14 wordt geplaatst, is de stelling eveneens remise. Dan antwoordt zwart met:

1...14-31 enzovoort, zoals in variant B.

Vijf dammen tegen twee

Dit eindspel komt niet vaak voor, maar het is belangrijk de theorie ervan te kennen.

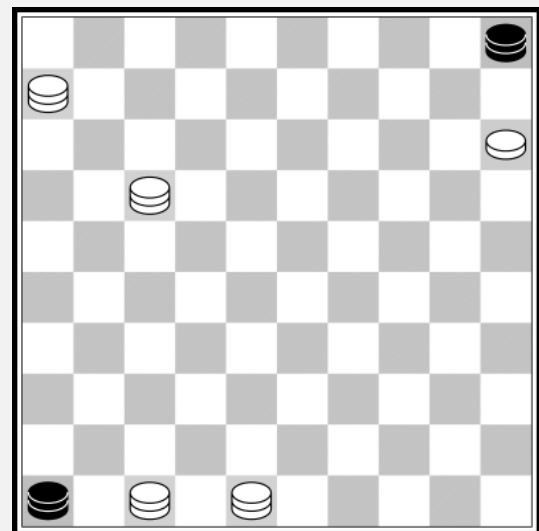
Reeds in **1785** begon de Nederlander **Van Embden** dit eindspel te onderzoeken. Zijn landgenoot **Van Kesteren** zette deze studies voort en vond in **1938** een systeem waarmee vijf dammen tegen twee winnen, ongeacht waar de stukken zich bevinden.

Later stelde hij vast dat de winst zelfs mogelijk blijft wanneer wit slechts **vier dammen en één schijf op veld 15** bezit.

Voor de verdedigende partij is het meestal het beste beide dammen op de grote diagonaal te houden.

Daardoor wordt het vangen van de dammen aanzienlijk moeilijker dan in andere eindspelen.

De winnende partij moet haar stukken zo opstellen als in het diagram is aangegeven

Wanneer zwart aan zet is, blijkt onmiddellijk dat er een **zetdwang** bestaat: de dam op **5** kan nergens heen vanwege de dreiging **47-41x**.

Na bijvoorbeeld: **1...46-23** (of **46-19**)

volgt: **2.15-10! 05x14 3.47-41** en

4.48-37x

Indien: **1...46-14** dan antwoordt wit met:

2.47-20! 14x25 3.15-10 05x11

4.06x39x

Wanneer wit echter aan zet is in de diagramstelling, dan verliest hij het tempo door: **1.17-22** Daarna kan zwart aan de dreiging ontsnappen en ontstaan allerlei gecompliceerde varianten.

Nr. 150

Wit: dammen 27, 36, 38, 46, 47

Zwart: dammen 45, 50

Hier wordt een **winnende opstelling van vijf dammen** getoond wanneer de twee vijandelijke dammen beide op de dubbele diagonaal staan.

Wanneer zwart aan zet is, wint wit als volgt:

- op **1...50-44** of **1...50-11** volgt **2. 46-23x**;

- op **1...45-40** of **1...45-07** volgt **2. 46-28x**.

Indien:

1...50-06 dan: **2.46-23 45x31 3.36x22x**

Indien tenslotte:

1...45-01 dan: **2.46-28 50x31 3.36x18x**

Wanneer wit aan zet is

Dan spelen hij: **1.46-05** waarna de reeds besproken varianten ontstaan.

Opmerking

In plaats van dammen op de velden **27** en **38** mogen daar ook gewone stenen staan.

Praktijk eindspelen

Aan de hand van voorbeelden uit echte partijen zult u hier zien hoe de eindspelprincipes uit de voorgaande hoofdstukken in de praktijk worden toegepast.

Nr. 151 (S. Binder – Dunaevski)

Wit: schijven 17, 33, 35

Zwart: stenen 7, 14, 19

In dit eindspel is het voordelig het terrein van de tegenstander binnen te dringen. Wanneer de witte schijf veld **17** bereikt, bepaalt dat het verdere verloop van de partij.

De partij ging verder:

1.33-29 14-20 2.35-30 20-24

(Zwart moest reeds een schijf offeren, omdat anders de witte invasie beslissend wordt.)

Indien: **2...20-25** dan verkrijgt wit onmiddellijk een dam met: **3. 17-11x**

3.29x20 19-23 4.20x15 23x28 5.15-10

07-11 (remise lijkt mogelijk, omdat na:

5...28-33 volgt: 6.17-12! 07x18 7.10-04

en wit een kettingval opbouwt.)

6.17x06 28-33 7.10-05! 33-38 (indien: 7...33-39, dan: 8.05-28 39-43 9.28-39!x) **8.05-32 38x27 9.06-01x**

Nr. 152 (Raspopov - Barski)

Wit: schijven 29, 33, 36, 37, 38, 46, 50

Zwart: schijven 2, 3, 16, 21, 22, 26, 30

Zwart aan zet.

De witte schijven dreigen te promoveren: **1...30-34! 2.29x40 22-27 3.37-32 26-31** (met dreiging 31-37 en vervolgens 27-31) **6.32-28 31-37** en zwart wint.

Nr. 153 (Kasj - Joesoepov)

Wit: schijven 22, 23, 35, 42, 43, 48

Zwart: schijven 9, 12, 13, 14, 15, 33

Zwart aan zet.

Hier hebben de schijven van beide spelers de neutrale lijn bereikt. Maar daarmee is de strijd niet voorbij. De witte schijven bezetten weliswaar stevig de centrale velden, maar de zwarte

schijf op **33** kan op elk moment geruild worden en helpt bovendien bij het creëren van combinatiedreigingen.

De partij verliep als volgt:

1...14-20 2.42-37 20-24 3.37-31!

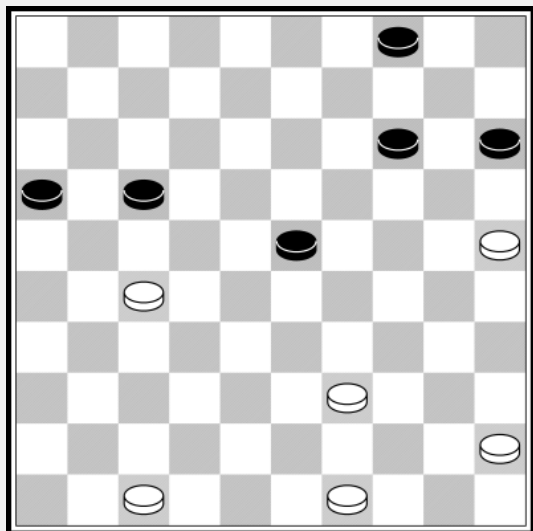
(remise was mogelijk met: 3.23-19! 13-33 4.33-38) **3...33-39** (3...09-14 was onmogelijk wegens 4.23-19! en vervolgens: 5.22-17 6.31-27 7.43-38x)

4.43x34 24-29 5.23-18 12x23 6.22-17 29x40 7.35x44 13-18 8.17-11 23-28 9.11-07 28-32 10.07-01 18-22 11.01-23 22-28 12.23-05

Zwart gaf op.

In de volgende stelling (Kaplan - Kuipman) wordt het voordeel van zwart bepaald door twee factoren:

1. de witte schijf **23** kan het vijandelijke kamp binnendringen;
2. de witte randschijf **25** staat buiten spel.

Door hun samenwerking met de andere eigen schijven kunnen de witte stukken geen tegenspel meer ontwikkelen.

Een leerzaam voorbeeld van hoe zwart zijn voordeel realiseert:

1...23-28! 2.27-22 28-32 3.22x11 16x07 4.47-42 15-20 5. 45-40 20-24

(Zwart brengt zijn randschijf 15 naar het centrum, terwijl de witte randschijf 25 een passieve rol blijft spelen.)

6. 40-35 (indien: 6. 40-34, dan: 6...14-19 7.42-38 32x43 8.49x38 19-23 9.25-20 24x15 10.39-33 15-20 11.38-32 20-24x) **6...07-12 7.39-34 12-18 8.42-38**

(indien: 8. 49-43, dan: 8...18-22 9.43-39 22-28 10.42-38 32x43 11.39x48 28-32x) **8...32x43 9.49x38 14-19**

(Vanwege de aanwezigheid van de witte randschijven blijven er voor zwart slechts drie witte schijven over om aan te vallen. Een vierde doelwit bestaat voorlopig niet.)

10.38-32 18-22 11.34-29 24x33 12.32-28 22-27 13.28x39 27-31 14.39-23 19-23 (Zwart heeft zijn schijf 33 opgeofferd en richt zich nu volledig op promotie.)

15.35-30 37-16 16.30-24 37-42 17.33-28 23x32 18.24-19 42-47 Wit gaf op.

Nr. 154 (Kovrikin - Sretenski)

Wit: schijven 21, 25, 32, 33, 37

Zwart: schijven 11, 14, 24, 44

Zwart aan zet.

We weten dat een dam in een eindspel bijzonder gevaarlijk is wanneer zij samenwerkt met eigen schijven.

Hier heeft zwart reeds één schijf geofferd; nu geeft hij een tweede, maar de dam die daardoor verschijnt, compenseert dit ruimschoots.

1...11-17! 2.21x12 44-49 3.32x28 49-44 4.12-08 Nu toont zwart de kracht van de samenwerking: **4...14-20! 5.25x14 24-29x**

De volgende twee eindspelen herinneren aan de gevaren van **zelfblokkering**.

Nr. 155 (Andreiko - Jegorov)

Wit: schijven 20, 27, 28, 32, 37, 43

Zwart: schijven 10, 13, 16, 21, 26, 30

De partij ging verder:

1.28-23! 30-34? (Beter was: 1...10-15)

2.37-31! 26x19 3.20-15 21x32 4.15x04

Hoewel zwart een grote combinatie naar dam heeft, verhindert zijn eigen

zelfblokkering dat die kan worden uitgevoerd. Wit wint.

Nr. 156 (Weiters - Van Velp)

Wit: dam 47, schijven 24, 37, 28

Zwart: dam 5, schijven 9, 10, 22, 23, 28

Op het eerste gezicht lijkt de witte stelling hopeloos. Toch kan zwart door een vorm van zelfblokkering geen winst afdwingen. Remise.

Nr. 157 (Trizman - Varlamov)

Wit: dammen 6, 34, 39, 44

Zwart: schijven 12, 20, 32, 35

Dit eindspel bevat veel typische motieven uit eindspelen met dammen.

1.34-30! (een offer dat noodzakelijk is om een beslissende aanval op de grote diagonaal mogelijk te maken 06-01)

Na: **1...35x24** volgt: **2.06-01 12-17 3.01-34!** (sterke zet, dreigt via **34-25** gebruik te maken van de zelfblokkering van de zwarte stukken. Natuurlijk werkt:

3.01-29? niet, omdat na de ruil de oppositie in het voordeel van zwart uitvalt. **3...20-25 4.34-29!** (Nu verandert de situatie juist doordat zwart gedwongen was **20-25** te spelen. De tempi-verhouding is gewijzigd en die ruil levert wit winst op.) **4...24x33 5.39x37x**

Het is nuttig de methode uit het volgende eindspel te bestuderen.

Nr. 158 (Sretenski - Andrievitsj)

Wit: schijven 9, 37, 42

Zwart: schijven 15, 26, 36

Het lijkt alsof zwart eenvoudig naar dam kan doorbreken.

Wit bewijst echter dat dit niet zo is.

1.09-04 (zwart mag het offer 1...26-31 niet spelen 2.37x26 36-41 Op: 2...41-32 volgt: 3.42-37 41x32 4.04-27x)

1...15-20 2.04-10! (opnieuw verhindert deze zet de genoemde offer mogelijkheid) **2...20-24 3.10-32!** Wit moet de zwarte dam op de diagonaal

16/49 opsluiten. Dan kan zwart niet tegelijkertijd: het offer op 26 benutten, én zijn schijf op 24 beschermen.

3...24-29 (indien: 3...24-30 dan: 4.32-43 30-35 5.43-49x) **4.32-43! 29-33 5.42-38! 33x31 6.43-32x**

Nr. 159 (Afimov - Vlasov)

Wit: schijven 20, 34, 36

Zwart: schijven 27, 31, 42

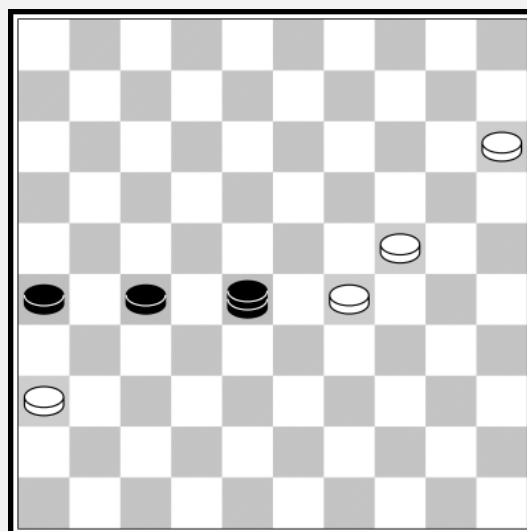
Zwart aan zet.

Zwart had kunnen winnen met de methode van **Manoury** (zie voorbeeld 80). Dat deden zij echter niet.

Probeer hun fout te vinden.

In de praktijk komt vaak de noodzaak voor een val voor een toekomstige dam voor. Een typisch voorbeeld hiervan werd al behandeld in het hoofdstuk “**Dammen aan beide zijden**”.

(Verhoeven - Jurcka)

De doorbraak van één van de drie witte schijven is onvermijdelijk. De hele vraag is of zwart voor de nieuwe dam een val kan voorbereiden.

1.24-20 28-05 2.20-14 05x34 3.36-31 (indien: 3.15-10 dan: 34-23x) **3...26x37** (Zwart slaagt op deze manier erin om een val op te bouwen.)

4.15-10 34-43 Wit gaf op, omdat de nieuwe dam onmiddellijk verloren gaat.

Opmerking

Indien wit speelde: **2.29-24**

dan kon zwart antwoorden: **2...26-31!**

en vervolgens de **Manoury-methode** toepassen.

Wit kon ook onmiddellijk een schijf offeren: **1.29-23** Maar ook dan wint zwart: **1...28x30 2.36-31 26x37 3.15-10 30-34** en **4. 30-43x**

Nr. 160 (Cirk - Zjerboelis)

Wit: dam 32, schijven 35, 38

Zwart: schijven 12, 26, 36

Zwart kan twee schijven offeren en met de derde naar dam doorbreken, omdat zij vooraf een val hebben voorbereid.

1.38-33 12-17 2.32-05 17-26 3.33-29

(Wit bouwt een val.) **3...26-31 4.29-24!**

22-28 5.05x26 36-41 6.26-42 41-47

7.42-29!x

Nr. 161 (Aza – Sorokin)

Wit: stenen 7, 31, 44

Zwart: stenen 20, 25, 29

De partij ging verder:

1.07-02 20-24 2.35-29-34

Zoek hoe wit gewonnen heeft.

Nr. 162 (Sretenski - Ramm)

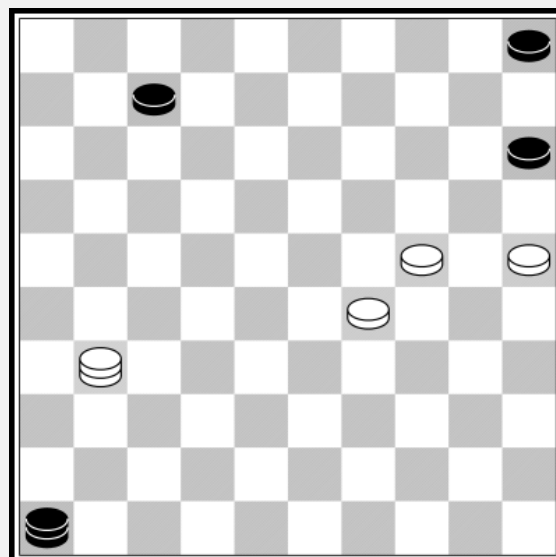
Wit: dam 26, schijven 13, 45, 50

Zwart: dam 20, schijf 7

Hier ontstond een typische remisevesting. Die verscheen nadat wit foutief speelde: **1.13-08?**

Welke manoeuvre bezorgde zwart remise?

De stelling komt uit het volgende diagram komt uit een toernooi in Nederland. Materieel evenwicht en het bezit van de dam leken zwart minstens remise te moeten geven. Maar zijn schijven stonden uiterst ongelukkig en werden feitelijk “**verraderlijke schijven**”. Wit won als volgt:

1.31-42 15-20 (indien: **1...07-12** of **1...05-10**, dan: **2.24-19** en op **25-20** volgt winst.)

2.24x15 46-41(A) 3.29-24 07-12 4.24-20 41-36 (de schijf op 5 stond op een ander veld; daardoor ontstonden geen problemen voor zwart)

5.20-14 36-46 6.42-47 (met dreiging: **7.15-10** en **8.25-20x**) **6...04-36 7.15-10 12-17 8.10-04** Zwart gaf op.

A Ook een vrijwillige terugtocht van de dam helpt niet: **2...46-19 3.42-33 19-13** Daarna kon volgen: **4.33-44 07-12 5.44-35 13-36 6.29-24 12-17 7.24-19 17-21 8.19-14 21-26 9.35-24 36-47** (indien: **9...36-22**, dan: **10.15-10x**) **10.24-13 47-36 11.14-09 26-31 12.09-04x**

Dit voorbeeld laat zien dat gewone schijven vaak de bewegingsvrijheid van hun eigen dam beperken.

Soms schakelen zij haar zelfs volledig uit.

Nr. 163 (Kovrizjkin - Andrienko)

Wit: schijven 15, 20, 24, 25, 35, 42, 47, 48

Zwart: schijven 3, 4, 9, 13, 14, 21, 22, 27

Zwart aan zet.

Op de rechtere vleugel liep de witte aanval vast, terwijl op de andere vleugel zwart dreigde door te breken.

Toch bracht zwart de partij niet tot winst. **1...22-28! 2.24-19 14x23!** (onverwacht opent dit voor wit een weg naar dam.)

Het plan van zwart was gebaseerd op de verborgen mogelijkheid de toekomstige dam op te sluiten.

3.20-14 09x20 4.25x14 14:13-19!

(de gebeurtenissen verlopen nu geforceerd) **5.14-10 03-09 6.10-05 09-14** Nu dreigt zwart met het manoeuvre: **23-29** gevolgd door **19-23**, waardoor een witte schijf verloren gaat.

Wit rekende erop dat na: 7.35-30

de dreiging 23-29 zou worden weerlegd door 8.30-24x. Maar op het laatste moment ontdekte hij dat de tegenstander beschikte over: 7...08-35 waarna volgt: 8.19-24! en de witte dam plus twee gewone schijven worden volledig uitgeschakeld.

7.42-38 23-29 8.35-30 19-23

Wit gaf op.

De normale ontwikkeling van de strijd en de daarbij behorende plannen worden in eindspelen vaak verstoord doordat een van de spelers in een val loopt.

Nr. 164 (Raspopov - Witsjerman)

Wit: dam 16, schijf 47

Zwart: dam 45, schijven 19, 24, 26

Ondanks twee extra schijven zou zwart normaal moeten winnen. Maar men moet ook weten hoe men zich correct verdedigt. Toen wit dacht onmiddellijk remise te kunnen forceren, vergiste hij zich.

1.16-32? (Vermoedelijk redeneerde wit als volgt: de zwarte dam moet zich terugtrekken naar 45-23, waarna 2. 32-38 volgt. Omdat 24-30 niet mogelijk is wegens 3. 38-24, zou zwart opnieuw moeten terugwijken via 2...23-29,

waarna de aanval op schijf 19 zich herhaalt en remise volgt.)

In werkelijkheid gebeurde iets anders:

1...45-23 2.32-38 (Nu klapt de val dicht!) **2...23-37! 3.38x15 19-24x**

Nr. 165 (Lepesj - Barski)

Wit: schijven 14, 27, 31, 36

Zwart: schijven 2, 16, 17, 43

Zwart aan zet.

Normaal gesproken zou de partij remise moeten worden. Maar de laatste schijven zetten een val op.

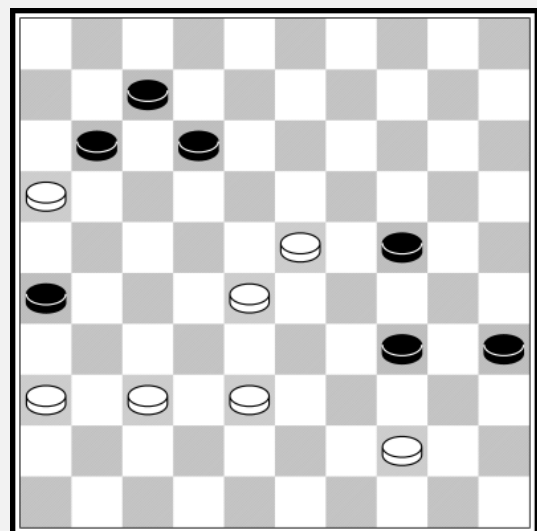
1...43-48 2.31-26 (Wit kon deze schijf slaan, maar wilde liever de materiële gelijkheid behouden.)

2...48-37 3.14-09 37-48 (Zwart verleidt zijn tegenstander om een schijf te winnen.) Kennelijk zag wit de verborgen bedoeling niet en maakte hij een rekenfout. **4.09-03?** (De val werkt!)

4...48-25! 5.03x21 25-03 6.36-31 (Na **6...02-07 7.21-17 8.31-27**)

6...02-08! 7.21-17 16-21 8.27x16 08-12 9.17x08 03x17 Wit gaf op.

(Andreiko - Manshin)

De laatste zet van zwart was **30-34**.

De witte stelling zag er veelbelovend uit: zwart dreigde een dam te halen, maar dan zou winst slechts een kwestie

van tijd zijn. Op het kritieke moment zette wit echter een val.

Hij rekende erop dat zwart koste wat kost zou willen promoveren. Daarom speelde hij: **1.37-32!** Maar hij zag niet wat achter deze zet verborgen zat.

Zwart antwoordde: **1...34-40!** De berekening van wit bleek fout.

2.28-22! 40x49 3.23-18 12x23 4.22-17 11x22 5.32-27 49x21 6.16x20 en in deze stand kwamen de spelers remise overeen.

STUDIES

Een studie is een bijzondere vorm van damkunst. Het is een kunstmatig gecreëerde stelling die voldoet aan een reeks strenge eisen: een unieke oplossing, onverwachte zetten, zuinigheid van vorm enzovoort.

Zoals componisten verschillende middelen gebruiken om hun werken af te werken, beschikken ook studiec componisten over uiteenlopende technieken. Welke ideeën en combinaties zij ook gebruiken, het succes van een studie hangt af van de artistieke indruk die de oplossing maakt en van het esthetische genoegen dat zij verschaft.

Een studie die geen emoties oproept, moet men slechts als een leerzaam eindspel beschouwen.

Gewoonlijk luidt de opdracht van een studie:

Wit begint en wint.

Minder vaak:

Wit begint en maakt remise.

Wij openen dit hoofdstuk met twee studies van de onovertroffen meesters van het 64-veldenbord, de broers **A. en V. Tsjosjin**. (Afzonderlijke studie-ideeën kunnen zonder moeite naar het 100-veldenbord worden overgebracht.)

Nr. 166 (A. Tsjosjin)

Wit: dam 7, steen 23, steen 50

Zwart: dam 6, steen 45

De eenvoudige winst van wit wordt verhinderd door de zwarte dam.

Als wit geen dam op 23 (of 7) had, dan zou: **1.07-01** onmiddellijk winnen, omdat op: **1...06-22** volgt: **2.50-44** en daarna: **3.01-06x**

Nu volgt echter na:

1.07-01 het offer: **1...06-44! 2.50x39 45-50** en de aanwezigheid van de witte dam op 23 maakt de stelling remise.

Hoe bereidt wit dit offer voor?

1.23-29! Nu volgt op: **1...06-22 2.07-11! 22x06 3.29-01** en wit wint.

Op: **1...06-01** volgt: **2.29-40! 45x34**

3.07x45 01-06 4.45-34x

en op: **1...06-44** volgt: **2.50x39 45-50**

waarop wit wint met: **3.29-33 50-45**

4.07-01x

Nr. 167 (A. Tsjosjin)

Wit: dam 6, schijven 35 en 42

Zwart: dam 32, schijven 26 en 34

De zwarte dam lijkt eenvoudig remise te maken en zelfs de grote diagonaal te beheersen. Maar wit vindt de verrassende zet:

1.35-49! Meteen blijkt de verraderlijke rol van de zwarte schijven. Indien:

1...32-46 dan: **2.42-29! 34x23 3.49-21 26x17 4.06x05x**

Indien: **1...32-57** dan: **2.42-31! 26x37**

3.06-39 34x43 4.49x46x

Het is interessant de afwikkelingen van deze twee fraaie nevenvarianten te vergelijken.

Nr. 168 (V. Tsjosjin)

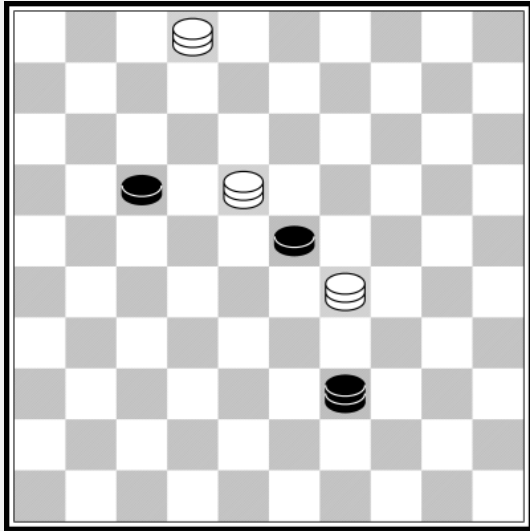
Wit: schijven 3, 43, 45

Zwart: dam 25, schijven 29, 34

De zwarte schijven dreigen te promoveren. Hoe kunnen zij worden tegengehouden? Opmerkelijk genoeg blijkt dat ze niet moeten worden tegengehouden. Integendeel: men moet hun de weg juist vrijmaken.

1.43-38! 34-39 en nu: **2.35-30! 25x34 3.03-25x**

Moris

Wit heeft eigenlijk te weinig materiaal om de zwarte dam te bestrijden, en bovendien staan twee van zijn dammen onder aanval. Kan men daarvan profiteren en onmiddellijk de zwarte dam aanvallen? Nee.

1.02-11! Wit speelt een zet die op het eerste gezicht tegen zijn eigen belangen lijkt in te gaan!

1...17x06 2.18-22!x

Nr. 169 (Weiss)

Wit: schijven 23, 44, 50

Zwart: schijven 25, 34

In deze studie ligt de kern van de oplossing verborgen in het midden van de variant:

1.23-18 25-30 2.18-12 30-35 3.44-40!

De schijf wijkt gemakkelijk uit, maar dan volgt: **3...34x45 4.12-07 35-40 5.07-01x**

Nr. 170 (Weiss)

Wit: dam 29, schijven 50, 34

Zwart: dam 49, schijf 16

Hoe kan men de verraderlijke rol van de zwarte schijf aantonen? Dat lukt met:

1.29-01! Nu dreigt: 50-44x Indien zwart speelt: 1...49-35 (of: 1...49-32 of: 1...50-11x) dan volgt: 2. 34-30! en ongeacht waar de dam heen gaat, zij gaat verloren.

Na: **1...49-43** volgt: **2.50-39x**

Nr. 171 (Douwes, Nederland)

Wit: dam 1, schijven 48, 50

Zwart: schijven 6, 35, 45

Wit moet verhinderen dat de zwarte schijf 35 naar veld 44 gaat.

Op het eerste gezicht lijkt het voldoende om veld 39 te bezetten, maar dat werkt niet. Immers: **1.48-43! 35-40 2.43-39 40-44 3.01-40!!** Een schitterende zet!

3...45x43 4.50x48x

Nr. 172 (Grodénange)

Wit: dam 47, schijven 9, 26, 28

Zwart: dam 25, schijf 18

Schijf 9 staat op het punt gepromoveerd te worden. Moet wit hem tot dam maken? Nee!

Wit kan alleen winnen door eerst die schijf én vervolgens zelfs de nieuwe dam te offeren.

1.47-24! 25x03 2.24-13! 18x09 3.28-22x

Twee schijven winnen hier tegen een dam en een gewone schijf.

Nr. 173 (Van der Steen)

Wit: dam 17, schijven 12, 22, 35

Zwart: dam 26, schijven 3, 23

Ook hier wint wit door gebruik te maken van de zelfblokkering van de zwarte stukken.

Los deze studie zelf op.

Nr. 174 (Gortmans)

Wit: dam 31, schijven 17, 45

Zwart: schijven 8, 34, 40

Kan wit de zwarte schijf op 40 tegenhouden?

Na: 1.31-22 of: 1.31-18 volgt immers:

1...08-13 Maar wit beschikt over een verrassend hulpmiddel:

1.17-12! 08x17 2.31-26 17-22 3.26-31 22-28 4.31-37 28-33 5.37-42! 33-39 6.42-29!x

Nr. 175 (Gelder)

Wit: dam 10, schijven 36, 50

Zwart: dam 47, schijf 35

De zwarte dam is gevangen. Maar nu proberen de schijven de strijd voort te zetten.

1.10-15 De witte dam verhindert de bevrijding. **1...35-40 2.50-45 40-44**

En nu werkt een bekende studiegedachte:

3.45-40! 44x35 4.36-13!x

Nr. 176 (Ljubo)

Wit: dam 12, 30, schijf 33

Zwart: schijven 4, 16, 22, 37

Om te winnen moet wit, vreemd genoeg, eerst de zwarte dam lokken!

1.12-23! 37-42 2.23-10! 04x15 3.30-48 42-47 4.48-31x

Nr. 177 (Blankenaar)

Wit: dam 4, schijven 25, 46

Zwart: dam 5, schijf 7,

Deze studie is niet zo moeilijk op te lossen, maar wel zeer fraai uitgevoerd.

1.04-31 07-12 neutraliseert daarmee de dreiging van dameruil.

2.25-20 Wit lokt opnieuw dezelfde reactie uit: **2...12-18 3.31x04! 05-28**

Op het eerste gezicht lijkt het alsof zwart de dameruil heeft ontweken.

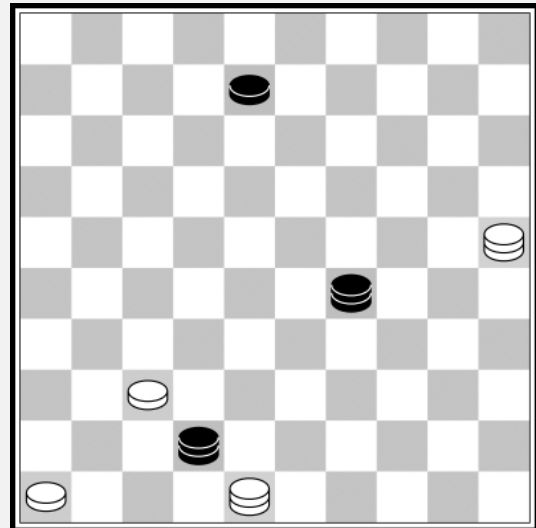
Dat is echter niet zo. De laatste zet van zwart laat slechts één veld vrij voor de witte dam: **4.20-14! 28x05 5.04-31x**

Let op de nauwkeurigheid van de slingerbeweging van de witte dam:

1.04-31, 3.31x04, 5.04-31.

Blankenaar was een uitmuntend componist van studies.

Hier volgen nog enkele van zijn werken.

Blankenaar**Hoe wint wit?**

Indien wit speelt:

1.25-03 dan kan weliswaar de zwarte dam en een schijf worden geslagen, maar dat leidt niet tot winst. Indien wit terugtrekt: **1.37-32** dan blijft één witte schijf behouden, maar ook dat blijkt niet voldoende. De schoonheid van de studie schuilt in de onverwachte zet:

1.25-34!! 20x40 2.48-34! 40x41 3.46x48x

Een schitterende studie!

Nr. 178 (Blankenaar)

Wit: schijven 8, 19, 32, dam 38

Zwart: dam 49, schijven 4, 39

De eerste zet lijkt volkomen paradoxaal:

1.19-10!! Het blijkt dat de aanwezigheid van de witte dam op **19** juist de winst verhindert. **1...04x15 2.08-17! 49-44**

(indien: 2...49-35 dan: 3.17x44 en 4.32-16x; indien: 2...15-20 dan 3.17x20 49-35 4.50-44x)

3.32-10!! Nu blijkt dat de andere witte dam slechts verhindert dat de eerste dam op hetzelfde veld terechtkomt waar hij zelf staat! **3...15x04 4.38-33x**

Nr. 179 (Blankenaar)

Wit: dam 27, schijven 41, 13, 21, 33

Zwart: dam 49, schijven 4, 16, 34

1.33-29 34x23 2.41x10!! Is het niet opmerkelijk dat het slaan van 41x14 slechts tot remise leidt, terwijl het offer op veld 10, dat zinloos lijkt, juist naar winst voert? De diepere en moeilijker varianten zijn zeer kenmerkend voor Blankenaar. Het idee van het damoffer is om van veld 4 een zwarte schijf weg te lokken. Na de "natuurlijke" zet:

2...41x14 volgt: 49-35 3.13-08 35x02 4.04x13 02-35 5.03-25 35-02 en de witte dam beheerst de diagonaal 3/25 dankzij de dreiging 04-09. **2...04-15 3.13-09A 49-35B 4.09-03 35-02** (op 4...04-15 5.03x28 35-08 6.25x48x) **5.03-12 02-35** (5...15-20 dan 6.12-07 en 7.27-36) **6.12-34** en dwingt zwart tot de enige voortzetting: **6...15-20 7.34-12 20-25 8.12-29 25-30** (niet: 8...35-08 wegens: 9.27-22!x)

9.29-12 30-34 10.12x45 35-49 11.45-34 49-35 12.34-12x

A.

Een fout zou zijn: **3.13-08?** want na: **3...15-20 4.08-03** (niet 4.08-02 wegens: 49-35 met remise.) **4...49-44 5.03x25 44-50**

B

3...15-20 4.09-04 49-35 5.04-15 20-25 6.15-29

en verder zoals in de hoofdvariant na de achtste zet van wit.

Laten we nu enkele studies van Sovjetcomponisten bekijken.

Nr. 180 (Sotikov)

Wit: schijven 12, 35, 37, 39

Zwart: schijven 14, 23, 24, 28

Op het eerste gezicht lijkt:

1.12-07 14-19 2.07-01 voor wit kansloos, want zwart beschikt over:

2...28-32! met remise. Maar wit heeft een verrassende weerlegging:

1.12-07 14-19 2.35-30! 24x33 3.07-01 28-32 4.01x40! Een fraaie zet! **4...35x33 5.37x39x**

Nr. 181 (Chalov)

Wit: schijven 11, 14, 21

Zwart: schijven 1, 13, 35

Wit wint als volgt:

1.14-10 35-40 (indien: 1...13-18 dan: 2.10-04 01-06 3.04x36 06x26 4.36-18x)

2.10-04 40-45 (indien: 2...13-19 dan: 3.04-22 01-07 4.11x02 40-45 5.02x35 45-50 6.22-06 50-45 7.21-17 45-23 8.35-40 enzovoort)

3.04x18 45-50 (indien: 3...01-06 dan:

4.21-17 45-50 5.18-22 50-45 6.22-50

45-23 7.11-07 8.50-45x)

4.18-45! 50x01 5.45-50x

Deze studie heeft geen spectaculaire effecten, maar is interessant door de verweving van verschillende bekende motieven.

Nr. 182 (Tsjomik)

Wit: schijven 14, 29, 30, 49

Zwart: schijven 13, 18, 28, 39

Het lijkt alsof wit dringend iets moet doen om de dreiging: **39-43** gevolgd door **28-33** te neutraliseren. Maar wit maakt zich daar helemaal niet druk om!

1.14-10 Blijkbaar is die dreiging niet gevaarlijk **1...39-43 2.49x38 28-33 3.30-25!** Een geestige weerlegging van het zwarte plan. **3...33x42 4.10-04 42-48 5.29-23 18x29 6.04x34x**

Nr. 183 (Tsjomik)

Wit: dam 2, schijven 17, 22, 44

Zwart: schijven 29, 33, 45

In deze studie wordt het thema van **zelfblokkering** bijzonder fraai uitgewerkt.

1.02-30! (waardoor zwart geen dam kan halen; op promotie volgt immers direct winst voor wit 2.30-25) **1...33-38**

2.30-48! Op het eerste gezicht lijkt:

2.30-25 sterk vanwege de dreiging:

3.44-40 maar zwart heeft: 2...45-50

en na: 3.25-03! 17-12x Daarom keert wit terug naar het offer: 2...38-43!

3.25x48 50-44 4.44-40 29-33

en wit wint niet.

2...45-50 3.48-25! 50x33 4.25-3!

Een schitterende eindstelling!

De zwarte dam zit opgesloten tussen zijn eigen schijven en kan niet ontsnappen naar een dubbele diagonaal, waar hij veilig zou zijn.

De dreiging: **5.17-12** is beslissend.

Indien zwart op de tweede zet anders speelt, kan hij de zelfblokkering toch niet vermijden: 2...29-33 (indien: 2...38-42 dan: 3.48x37 29-33 4.37-42x)

Na: 3.48-25 volgt opnieuw: 38-42!

met remise als zwart anders speelt.

En op: **3.17-12** (of 3.22-18) volgt eenvoudig: **3...33-39! 4.44x42 45-50**

5.22-18 50-33 6.42-37 33-42 7.37-32

42-26 8.12-07 26-12 — remise.

Toch bestaat er een winstweg.

3.17-11! 38-42 (indien: 3...33-39 dan:

4.44x42 45-50 5.22-17 50-33 6.11-06!

33x47 7.48-42x) **4.48-26!** (indien:

4.48x37 dan volgt slechts remise

4...33-38 5.37-48 45-50 6.22-17

50x39! met remise)

4...33-38 Eindelijk heeft zwart zijn dubbele diagonaal vrijgemaakt van de eigen schijven die de promotie verhinderden. Maar het is te laat: wit heeft zich reeds gehergroepeerd.

5.11-06! 38-43 (indien: 5...45-50

dan: 6.26-17 17-11x) **6.44-39 43x34**

7.22-17! 34-39 8.26-21 45-50 (indien:

8...39-44 dan: 9. 21-49 44-50 10.06-01

50x11 11.49-44 11x50 12.01-06x)

9.21-49! 50-45 (als 50-44 10.49x40

39-43 dan 11.40-49 en 12.49-43x)

10.06-01 45-50 11.49-44! 39-43 12.01-06x Een studie vol scherpe strijd!

Nr. 184 (Schmidt)

Wit: dam 16, 49, schijf 14

Zwart: schijven 5, 28, 37

Het tegenhouden van schijf 37 lukt niet. Maar alles is nog niet verloren.

1.16-38! 37-41 2.38-47 41-46 3.49-32!!

Een schitterende zet! **3...28x37 4.47-41**

37-42 5.41-47x Een verrassend idee:

aankankelijk heeft zwart materieel voordeel, maar winst blijkt pas mogelijk nadat de tegenstander zelf promoveert.

Het lijkt alsof de studie ook oplosbaar is met: 1.49-38 en daarna de andere dam

bewegen. Maar na: 1...37-41 2.38-47

ontstaat slechts de reeds besproken variant en wint wit niet.

Na: **1.49-38!** speelt zwart: **1...28-32!**

2.38x27 37-41 en wit wint niet.

Maar na: **1.16-38!** redt het offer van een schijf zwart niet: **1...28-32 2.38x21**

37-41 3.49-38!

en nu:

- op **3...41-46** volgt **4.38-15x;**
- op **3...41-47** volgt **4.21-03x;**
- op **3...05-10** volgt **4.14x05 41-47,** waarna **5.38-15x.**

Nr. 185 (Schmidt)

Wit: dam 2, schijf 25

Zwart: dam 19, schijven 10, 15, 24

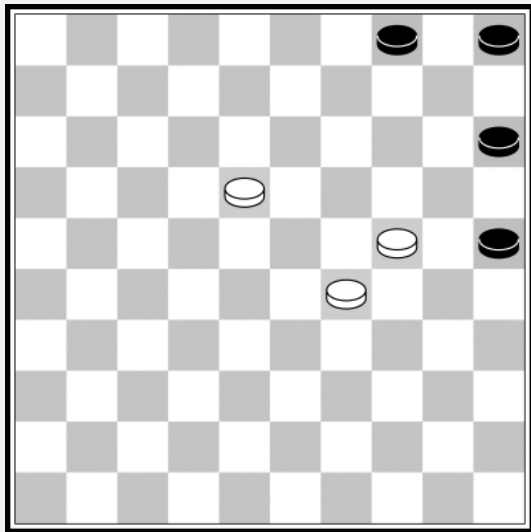
Op het eerste gezicht lijkt er een drukfout in deze studie te zitten.

Kan wit werkelijk winnen?

1.25-20!

Na deze zet zit zwart in zetdwang:

- indien **1...19-37,** dan **2.03x15 24x03 3.35x41x;**
- indien **1...19-46,** dan **2.02x35 15x24 3.35x53x;**
- en indien **1...10-14,** dan **2. 20x29!,** waarna de zwarte dam verloren gaat.

(Sjelomentsev)

OPLOSSINGEN

Nr. 2

Als wit speelt:

1. 50-45? 40-44 2.45-40 dan bereikt de zwarte schijf de zevende rij eerder dan de witte, zodat remise niet meer mogelijk is. **2...44x35** (al op de zevende rij!) **3.37-32 35-40** enz. — winst voor zwart.

Nr. 9

4.33-28! 22x33 5.34-29 33x24 6.50-44x

Nr. 11

1.34-30! 24x35 2.38-33x

Nr. 13

5.26-21 07-12 6.21-17x

Nr. 15

1.42-37 23-28 2.37-31!x

Nr. 17

1.18-22? 2.27x18 13x22 3.28x17 21x12 4.37-31!x

Nr. 18

1.39-33! 16x27 2.33-28! 22x33 3.49-43x

Nr. 19

3.19-13! 18x09 4.21-17x

Nr. 21

1.27-21! 25x32 2.22-17x

Nr. 22

1.22-17! 11x31 2.33-29!x

Nr. 27

5.01-23 10-15 6.23-28 17-21 7.28-32 21-26 8.32-37 enz. — winst.

Nr. 30

Variant A

1...01-07 2.02x16 25-30 3.16-43 30-35 4.43-49 enz. — winst.

Variant B

1...06-11 2.02x16 25-30 3.16-43 30-35 4. 43-34 01-06 5.34-07x

Nr. 34

2.23-18! 12x23 3.04-10x

Nr. 38

Na: **1.18-12 25-30 2.12-07 30-34**

(als **2...06-11**, dan **3.17x06 30-34 4.07-01 34-39 5.01-34x**) **3.07-01 34-39 4.17-11x**

Nr. 39

- Na **1...14-19** wint wit via een combinatie met **15-33 12-18** (na **2...19-23 3.33-06x**) **3.33-11 19-24 4.11-02 24-29 5.02-11x**
- Na **1...12-18** wint wit via de manoeuvre **15-04, 18-23 3.04-15 23-28 4.15-38 14-19 5.38-15x**.
- Na **1...12-17** volgt de fraaie zet **15-42! 17-21** (op **2...17-22 3.42-38 14-19 4.38-15 22-27 5.15-04** en **6.04-10**) **3.42-26! 21-27 4.26-03 14-19 5.03-09 27-32 6.09-04!x**

Nr. 40

Na: **1.35-40 06-11 2.40-35 11-17** volgt de combinatie: **3.38-33 39x28 4.35-49** (wit kan ook direct **35-08x** spelen) enzovoort.

Nr. 41

- **1...10-15 2.21-38 22-28 3.38-24 28-32 4.24-42x**.

- **1...22-28 2.21-38 10-14 3.38-15 28-32 4.15-42 14-19 5.42-15 19-23 6.15-20!x**
- **1...10-14 2.21-03 14-19 3.03-08 19-23 4.08-12 23-28 5.12-21 28-33 6.21-16x**

In alle gevallen wint wit door een kettingcombinatie:

- een **op de dubbele diagonaal**,
- of een **op de grote diagonaal**.

Nr. 42

- **1...18-23 2.07-02 30-34 3.02-11! 34-40 4.11-50 40-45 5.26-21 23-29 6.20-06x**
- **1...30-35 2.07-01 18-22 3.01-23! 22-27 4.26-21 27x16 5.23x12x**

Nr. 44

1. 49-35 24-29 2. 35-40 29-33 3. 40-01!
en daarna **4.01-06x**

Nr. 47

2. 33-11! 13x30 3. 11-33
en vervolgens zoals in de hoofdvariant.

Nr. 56

A 1.23-34? is fout. Na 38-42 2.34-48 42-47 3.48-26 volgt de sterke verdediging 17-22! enz.
B Correct is: **1.23-37! Wit dreigt 37-26.**

Nr. 57

1.06-33 34-40 2.33-15 10-14 3.15-24 23-28 4.24-20 14-19 5.20-29 40-45 6.29-23 — remise.

Nr. 58

1.02-24 (ook andere zetten zijn mogelijk) **06-11 2.24-33 11-16 3.33-39 ...16-21 4.39-43 21-26 5.43-48**
En zwart is in **zugzwang**.

Nr. 65

1.05-19!x

Nr. 75

1.02-08! Dankzij deze tussenzet wint wit een tempo. Na: **1...17-22 2.08-24 32-37 3.25-20x**

Nr. 76

1.23-41! 31-36 (indien 1...20-25, dan 2.41-36x) **2.41-23 20-25** (indien 2...20-24, dan 3.23-34) **3.19-15 20-24 4.19-14x**

Nr. 79

1.10-49 09-14 2.04-15 28-32 3.15-42 14-19 4.42-15 19-23 5.15-10 23-28 6.10-14 28-33 7.14x37 33-39 8.37-32 39-44 9.32-28x

Nr. 82

1.14-09 26-31 2.09-04 31-36 (indien 2...24-19x) **3.04-18 36-41 4.18-23 41-47 5.23-10!x**

Nr. 83

2...32-38 3.14-25 30-35 4.25-48 26-31 5.48x26 38 6.26-48! enz.

Nr. 84

1.36-47 33-38 (indien 1...25-30, dan 2.47x29 30x39 3.29x34x) **2.35-30 42-48 3.47x20!x**

Nr. 87

1.50-33! 26-31 (indien 1...32-38, dan 2.33-15 en 3.34-29x) **2.33-15 32-38** (indien 2...32-37, dan 3.15-20 37x48 4.29-25x) **3.42x33 31-37 4.33-29 37-41** (indien 4...37-42, dan 5.15-20!x) **5.15-10!x**

Nr. 91

1.08-02 35-40 2.02-35! 40-45 3.35-08 45-50 4.08-17x

Nr.94

1.12-08 29-33 2.08-03 33-38 3.03-26! 38-43 4.26-48 43-49 5.48-31x

Nr. 95

**1.20-14 22-28 2.14-10 28-32 3.10-05
32-38 4.05-37! 38-43 5.37-48 enz.**

Nr. 97

**1.23-19 26-31 2.19-14 31-37 3.14-10
37-42 4.10-05!x**

Nr. 99

Indien: **1.25-20?** dan: **16-21 2.20-14
21-27 3.14-10 27-32 4.10-05 32-38**
en wit kan de zwarte schijf op veld 42
niet meer insluiten.

Nr. 103

1.10-04 (ook 10-05 is mogelijk) **45-50
2.04-18 50-28 3.49-44! 28-50 4.18-21x**

Nr. 104

**6...16-11 50-45 7.11-05 45-23 8.49-40
23-45 9.06-01x**

Nr. 106

**1.14-09 40-44 2.09-03 44-49 3.03-21!
49-35 4.06-01 35-44 5.01-06x**

Nr. 120

**1.19-14! 32x10 2.02-24! 10-14 3.36-41
14x46 4.25-20** en zwart heeft geen
bevredigende zet.

Nr. 124

1.08-03! enzovoort.
Na **1...14-19** volgt **2.03x26 48-30
3.49-43** en **4.47-42x**
Na **1...48-26 2.03x25 47-42**

Nr.126

**1.18-11 25-30 2.12-07 30-34 3.07-01
34-39 4.50-44! 39x50 5.01-06x**

Nr.127

1.10-03 41-47 2.03-41!x

Nr.130

1.08-13 2.26-21! (maar niet 3.2-39 13-
18!) **2...17x26 3.27-21** en **4.32-16x**

Nr. 132

**2.17-22! 33x44 3.28-23! 44-17 4.26-21
17x19 5.05x16 21-06 6.01-18x**

Nr. 133

**1.15-20! 25x14 2.34-30 19-37 3.29-23
4.30-24x**

Nr. 156

1.37-32 28x37 2.38-33 29x28 3.24-19!
enz.— remise.

Nr. 159

1...42-48! 2.20-15 (2.34-29 48x37x)
**2...48x30 3.15-10 30-19! 4.10-04 19-
41! 5.36x47 31-36x**

Nr. 161

3.01-27! 34-40 4.35-02 49x03 02-16x

Nr.162

1...20-03! en wit raakt in **zugzwang**.

Nr.173

**1.17-11! 26x08 2.22-18! 23x12 3.11-
02x**

BIJLAGE

Hoe men op het honderdveldenbord speelt

Het honderdveldenbord is een vierkant van **10×10 velden**, waarop men speelt met **20 witte en 20 zwarte schijven**. De notatie voor het opschrijven van zetten is genummerd.

De velden van het bord worden genummerd zoals op het onderstaande diagram. De telling begint aan de zijde van zwart; vóór de partij staan de zwarte schijven dus op de velden **1 t/m 20**, terwijl de witte schijven op **31 t/m 50** staan.

Bij het noteren van een zet geeft men aan van welk veld naar welk veld de schijf wordt verplaatst.

Wie gewend is aan het Russische damspel en overstapt naar het honderdveldenbord, moet drie verschillen onthouden. Ze hebben alle betrekking op slaan.

1.

Wanneer er meerdere slagmogelijkheden zijn, is men altijd verplicht zó te slaan dat het **grootst mogelijke aantal vijandelijke schijven** van het bord wordt genomen (de meerslagregel).

2.

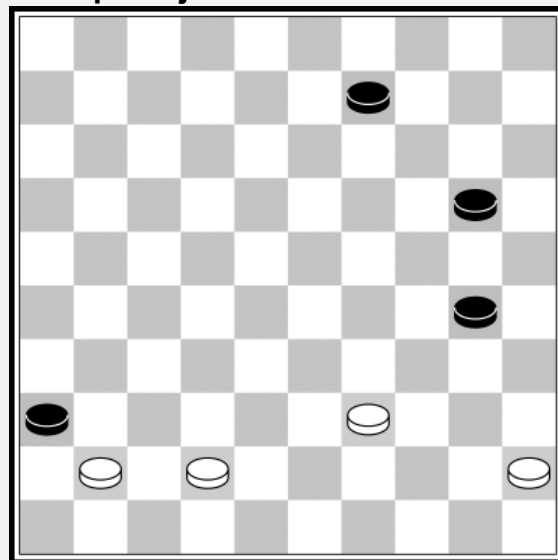
Als een gewone schijf tijdens een slag op een damveld komt en, als gewone schijf, verder zou kunnen slaan, dan blijft zij een gewone schijf en slaat verder.

3.

Komt een gewone schijf tijdens een slag op een damveld en kan zij daarna als gewone schijf niet verder slaan, dan blijft zij op dat veld staan en wordt zij tot dam verheven.

Die dam krijgt het recht van een „**vliegende dam**” pas na de zet van de tegenstander.

In de praktijk ziet dat er zo uit

Hier speelt wit:

1.42-38! Zwart heeft geen keuze:

1...36x47 2.39-34! 47x40 meerslag

3.43x03x

Als wit in plaats daarvan zou spelen:

1.39-34 dan zou zwart slaan: **1...35x38** (hun schijf zou dan een gewone schijf blijven; toepassing van de tweede regel).